

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Πάψε νά κάνης τό κακό,
Μάθε νά κάνης τό καλό,
Καθάρισε τήν καρδιά σου.

Γκαωτάμα Βούδδας

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Χαρ. Τρικούπη 26
α' όροφος, Κωδ. 106 79 Τηλέφ. 3620-702

H.P. Blavatsky	Τό κλειδί της Θεοσοφίας	600
Besant-Leadbeater	Ή Άτραπός του Άποκρυφισμού	500
N. Sri Ram	Προσέγγισις προς την Πραγματικότητα	200
»	Αί βαθύτεραι όψεις της Ζωής	200
Irving S. Cooper	Ή Μετενσάρκωσις	300
An. Besant	Ό Έσωτερικός Χριστιανισμός	600
Vivekananda	Κάρμα — Γίόγκα	200
Βενετού - Ήλαρίωνος	Φώς στην Άτραπό	150
Krishnamurti	Στά πόδια του Διδασκάλου	150
Άντ. Άδριανοπούλου	Άνθρωπος καί Ζωή	600
»	Άρχαιοι Έλληνες φιλόσοφοι	700
»	ΟΙ Νόμοι της Ζωής	400
Ίω. Βασιλή	Τό Σημειωματάριο ενός Μύστου	600
»	Τά φυσικά δικαιώματα του άνθρώπου	200
K. Μελισσαροπούλου	Άποκρυφισμός καί Μυστικισμός χαρτ. 300, δεμ.500	
»	Είσαγωγή στη Θεοσοφία »	500, δεμ. 700
»	ΜΗΤΙΣ (Τό βιβλίον της σοφίας) »	600, δεμ. 800
»	Τά βήματα της Φιλοσοφίας Α΄ δεμ. 500	
»	Τά βήματα της Φιλοσοφίας Β΄ χαρτ. 300	
»	Έκλογαί από τόν Κρισναμούρτι »	400
»	Ό Ίησους »	300
»	Ό Κομήτης (Θέατρο ιδεών) »	150
»	«Άγνώστω Θεώ» »	50
»	Πέντε Τεκτονικά Όμιλαιο εις Α΄ »	150
»	Μεγάλες πράξεις στην Ιστορία	
»	των Έλλήνων »	400
»	Άρχαιοελληνικά »	400
Περιοδικόν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι 1965, 1971-1985 έκαστος	300
	» 1986, 1987 »	600
«ΙΛΙΣΟΣ» Έπιλογή 1956-58, 1959-61, 1962-65 έκαστη δεμένη		600
«ΙΛΙΣΟΣ» Έπιλογή 1966-1970 χαρτόδετος 400, δεμένη		600

Τά έξοδα επί άντικαταβολή επιβαρύνουν τόν άγοραστήν.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 150

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 1000. Έξωτερ. Δρχ. 1.500, Άεροπ. Δρχ. 2.000

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

Ι Λ Ι Σ Ο Σ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

1988

ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ
ΕΤΟΣ

ΕΝ ΤΟ ΠΑΝ ● ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ ΑΝΕΥ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΦΥΛΗΣ
ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΑΞΕΩΣ ΓΕΝΟΥΣ ΧΡΩΜΑΤΟΣ ● ΟΥ-
ΔΕΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΑΝΩΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ
● ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΚΕΨΕΩΣ ΑΝΤΙ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΒΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Χαρ. Τρικούπη 26 Κωδ. Ταχ. 106 79, Ἀθήναι

Τηλ. 36.20.702

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Συντακτική Ἐπιτροπή: Λεν. Ἀναστασιάδου, Καλ. Παναγιώτου, Γ. Παπασιλιώτης
Διαχειριστική Ἐπιτροπή: Πολ. Ἀντζακας, Ἄσπα Κωστοβασίλη, Π. Παπασιλιώτης

Ἔτος 33ον ● Ἰανουάριος-Φεβρουάριος 1988 ● Τεύχος 182

1988

Εύρετήριον Περιεχομένων Τετραετίας 1984-1987*

Ἀλβανική ποίησις: 5 ποιήματα	87/337
Παν. Ἀναγνώστου: Δ. Ἀναγνωστοπούλου «Κυανοῦς Τεκτονισμός»	84/133
» Τό θερινό Ἠλιοστάσιο	84/190
» Ὁ ἀγνώστος Διδάσκαλος Καλιόστρο	84/283
» Σύνοψις Ἑσωτερικῆς Φιλοσοφίας	85/180
» Σπῦρος Νάγος	85/285
» Διά τῆς Ἀναγεννήσεως ἡ Ἐξέλιξις	85/372
» Ἡ 25η Μαρτίου καί οἱ Τέκτονες	86/103
» Νικ. Π. Παράσχης	86/166
» Τό Πρωτοελληνικό Πνεῦμα	86/297
» Ὁρομάσδης	87/123
» Περί Φυσικῶν Ἑορτῶν	87/295
Λένα Ἀναστασιάδου: Ἡ βασιλεία τοῦ Μεγάλου Φωτός	84/67
» Ἡ Φυσιολατρεία καί Χαρά στήν ἀρχαία Ἑλλάδα	84/291
Den. Balson: Ἡ πνευματική Διάσταση	85/291
Ρωμ. Βαμβοκόπουλος: Σκέψεις περί Μυστικισμοῦ	84/18
» Ὑπερβατική ἀλήθεια καί Μυστικισμός	84/94
» Ὁ Μωάμεθ καί τό Ἰσλάμ	85/23, 99
» Ἀλχημεία καί Ροδοσταυρισμός	85/169, 243
Στ. Βασαρδάνης: Λήμματα Τεκτονικοῦ Χρυσοῦ	86/42
» Κρισανοῦρτι. Μνήμη μιᾶς Μεγάλης Μορφῆς	86/74

Στ. Βασαρδάνης: De Profundis	86/351
Στ. Βασαρδάνης: Κοιλάδα τῶν Ρόδων	87/255
Ίω. Βασιλείου: Στὴ Σικελία ἀναζητῶντας τὴ Μεγάλῃ Ἑλλάδα	84/123
Χρ. Βασιλείου: Ὁ μῦθος Κυβέλης καὶ Ἄττιδος	86/173
» Τό βάθος τῆς Σιωπῆς	86/190
» Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ κατοικίδια ζῶα	86/311
» Δικαιοσύνη καὶ Ἐλευθερία	87/9
Αν. Besant: Ὁ Νόμος τῆς Θυσίας	86/5
» J. Krishnamurti	86/143
Π. Βλαχόπουλος: Τό τραγούδι τοῦ Ἥλιου	84/193
» Περιγραφή μέ λέξεις	85/265
» Γενικὴ Δημιουργία	87/51
» Ἡ ἔμπνευση	87/132
» Χρησιμοποίηση τῆς Γνώσης	87/373
Η.Ρ. Blavatsky: Ἀπὸ τὴ «Μυστικὴ Διδασκαλία»	87/281
Μαρ. Δ. Βλάχου: Πλάτων, ὁ Ὑπερβατικός Διδάσκαλος	86/115
» Θεός, Σύμπαν, ἄνθρωπος	86/342
» Συνάντησις μέ τόν Διδάσκαλον	87/21
Λόρδου Βύρωνος: Ὁ Κάϊν (μετ. Ἀντ. Κουνάνη)	86/247, 315, 385
Badha Burnier: Krishnamurti	86/146
» Προσφώνηση πρὸς τὰ νέα Μέλη	87/209
Ἀντ. Γαλανάκη-Βουρλέκη: Μνήμη	84/174
» Κόρινθος	85/76
» Εἰδωλο στόν καθρέφτη	86/133
» Ἐάλλω ἢ Πόλις	85/185
» Αἰώνιο Τοπεῖο	87/270
Λούλα Γεωργαντᾶ-Πηνιατίδου: Μορφή Θεοῦ	86/385
Τάκης Γιαννόπουλος: Σκιές	87/376
Αἰδ. Ζ. Γουγουτάς: Εἵμεθα:	84/140
» Γιάτί οἱ ὀλίγοι;	85/116
» Ποῖα τὰ κίνητρα τῆς χριστιανικῆς διαγωγῆς	85/369
» Ὅλῖγα γιά τόν πολῦτιμο Παστέρ	86/300
» Φροντίδες γιά τὰ κατοικίδια ζῶα	86/384
» Ἡ ἀπάθεια τῶν Στωϊκῶν καὶ Νηπτικῶν	87/336
Paul, Amedeus Dianach: Ὡδή, Ποιητές, Ὀλιμμένη Κυριακή	85/369
Πυθ. Δρασιωτῆς: Μεγάλοι Θεοί	86/168
Καίτη Ἐξάρχου-Διαμαντῆ: Φθινοπωρινή Συμφωνία	84/367
Αἰμ. Ἰβου: Γιλγαμές	84/4
» Ἀγροὶ αἱματος	84/65
» Ἀνθεστήριον	84/160
» Ὑδροχοϊκὴ Ἐποχὴ	84/228
» Σιδήρειον Γένας	85/4
» Τό παράθυρο	85/75
» Στό ἐδώλιο	85/159
» Ὡ ἐλευθερία	85/242
» Ἀστρονομία	86/170
» Ὁ ἄνθρωπος, ὁ μέγας αὐτογνοούμενος	86/211, 281
» Βασάλτης	86/337
» Κυκαδικό	87/189

»	Ἐπάνω στό Μυστήριο τοῦ θανάτου	87/227
»	Ἡ Ἑλ. Π. Μπλαβάτσκυ καί τά πρῶτα χρόνια τῆς Θεοσοφίας	87/303
»	Ἀπό τόν Ραμπιτρανάθ Ταγκόρ	87/353
Δημ. Ἰωαννίδης:	Ἡ Κάθαρσις	87/159, 212, 282, 355
Νίκος Καζανᾶς:	Καθώς φυλλομετρᾷς	86/352
»	Σεληνόφως	87/30
Ἰπ. Καλογερόπουλος:	Ταξίδι στή Γαλάζια πολιτεία	84/334
Χριστ. Καμαρωτάκης:	Οἱ τρεῖς σκοποὶ τῆς Θεοσ. Ἑταιρίας	84/406
Παν. Κανελλόπουλος:	Μεταφυσικῆς Προλεγόμενο	86/291
Λουλού Καραβᾶ-Νικολαΐδου:	Προσκύνημα	84/258
»	Ἀναζητήσεις	85/115
»	Μιά χρυσή τοῦ Ἥλιου Ἀχτίδα	85/371
Νικ. Καρβούνης:	Τό άτομον καί τό Σύνολον	84/75
»	Ἡρώες καί Ὑπεράνθρωποι	85/183
»	Ἐγωκεντρικός Ἀτομισμός	86/105
Μαρ. Καρύδη:	Φῶς	86/377
»	Σκέψεις	87/323
Χρ. Κατσιγιάννης:	Σχόλια στό μῦθο	84/257
»	Σ' ἓνα μικρό φίλο	84/340
»	Ἡ ξόβεργα	85/264
Θ. Κιουστελίδης:	Τί εἶναι καλό καί τί εἶναι κακό	84/259
»	Κάθαρση-Ἀρετή-Ἠθική	85/297
»	Τά πρῶτα βήματα τοῦ ἀμυήτου	86/25
»	Γιά τήν ἀναζήτηση τοῦ Διδασκάλου	86/357
Κ. Κοκόροβιτς:	Ζωή	84/393
»	Φωτιές τ' Ἀγιαννιοῦ	85/318
Νανᾶ Κοντοῦ:	Ἀθήνα	85/347
»	Ἡρώ Κωνσταντοπούλου	86/314
Γ. Κουκουβίνος:	Χιροσίμα καί Ἄουαβιτς	86/308
Δ. Κουλεντιανός:	Ἰώδιο	86/131
Γιάννης Κουτσοχέρας:	Ἄσπρο χέρι-μαῦρο χέρι	85/377
Krishnamurti:	Ροή καί Διάρκεια	85/179
»	Στό Καστρί (Ἰούνιος 1933)	86/18
»	στα 85 του χρόνια	86/79
»	Ἡ φλόγα τῆς προσοχῆς	86/88
»	Διάλογος μέ τό θάνατο (μετ. Μελισσάνθης)	86/151
»	Πραγματικότητα χωρίς Ἀτραπό	86/154
»	Στό Σάουεν τῶ 1985	87/99
Ν. Κροντηρᾶς:	Ὅχι ἄλλο πιά	85/3
»	Ὁ σκοπός καί ἡ μορφή τῆς τέχνης	85/289
Δημ. Κυριάκης:	Περί τοῦ Κρισανμοῦρτι	84/395
»	Περί τοῦ Κρισανμοῦρτι	85/11
»	Περί τοῦ Pierre Teilhard	85/379
»	Περί τοῦ ὄντος, τοῦ κακοῦ καί τοῦ θανάτου	87/59
Λούλα Κωνσταντινίδου:	Πρωτοχρονιά	84/3
»	Quo Vadis?	84/66
»	Χρησμός	84/161
»	Ἡ ἀοριστία τοῦ χρόνου	84/258

»	Ἑσπερινή Δέηση	84/410
»	Ἀνηφόρισμο	85/3
»	Ἡ φωτογραφία	85/82
»	Εἶταν τό χρῶμα	85/153
»	Κυκλάδες	85/283
»	Θεσσαλονίκη 2.300 χρόνια	85/348
»	Ὁδοιπορικό στό νέο χρόνο	86/4
»	Ἄν ἴσως κι' ἔρθεις κάποτε	86/134
»	Κρυφό χαμόγελο	86/134
»	Ὁ κήπος μιᾶς γυναίκας	86/158
»	Σκληρός καιρός	86/282
»	Τό Φῶς τῆς χαραυγῆς	86/352
»	Τῆς πρωτοχρονιάς τό Φῶς	87/3
»	Μεγάλη Παρασκευή	87/97
»	Νιόβη	87/374
Εὐφη Λαγοπούλου-Ἀποστολίδου:	Ἀνέβασέ με	86/238
Βασ. Λαζανᾶς:	Ἀνταγόρα	86/238
»	Κρυναγόρας	86/307
Ἄνδρ. Γ.Τ. Λασκαράτος:	Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος	87/110
Λεων. Λογοθέτης:	Τό πρῶτο ἡμάρτημα τοῦ ἀνθρώπου	84/41
Μηνᾶς Θ. Λογοθέτης:	Οἱ ἑπτὰ βαθμοὶ τῶν Μιθραϊκῶν Μυστηρίων	87/137
Ἀντρέ Λότε:	Μιά παράξενη πρόγνωση τῆς Μπλαβάτσκι	85/189
Π.Α. Μακρῆς:	Τά ὅρια τῆς ἀνθρώπινης σοφίας	84/229
Μαρί Μανούσου:	Πρελούδιο	86/22
»	Ἐποχές	86/183
Ἄννα Μαχαιροπούλου:	Τό ρόδο κι' ἐγώ	84/320
Κωστής Μελισσαρόπουλος:	Ὁ ἀόρατος πνευματικός κόσμος	84/10
»	Ἐγωϊσμός καί Ἀλτροῦϊσμός	84/103
»	Ἡ ἀποψη τῆς Μετενσαρκώσεως	84/121
»	Ἡ Μετενσάρκωση	84/145
»	Ὁ Μέγας Κων/νος	84/321
»	Ἡ ἀποψη τῆς Μετενσαρκώσεως	84/387
»	Ἡράκλειτος	85/145
»	Ὁ Νικ. Φλαμέλ καί ὁ ἀλχημιστικός χρυσός	85/255
»	Ὁ ἀθάνατος κόμης τοῦ Ἀγ. Γερμανοῦ	85/319
»	Σωκράτης-Πλάτων-Αριστοτέλης	85/349
»	Πληροφοριακό σημεῖωμα γιά τον Κρίσνα-μοῦρτι	86/15
»	Πολύπλευρος ἡ ἔννοια τοῦ Λόγου	86/106
»	Τό τετράφυλλο τριφύλλι	87/225
»	Νίκος Καρβούνης	87/311
»	Ἡ ἐξόντωση τῶν Ἀλβιγινῶν	87/363
Θάνος Μεσσήνης:	Ἡ σύγχρονη Τεχνολογική ἐποχή	84/181
Ἡλέκτρα Μικρούτσικου:	Τά ὁράτορια	84/8
»	Ἐντυπώσεις ἀπό τή Μαγιόρκα	86/111
Ἄντα Μπρούμη:	Τό πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης	84/243
»	Ἡ συγκομιδή	84/364
»	Ἡ Παναγιά τοῦ Ἥλιου	86/37
»	Τό πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Ιατρικῆς	86/125, 161

»	Λογοριασμοί	86/354
»	Τό φιλοσοφικό ἔργο τοῦ Ἀντ. Ἀδριανοπούλου	87/73
»	Δυό χαρές	87/375
Γιάννης Μπρούμης:	Ἡ πομπή τῶν Μεγάλων Ἐλευσινίων	84/109
»	Ἐλευσινιακός μῦθος	84/311
Ἑλ. Μπαρμπαγιαννίδης:	Ἐσπεράντο	85/192
»	Πῶς ἀναπτύσσονται οἱ σωστές ἀνθρώπινες σχέσεις	85/393
»	Τό κάπνισμα	86/81
Κώστας Μπούκας:	Τό Θεῖο Φῶς	85/346
»	Ἡ Γαλήνη	86/196
Ἄννα Μπουρατζή-Θῶδα:	Τό Βλέμμα	85/240
»	Φοῖβε Ἥλιε	85/303
Σπῦρος Νάγος:	Περί Ὀρφέως καί Ὀρφικῶν δοξασιῶν	85/221
»	Περίληψη ὁμιλίας τοῦ ἐν Κυλοῦ Πήρα	85/363
»	Περί Ἐλευσινίων Μυστηρίων	86/273
Γιοβ. Νερού:	Σάν πεθάνω	84/319
Sur Narragan:	Ἀπό τή σκοπιά	85/266
»	Γιά τή σοφία	86/33
»	Ὀμηρικά Ἐπη	84/28, 75, 162, 230, 298, 374
Κ. Οὐράνης:	Θά πεθάνω ἕνα πένθημο τοῦ Φθινόπωρου δεῖλι	84/288
Νικ. Παλαιολογόπουλος:	Μορφαί Ἐλευθερίας	84/217
Πετρ. Παναγιωτίδη:	Σερενάτα	84/138
»	Μήπως...	84/297
»	Ἥλθες	85/34
»	Νειᾶτά μου ὁμορφα	85/141
»	Ἄς φύγανε	85/168
»	Ποῦ νά πάω	85/332
»	Ὀνειρευόμαστε	86/32
»	Ὁ Χριστός	86/109
»	Ἥλθες	87/50
»	Ὅταν	87/240
»	Φύγανε τά χρόνια	87/398
Παν. Παπασλιώτης:	Θεοσοφικές ἀπόψεις γιά τόν Πνευματισμό	84/265
»	Ὁ Νόμος τῆς Θυσίας	86/5
»	Μιά ἀπάντηση στόν Νίκο Δήμου	86/99
»	Ἡ στιγμή τοῦ θανάτου	87/127
Ἀγιούτ. Πατβαρντάν:	Μήνυμα γιά ὅλες τίς ἐποχές	86/212
Δέσποινα Πατρινοῦ:	Μπαλάντα	85/214
Καίτη Παπαδάκη-Καραμήτσα:	Ἀγωνία	85/10
Ρωξάνη Παυλέα:	Ἀδράνεια	87/301
Σαράντος Παυλέας:	Ἀναφορά στόν κύριο Χέσπα	84/3
»	Προσέχομε νά μή φοβόμαστε τό θάνατο	84/176
»	Εἴσοδος-Οἱ φανατικοί-Τό στιλβωτήριο	84/227
»	Ὁ βασιλέας Ἀγκάλαος	84/373
»	Σωσίβιο-Τερτυλλιανός-Ἄγνωστος Χ.	85/46
»	Ἡ σιωπή τοῦ Ἰησοῦ μετουσιωμένη σέ λόγο	85/73
»	Ὁ κορ Σίσωφως	85/167
»	Βακτηρία τοῦ βίου μέ τήν Ἁγία του Κοίμηση	85/217

»	Ὁ Κος Ὁδυσσεύς-ὑπῆρχε-Ποιότητα οὐρανῶν	85/281
»	Ὁ οἰνοσκόπος Αἰθίωνας-Διαδικασία	85/362
»	Ὁ Νόμος τῶν ἀναλογιῶν	86/3
»	Ἀναστήσου κί ἔρχου στούς Ἑμμαούς	86/107
»	Πειστική Τριάδα-Σύγκριση	86/169
»	Τά δάκρυα	86/239
»	Ὁ Μεγαλέξανδρος	86/279
»	Ὑπερφάνεια-τό κέλυφος	86/401
»	Ἕνα παιδί Θεός γεννήθηκε πάλι	87/4
»	Ἡ δίκη τοῦ Τζιορντάνο Μπροῦνο	87/167
»	Τό πορτραῖτο τῆς ἐποχῆς μου-Τό ναρκοπέδιο	87/168
»	Ἡ πίκρα τοῦ Ἰησοῦ	87/396
Σωνῶ Πέτρου-Πλάσση:	Ἀνιδιοτέλεια	87/19
Γ.Μ. Πολιτάρχης:	Βιβλιοκριτική	87/119
N. Sri Bam:	Διαφημιζόμενοι Γκουρού καί ἀληθινοί Διδάσκαλοι	86/135
Ἑρν. Ρενάν:	Ἡ προσευχή πού ἔκαμα στήν Ἀκρόπολη	85/77
Χρ. Ριζόπουλος:	Ἡ ἀπήχηση τῆς Μετενσαρκώσεως στή παγκόσμια φιλολογία	85/83
Βασ. Ρόζος:	Καθῆκον καί ἠθικός νόμος	86/187
Ἑρμ. Σαμπετάι:	Τό μήνυμα τοῦ Ἀσόκα	84/195
Τάσος Σάντας:	Ἄνοιξη 1984	84/392
»	Οἱ μεγάλες ψυχές τοῦ Τράνσβααλ	84/394
»	Γαλήνη	86/351
Εὐφρ. Σεραφημίδου:	Τά δῶρα ἦταν ἔτοιμα	87/126
Γεωρ. Σιέπτος:	Τό βίωμα	84/257
»	Ἰακίνθια Μυστήρια	85/35
»	Τό πλήρωμα τοῦ χρόνου-Φωνή	85/270
»	Καθαρμοί	87/34, 91
Σόλων:	Οἱ τύραννοι	84/127
Στ. Σταμάτης:	Ἡ ἀκουστική τοῦ ἀρχαίου Ἑλλήν. Θεάτρου	84/176
Κώστας Στεφανόπουλος:	Γαλήνη	84/194
»	Στό δρόμο τοῦ γυρισμοῦ	84/318
Νίκος Σωτηρίου:	Καζαντζάκης, ὁ ἀξεδίφαστος τῆς ἐλευθερίας	87/417
Πόπη Ἀντωνίου-Σφαλαγκάκου:	Στόφθα	84/4
»	Στοχασμοί	87/302
Καίτη Ταμπαλῆ:	Ὁ ἐλεήμων	84/128
Νίκος Τέντας:	Χρυσή	84/6
»	Εὐα Πάλμερ-Σικελιανοῦ	84/7
»	Ρουμανική ποίηση	84/73
»	Πυθαγόρεια Χρυσά Ἔπη	85/6
»	Τά νέα βιβλία	84/57, 129, 209, 280, 354
»	Ὡδή τοῦ μαύρου ἀδελφοῦ	85/154
»	Χιροσίμα	85/294
»	Ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία	85/345
»	Τά νέα βιβλία	85/48, 117, 195, 271, 353, 395
»	Ἡμέρα Κυρίου	86/160
»	Ἡ Ἰσότητα	86/192
»	Εὐμορφία	86/309
»	Ἐπὶ Γῆς Εἰρήνη	86/340

»	Ἡ Ἑλληνολατρεία τοῦ Βικτ. Οὐγκώ	86/366
»	Τά νέα βιβλία	86/67, 139, 198, 240, 301, 378
»	Ἀλκυονίδα Ὡρα	87/31
»	Ἡ αἰωνία πορεία	86/202
»	Ὀπτάμενος αὐτοῖς	86/203
»	...Κέκλυται Τέκτονος υἱός	87/397
»	Ἡ Εἰρήνη στὸν Ἀρχαιολογικό Λόγο	86/243
»	Ἀναστάσιος Πολυζωίδης	87/377
»	Τά νέα βιβλία	87/53, 114, 193, 271, 339, 410
Γ. Τζωρτζάκης:	Ἡ ὑποτέλεια τῆς φύσης στὸν ἀνθρωποκεντρισμό	84/344
Σάκης Τίντας:	Ἡ εὐχή τοῦ Πατέρα	84/290
Δημ. Τιμπούκης:	Πέτρου Γράβιγγερ ὁ Πυθαγόρας	85/200
Δημ. Τσινικόπουλος:	Ἡ δυνατότητα καὶ σκοπιμότητα τοῦ θαύματος	87/399
Αἰκ. Τσόπελα:	Ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη πρὸς τὰ Ὁπίσω	84/106
»	Στ' ἀγίό σου τό κάλεσμα	84/242
»	Δελφοί	85/21
»	Μὴν περιμένεις	86/341
»	Ἔτος Εἰρήνης 1986	87/5
»	Ἐλᾶτε	87/239
Γ. Φτέρης:	Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ὀρφέως ἐπὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ	85/155
Κατίνα Χατζηδημητρίου:	Τό πνεῦμα τοῦ ἀρχαίου θεάτρου	85/231
Geme Witman:	Ἀπολογία	84/427
	Ἀγάπη (ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη)	84/361
	Γιὰ νὰ κυριολεκτοῦμε	84/139
	Στα 50 χρόνια ἀπὸ τὴ μετὰστασι τῶν Leadbeater	84/141
	Ἀποκόμματα	84/51, 135
	Ἀπὸ τὰ Πρακτικά τοῦ Ὑπάτου Συμβουλίου τοῦ 33ου τῆς Ἑλλάδος (1872-1917)	84/199, 271
	Ὁ Ταγκὸρ καὶ ἡ Πνευματικὴ ἀγωγή	84/417
	Ἀφιέρωμα στὴν παγκόσμια ἡμέρα τῶν ζώων	84/341, 85/327, 86/311, 87/331
	Ὁ ὁραματιστὴς Μάρτιν Λουῥερ Κίγκ	85/111
	Διασωθεῖσαι ἀρχαῖαι τραγωδία	85/241
	Εὐρετήριον Ὀμιλιῶν εἰς Γνώμονα καὶ Πυθαγόρα-Γνώμονα	85/53
	Εὐρετήριον Ὀμιλιῶν εἰς Τεκτονικὸν Δελτίον	85/123
	Εὐρετήριον Ὀμιλιῶν εἰς Πυθαγόραν	85/203
	Κωστὴ Μελισσαροπούλου «Ἀρχαιοελληνικά»	85/339
	Ἡ ἑορτὴ τοῦ Λευκοῦ Λωτοῦ τῆς Θ.Ε. ἐν Ε.	85/305, 86/226, 87/169
	Ἡ Ἰδρυσις τῆς Θ. Στοᾶς «Ἀπόλλων»	86/29
	Μετὰστασις Κρισναμοῦρτι	86/74
	Κρισναμοῦρτι 1895-1986	86/209
	Ἀπὸ τὴ Σοφία τοῦ Χαλίλ Γκιμπράν	87/45
	Ἡ Θεοσοφικὴ Εταιρία ἐν Ἑλλάδι	87/327
	Εἰς μνήμην	84/358, 428, 86/138, 246, 309, 402, 87/68, 69, 204, 346, 419, 420

* Τὸν Δεκέμβριον 1983 ἐξεδόθη εὐρετήριον περιεχομένου ΙΛΙΣΟΥ ἐτῶν 1956-1983, τὸ ὁποῖον ἀποστέλλεται εὐχαρίστως δωρεάν σὲ ὅσους τὸ ζητήσουν.

ΑΝΤ. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΥΤΥΧΙΑ

Τό ν' άγκαλιάζης τό Σύμπαν μέ τήν σκέψιν καί τό συναίσθημα καί νά αίσθάνεσαι τό θερμό άγκάλιασμά του, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

Τό νά αίσθάνεσαι τήν ὠμορφιά τῆς φύσεως, τήν άγνότητά της, τό φῶς της, νά τά καταλαβαίνης βαθειά, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

Τό νά χαίρεσαι τήν ὠμορφιά του Ἡλίου νά άπορροφᾷς μέ ὅλους σου τοὺς πόρους τό φῶς τῶν άκτίνων του καί νά φωτίζης μέ αὐτές τήν ψυχὴν σου, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

Τό νά βλέπης τήν άρμονία, πού συνέχει τό πᾶν, ν' άκοῦς, τή μουσική τῶν άστρων, καί νά αίσθάνεσαι τόν ἑαυτό σου άρμονικό πρὸς αὐτά, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

Τό νά μπορῆς ν' άπολαμβάνης, σᾶν μιά ὑπέροχη συμφωνία τόν ψυθιρισμό τοῦ δάσους, τόν παφλασμό τοῦ κύματος, τό σφύριγμα τοῦ άνέμου καί αὐτή τή στιγμή νά μή ζητᾷς τίποτε ἄλλο, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

Τό νά αίσθάνεσαι τή ζωή σου γιομάτη, ὡσάν νά τά ἔχεις ὅλα καί νά μή σοῦ λείπη τίποτε, νά μή ζητᾷς τίποτε, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

Τό νά αίσθάνεσαι τόν ἑαυτό σου ἑλεύθερο, νά μή ἑξαρτᾷσαι ἀπό πουθενά καί ἀπό κανένα, νά μπορῆς νά κινῆσαι ἑλεύθερα χωρίς ἑμπόδια καί φραγμούς, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

Τό νά αίσθάνεσαι τήν ὕπαρξί σου μέσα εἰς τήν αἰωνιότητα, νά αίσθάνεσαι τήν ἡδονή πού αίσθάνεσαι μόνο μέ τήν αἴσθησιν, ὅτι ζῆς, ὅταν ἔχης τήν βαθειά αἴσθησι τῆς ζωῆς, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

Τό νά χαίρεσαι πάντοτε τή χαρά τῆς παρούσης στιγμῆς, χωρίς σκέψεις, χωρίς μέριμνες, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

Τό νά αίσθάνεσαι, ὅτι εἶσαι μιά ὕπαρξις θεϊκῆς καταγωγῆς μέ προοπτική άπέραντης πνευματικῆς σταδιοδρομίας, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

Τό ν' άπολαμβάνης τή ζωή μέ ὅλες τίς αἰσθήσεις σου, τήν ὠμορφιά της, τήν θειότητά της, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

Ἄρμονία πρὸς τή φύσι, άρμονία πρὸς τό περιβάλλον, άρμονία ἑσωτερική μεταξύ σκέψεως καί συναισθήματος, αυτό εἶναι ἡ εὐτυχία.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Περίληψις ὁμιλιῶν τοῦ ἔτους 1963/64
εἰς Θεοσοφικὴν Στοάν ΑΘΗΝΑ

Ἡ Κάθαρσις

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος)

Περὶ τῆς δικαιοσύνης (6.4.1964)

Βασικὴ καὶ αὐτὴ ἠθικὴ ἀρχὴ ὡς ἡ ἀγάπη. Ἡθικὴ ἀρχή, διότι ἀναφέρεται εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Εἶναι ὅμως, ὡς ἐλέχθη, κάτι τὸ ἐνεργότερον τῆς ἀγάπης. Διότι ἀγάπη μὲν εἶναι ἡ ἀναγνώρισις τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων πάντων (ἔχει κάτι τὸ στατικόν), ἐνῶ δικαιοσύνη εἶναι ἡ ἀποδοσις ἐκάστω ὅ,τι φύσει τῷ ἀνήκει (ἔχει κάτι τὸ δυναμικόν).

Ἡ δικαιοσύνη, ὅπως καὶ ἡ ἀγάπη, ὅταν ἀποβῇ ἰδιότης (νόμος) τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ἐκδηλοῦται ὡς συναίσθημα τοῦ ἀνθρώπου. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀδ. Ἀντ. Ἀδριανόπουλος ὠριζε τὴν δικαιοσύνην: «ὡς συναίσθημα τοῦ ἀνεπτυγμένου πνεύματος καὶ συνεπῶς νόμον τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ὅστις ἀπαιτεῖ ν' ἀποδίδεται εἰς ἕκαστον, ὅ,τι φύσει τῷ ἀνήκει».

Καλεῖται δηλαδὴ ὁ πεφωτισμένος ἀνθρώπος ν' ἀποδίδῃ ἐκάστω ὅ,τι ὑπὸ τῆς Φύσεως τῷ ἀνήκει, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς δικαιοσύνης τῆς Φύσεως, τῆς τε ἀπροσώπου, ὅσον καὶ τῆς πνευματικῆς. Κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Φύσεως, ὅπερ εἶναι ἀδιάβλητον, ἐπιτάσσεται ἡ δικαιοσύνη καὶ οὐχὶ κατὰ τὰς ἐπινοήσεις τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ.

Δικαιοσύνη τῆς ἀπροσώπου Φύσεως εἶναι τὰ παρ' αὐτῆς καὶ τῶν νόμων τῆς παρεχόμενα εἰς πάσας τὰς ἀνθρωπίνας ψυχάς. Ἡ τοι ὀργανισμός, διὰ τὴν ἐνεργῆ δι' αὐτοῦ ἡ ψυχὴ καὶ τὰ μέσα συντηρήσεως τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ Φύσις παρέχει τὸ γάλα τῆς μητρός εἰς τὸν ἀνθρώπον κατ' ἀρχάς, ἵνα συντηρηθῇ ἐν ζωῇ, τὸ φῶς, τὸν ἀέρα, τὸ ὕδωρ καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ αὐτῆς, ἵνα διατηρῇται ἐν ζωῇ καὶ ὑγείᾳ.

Καθῆκον λοιπὸν ἀνήκει εἰς τὸν ἀνθρώπον ὅπως, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Φύσεως, συντελῇ εἰς τὴν ἀναπαραγωγὴν, παρέχων εἰς ψυχὰς τὸ μέσον ἐνεργείας, περιφρουρεῖ δὲ ἐνεργῶς τὰ φυσικὰ δι-

καιώματα παντός ανθρώπου επί της ζωῆς καί τῶν μέσων τῆς ζωῆς, τόσον δι' ἀτομικῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ὅσον καί διὰ θεσπίσεως νόμων ὑπό τῆς Πολιτείας, οἱ ὁποῖοι θά προστατεύσουν τά δικαιώματα τῶν πολιτῶν ἀπό πάσης ἐπιβουλῆς. Ὡς παράδειγμα ἔστω ἡ παρεχομένη σήμερον ἀμοιβή τῆς ἐργασίας. Αὕτη παρέχεται ἀναλόγως τοῦ ἀποδομένου ἔργου, ἐνῶ ἡ κατὰ δικαιοσύνην ἀμοιβή θά ἦτο ἀνάλογος τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐργαζομένου.

Ὁ ἀδ. Ἀντ. Ἀδριανόπουλος, γράφων περί τῆς δικαιοσύνης, ἔλεγεν: «Ἡ δικαιοσύνη ἐφαρμοζομένη εἰς τὰς ἀνθρωπίνας σχέσεις ἀπαιτεῖ ἀναγνώρισιν τῶν δικαιωμάτων ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἄνευ διακρίσεως φύλου, τάξεως, φυλῆς καί χρώματος καί τήν παγίωσιν καί περιφρούρησιν αὐτῶν διὰ κοινωνικῶν καί πολιτικῶν νόμων, οἱ ὁποῖοι ν' ἀποκλείουν τήν καταπάτησιν τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων οἰουδήποτε ἀνθρώπου».

Πέραν τῆς κατὰ τά ἀνωτέρω ἀσκήσεως τῆς δικαιοσύνης κατὰ τό ὑπόδειγμα τῆς Φύσεως, εἰς τόν πεφωτισμένον ἄνθρωπον, τόν ἰδεολόγον, προβάλλεται ὡς ὑπόδειγμα καί ἡ δικαιοσύνη τῆς πνευματικῆς φύσεως, δηλαδή τοῦ ὑπεράνω ἡμῶν δρῶντος θείου Πνευματικοῦ Κόσμου.

Ἐξετάσωμεν τό ζήτημα τοῦτο βαθύτερον. Πρός τοῦτο ὁμως ἀπαραίτητον εἶναι ν' ἀνοιχθῇ κάποια σχετική παρένθεσις:

Κατά τὰς ἀρχαίας ἐσωτερικὰς παραδόσεις εἰδικῇ Πνευματικῇ Ἀρχῇ ἐφορεύει ἐπὶ τοῦ νόμου τοῦ **ἀντιπεπονθότος**, τόν ὁποῖον συνδυάζει πρὸς ἕτερον πνευματικόν νόμον, τόν τῆς **μετενσαρκώσεως**. Τό ἀντιπεπονθός εἶναι ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος ἐφαρμοζόμενος εἰς τήν ἀνθρωπίνην φύσιν, δηλαδή εἰς τόν κόσμον τῶν ἀνθρώπων. Ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος, δηλαδή αἴτιον καί αἰτιατόν, αἴτιον καί ἀποτέλεσμα, λειτουργεῖ καθ' ἅπασαν τήν Φύσιν μηχανικῶς. Καί εἰς τήν ἀπρόσωπον καί εἰς τήν ὀργανωμένην καί τήν ἀνθρωπίνην, τοῦ ἀνθρώπου θεωρουμένου ὡς βιολογικοῦ ὄντος. Εἰς τόν ἄνθρωπον ὁμως, θεωρούμενον ὡς ὄν ἐμψυχον καί δὴ πνευματικόν, ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος λαμβάνει μορφήν πνευματικὴν καί ἀσκεῖται, ὡς ἐλέχθη, ὑπὸ Ἀρχῆς Πνευματικῆς μετὰ λόγου καί δικαιοσύνης. Οὕτω οἱ Πυθαγόρειοι τό ἀντιπεπονθός ὠνόμαζον συνεκδοχικῶς δικαιοσύνην.

Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν νόμων τοῦ ἀντιπεπονθότους καί τῆς μετενσαρκώσεως καθορίζεται ὑπὸ Πνευματικῆς Ἀρχῆς ἡ **εἰμαρμένη** ἐκάστου ἀνθρώπου, ἐκάστης ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Δηλαδή δίδεται εἰς ἐκάστην ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ὅ,τι τῇ ἀνήκει διὰ νά βελτιωθῇ καί νά προοδεύσῃ, δοκιμασίαι ἧ γίνεται ἀναγνώρισις τῶν ἀγαθῶν πράξεων. Ἐδῶ δέ πρέπει νά ἀναζητηθῇ ἡ ἐξήγησις τῶν διαφορῶν

ἀτυχιῶν ἢ εὐτυχίας εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ἥτις ἄλλως μένει χωρὶς ἐξήγησιν.

Γραμματικῶς ἡ λέξις ἀντιπεπονθός εἶναι μετοχή τοῦ ρήματος ἀντιπάσχω πού σημαίνει: παθαίνω ὅ,τι ξπραξα. Ἡ δὲ λέξις εἰμαρμένα προέρχεται ἐκ τοῦ ρήματος μείρομαι, τὸν ὁποῖον σημαίνει: λαμβάνω μερίδιον ἢ ἐκ τοῦ ἀπροσώπου ρήματος εἴμαρται, εἶναι πεπρωμένον. Εἴμαρμένη λοιπόν εἶναι τό πεπρωμένον, ἐκ τῆς μοίρας διδόμενον, τό ἀναπότρεπτον.

Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Μυθολογίαν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς εἴμαρμένης ἀσκοῦν αἱ Μοῖραι. Αἱ Μοῖραι εἶναι ἑτέρα Ἀρχὴ Πνευματικὴ. Αὗται κατὰ τὴν παράδοσιν εἶναι τρεῖς. Ἡ Ἄτροπος (ἀ-τρέπω), ἥτις ἐφορεύει ἐπὶ τοῦ παρελθόντος, τό ὁποῖον δέν ἀλλάσσει. Ἡ Λάχεσις (λαγχάνω—λαμβάνω διὰ λαχνοῦ) ἡ ὁποία καθορίζει τό μέλλον. Ἡ Κλωθώ (κλώθει), πού ρυθμίζει τό παρόν.

Ἡ εἴμαρμένη ὠνομάζετο καί ἀνάγκη (ἀνάσσω), ἥτις εἶναι ἡ ἀφεύκτως ἐπιφέρουσα ἀποτέλεσμα αἰτία.

Κατὰ τὴν Μυθολογίαν ἑτέρα Πνευματικὴ Ἀρχὴ εἶναι ἡ Νέμεσις, ἥτις ὠνομάζετο καί Ἀδράστεια (ἀ-δράττομαι), πού σημαίνει: ἀφευκτος. Αὕτη ἦτο τιμωρός τῶν ὕβριστῶν τῆς Φύσεως, δηλαδὴ τιμωρός τῶν ἀντιφυσικῶν πράξεων. Στοργικὴ Ἀρχὴ ἐπαναφέρουσα εἰς τὴν φυσικὴν ὁδόν. Ἐθεωρεῖτο κόρη τῆς νυκτός, ἐπειδὴ τό ἔργον τῆς ἡσκει ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Δι' αὐτό παρίστατο κρατοῦσα τροχόν (τόν τροχόν τῶν γεννήσεων).

Ἄλλη Πνευματικὴ Ἀρχή, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, ἦτο ἡ Θέμις (τίθημι, θεσμοί) Κόρη τοῦ Οὐρανοῦ καί τῆς Γῆς, συμπάρεδρος τῶν Ὀλυμπίων. Αὕτη ἦτο ἡ θεία Μοῖρα τῶν Μυστῶν καί τοῦ Ἐλευθέρου Πνεύματος.

Ὁ νόμος τοῦ ἀντιπεπονθότος εἶναι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων γνωστός εἰς τοὺς Ἰνδοῦστὰς καί τοὺς Βουδιστάς. Ἡ Ἑλένα Μπλαβάτσκυ δὲ ὠριζε τοῦτον ὡς νόμον τῆς ἀνταποδοτικῆς δικαιοσύνης, ὡς νόμον ἔχοντα ἀλάθητον δικαιοσύνην, σοφίαν καί νοημοσύνην καί ὡς αὐστηρόν ἐπανορθωτὴν τοῦ κάθε κακοῦ, ὡς νόμον ἰσορροπίας, πού ἀνταμεῖβει καί τιμωρεῖ μέ ἀπόλυτη ἀμεροληψία. Ἐπίσης ὡς νόμον πού ρυθμίζει καί καθορίζει χωρὶς λάθη σέ κάθε ἐνσάρκωσι τίς ιδιότητες τῆς ἄλλης πού θά τὴν διαδεχθῇ.

Κλείοντες τὴν ἀνοιχθεῖσαν παρένθεσιν, ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἡ θεία πνευματικὴ δικαιοσύνη προβάλλεται ὡς ὑπόδειγμα εἰς τὸν ἀνώτερον ἄνθρωπον νά βοηθῇ τοὺς συνανθρώπους του πρὸς πρόοδον νοητικὴν καί ψυχικὴν, κατ' ὠχράν βεβαίως ἀπομίμησιν αὐτῆς. Νά μεταδίδῃ ὅ,τι χρήσιμον γνωρίζει, ιδίως ἐπὶ θεμάτων ἰδεολογικῶν. Τοῦτο εἶναι καθῆκον του πρὸς τοὺς ὁμοίους του. Αἱ

ιδέαι καί αἱ γνώσεις δέν αποτελοῦν κτῆμα οὐδενός, ἀφοῦ καί αὐτός τάς ἔχει λάβει ἀπό ἄλλους. Ἐδῶ καταφαίνεται πόσον ἀνήθικος εἶναι ἡ ἀντίληψις περί τῆς λεγομένης «πνευματικῆς ἰδιοκτησίας».

Ὁ πεφωτισμένος ἄνθρωπος καθῆκον ἔχει νά μεταδίδῃ εἰς τοὺς ἄλλους τάς ἀρχάς ἀρετῆς καί ἠθικῆς οὐχί μόνον διὰ λόγων, ἀλλά καί δι' ἔργων. Ἡ πραγματοποίησις τούτου εἶναι βεβαίως ἔργον δύσκολον, πλὴν ἐκεῖ πρέπει νά τείνῃ ὁ πραγματικά «πνευματικός» ἄνθρωπος.

Τό ὑπόδειγμα ἐπίσης τῆς θείας Νεμέσεως προβάλλεται εἰς τόν ἀνώτερον ἄνθρωπον, ὅταν, εἴτε κατ' ἐπάγγελμα, ὡς δικαστής, εἴτε ὡς ἔνορκος, καλῆται ν' ἀποδώσῃ δικαιοσύνην. Νά εἶναι ἐπικερὴς εἰς τάς ἀνθρωπίνας ἀδυναμίας, αὐστηρὸς ὅμως εἰς τὰ κατὰ τῆς Φύσεως ἀδικήματα, ὅπως π.χ. εἶναι ἡ στέρησις τῆς ζωῆς ἢ ἡ διαστροφή τῶν νόμων τῆς ζωῆς. Νά εἶναι αὐστηρὸς πλὴν ὅμως πρέπει νά ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ ἐπιβαλλόμεναι ποιναὶ δέον νά εἶναι ἐπανορθωτικαί, ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ κολαζομένου καί οὐχί πρὸς ἐκδίκησιν. Ἡ ποινὴ δέ πρέπει νά σέβεται τὴν ζωὴν τοῦ ἀμαρτήσαντος ὅπωςδῆποτε.

Ἀνακεφαλαίωσις (18.5.1964)

Τό θέμα ὅπερ ἐξητάσθη ἐφέτος ἐν τῇ Στοᾷ μας, τό θέμα τῆς καθάρσεως, εὐρίσκεται μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐν γένει προσπάθειάς μας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μελέτη τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος. Τό θέμα εἶναι μέγα, ὄχι μόνον εἰς σπουδαιότητα, ἀλλά καί εἰς ἔκτασιν. Ὡς ἐκ τούτου δέν ἤμπορεῖ νά θεωρηθῇ ὡς ἐξαντληθέν. Καί ἐπομένως θά χρειασθῇ ν' ἀσχοληθῶμεν μέ αὐτό καί εἰς τό μέλλον.

Ἡ κάθαρσις, ὁ ἐξαγνισμός, ἀποτελεῖ ζήτημα θεμελιώδες καί βάσιν ἀπαραίτητον διὰ πᾶσαν σοβαράν καί εἰλικρινῆ προσπάθειαν βελτιώσεως τῆς ψυχῆς κάθε ἀνθρώπου, πού ἐπιθυμεῖ κάποιαν μείζονα πνευματικὴν αὐρίον.

Κατὰ τάς ἀρχαίας παραδόσεις, ἑλληνικάς καί ξένas, ὁ ἐξαγνισμός ἀπετέλει προϋπόθεσιν ἀναγκαίαν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀπὸ τὴν περίπτυσιν τῆς ὕλης, τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ τροχοῦ τῶν γεννήσεων καί τὴν πραγματοποίησιν τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου. Πάντα τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια, ἐξ ὅσον γνωρίζομεν, τὴν κάθαρσιν εἶχον θέσει ὡς τό μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ. Ἡ οἰκονομία των συνοψίζετο εἰς τὴν διλογίαν· «κάθαρσις-ἀποθέωσις». Ἐξ ὧν δέ πληροφоруόμεθα περί τῶν συμβολισμῶν τῶν Μυστηρίων, πρό τῶν μυσήσεων ἐγίνοντο λούσεις δι' ὕδατος, τὴν κάθαρσιν ἀλληγοροῦ-

σαι. Ἐπιγραμματικῶς δέ ὁ Πλάτων εἰς τόν «Φαίδωνα» φέρει τόν Σωκράτην, ὀλίγον πρό τοῦ θανάτου του, λέγοντα ὅτι: «...ὁ κεκα-
θαρμένος καί τετελεσμένος μετά Θεῶν οἰκήσει» μετά θάνατον.

Ἐκεῖνο ὅμως τό ὁποῖον ἐτονίσθη ἀπ' ἀρχῆς καί ὑπογραμμίζε-
ται πάλιν εἶναι ὅτι ὅταν ὁμιλοῦμεν περί καθάρσεως δέν ἐννοοῦμεν
τήν περί τῆς καθάρσεως θεωρίαν ἀλλά μόνον τήν ἐφαρμογήν. Ἡ
θεωρία αὕτη καθ' ἑαυτήν, χωρίς πρᾶξιν, ἀποτελεῖ φιλολογίαν καί
δή φιλολογίαν ἐπικίνδυνον, διότι ἐξάπτει τόν ἐγωϊσμόν καί ἐπομέ-
νως ὁδηγεῖ εἰς ἀποτέλεσμα ἀντίθετον.

Διατί ἀπαιτεῖται ὅμως ἡ κάθαρσις; Διατί τίθεται αὕτη ὡς
προϋπόθεσις ἀπαραίτητος πάσης πνευματικῆς προόδου; Διότι ὡς
ἄνθρωποι, ὡς ἀνθρώπιναι ψυχαί, προερχόμεθα ἐκ τοῦ σκότους, ἐκ
τοῦ ζώδους. Συνεπῶς φέρομεν ἀτελείας, φέρομεν ρύπον. Πρός
δέ διαβιοῦντες ὡς ἄνθρωποι ἐπηρεαζόμενοι ἀπό τό περιβάλλον
πού δέν ἀποτελεῖται βέβαια ἀπό φιλοσόφους ἐναρέτους, ἀλλά ἀπό
ἀνθρώπους μέ κακίας πάσης μορφῆς. Τό δέ περιβάλλον αὐτό παί-
ζει ἀτυχῶς ρόλον εἰς τήν διαμόρφωσιν τῆς νοοτροπίας μας καί τοῦ
χαρακτῆρος μας.

Εἰς τό σημεῖον ὅμως τοῦτο, δικαίως δύναται νά προβληθῇ μία
ἀπορία: Διατί ἄραγε οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι πού δέν εἶχαν δυσμενές
ἀνθρώπινον περιβάλλον διά νά τοὺς ἐπηρεάσῃ ἀπέβησαν κακοί;
Ἐνῶ προηγουμένως εἰς τήν κατάστασιν τοῦ ζώου βιοῦντες ὡς
ψυχαί ἦσαν ἐνάρετοι; Ἀφοῦ τό ζῶον εἶναι ἐνάρετον, δοθέντος ὅτι
τό ἔνστικτον τό ἄγει εἰς τήν πλήρωσιν τῶν νόμων τῆς ζωῆς; Βε-
βαίως τό ζῶον, ὡς ἐλέχθη, εἰς τό περί ἀρετῆς κεφάλαιον, εἶναι
ἐνάρετον, ἀλλά μόνον ὡς βιολογικόν εἶδος, οὐχί δέ ὡς ὄν πνευμα-
τικόν, διότι στερεῖται πνεύματος, δηλαδή νοητικῶν λειτουργιῶν,
συνειδήσεως, γνωστικοῦ περιεχομένου καί αὐτεξουσίου. Οἱ πρῶ-
τοι λοιπὸν ἄνθρωποι ἐκ τοῦ ζώδους προερχόμενοι, μέ τό γνω-
στικόν ὑποτυπῶδες, τό νοητικόν πρωτογενές, τήν συνειδήσιν
ἀδιάπλαστον καί τό αὐτεξούσιον νηπιῶδες, μοιραίως ἠκολούθησαν
τήν ζωώδη τακτικήν, ἥτις μόνον τήν ἀσκήσιν τῶν νόμων τῆς ζωῆς
τοῖς ὑπηγόρευεν, οὐχί δέ τήν ἀσκήσιν πνευματικῶν ἀρετῶν ἢ κα-
νόνων ἠθικῆς. Ἐντεῦθεν τό κακόν ἐνεφανίσθη εἰς τό ἀνθρώπινον
γένος ἀπ' ἀρχῆς καί διαιωνίζεται, ὡς εἶδομεν, διά τοῦ ἐπηρεασμοῦ
τοῦ ἀνθρώπινου περιβάλλοντος. Μήπως λοιπόν, καί τοῦτο διά νά
σκεφθῶμεν βαθύτερον, ἐδῶ πρέπει νά ἀναζητηθῇ τό περίφημον
προπατορικόν ἀμάρτημα; Ἴσως.

Ὁ ἄνθρωπος ὡς πνευματικόν ὄν εἶναι ἀτελής, φέρει ρύπον
ψυχικόν. Δέν κατῆλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή, διότι
ἡ πατρίς τῆς δέν ὑπῆρξεν ὁ οὐρανός. Δέν προέρχεται ἡ ἀνθρωπίνη

ψυχή από τήν τελειότητα, ἀλλά από τήν ἀτέλειαν. Κανένα πρᾶγμα τῆς Φύσεως δέν ἔμπορεῖ νά ἀχθῇ ἀντιθέτως πρὸς τόν παντοδύναμον νόμον τῆς ἐξελίξεως, πολλῶ δέ μεῖζον ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή. Ἐκ τοῦ σκοτούς πρὸς τό φῶς εἶναι ὁ ροῦς τῆς Φύσεως, οὐχί δέ καί ἀντιθέτως.

Συνηθίζεται νά λέγεται ὑπό τινων ὅτι ἡ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πτώσις εἶναι ἡ μοῖρα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἀλλά τότε ποῦ εἶναι ἡ θεία δικαιοσύνη, ἡ ὁποία μέ τό ἀντιπεπονθός ἐκπαιδεύει τάς ἀνθρωπίνας ψυχάς πρὸς πρόοδον; Ποῖος δίκαιος Θεός θά μετεχειρίζετο οὕτω τά πλάσματά του; Οἰκτρά παρεξήγησις. Φοβερά πλάνη. Παρερμηνεῖται μερικῶν θείων ἀλληγοριῶν τῆς ἀρχαίας μας πνευματοδόξου παραδόσεως ἀναμφιβόλως ὠδήγησαν εἰς τήν περίπτωσεως θεωρίαν. Ἴσως ἡ κάθοδος τῆς θείας Κόρης τῆς Ἐλευσίνος, ἴσως ἡ κάθοδος τοῦ οὐρανίου ἥρωος Προμηθέως. Ἀλλά εἰς τάς ἀλληγορίας ταύτας κρύπτονται, ὡς λέγεται, τά βαθύτερα πνευματικά γεγονότα, τά ὁποῖα τόσον ἔχουν παρερμηνευθῇ διότι δέν κατενοήθησαν. Πράξεις ἡρωϊκαί, πράξεις ἀγάπης τοῦ οὐρανίου πνεύματος εἶναι αἱ κάθοδοι ἐκεῖναι. Διά νά ἐπανέλθουν ὁμως αἱ συνειδήσεις αὗται εἰς τήν οὐρανίαν αὐτῶν πατρίδα, ἦν μέ μόχθον πνευματικόν κατέκτησαν, ἐδέξασε νά κατέλθῃ ὁ Ἐλευθερεὺς Διόνυσος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἢ νά ἀποκαθελῶσῃ ἐκ τοῦ Καυκάσου τόν Προμηθέα ὁ ἥρωας τῆς Γῆς, Ἡρακλῆς.

Ἐξετάζοντες ἐφέτος τό ζήτημα τῆς καθάρσεως ἐτονίσαμεν ὅτι ὑπόδειγμα ἐναρέτου καί ἠθικοῦ βίου διά τόν ἄνθρωπον, λαμβανόμενον ὡς εἶδος βιολογικόν καί ὡς ὄν πνευματικόν, εἶναι αἱ λειτουργίαι, οἱ νόμοι τῆς Φύσεως. Εἶναι οἱ νόμοι πού διέπουν τήν Φύσιν μέσα εἰς τήν ὁποίαν εὐρίσκεται καί ὁ πλανήτης μας καί ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ὡς ὄντα αὐτῆς. Καλεῖται λοιπόν ὁ ἄνθρωπος νά προσαρμοσθῇ μετά λόγου εἰς τοὺς νόμους τῆς Φύσεως ἐάν ἐπιθυμῇ τήν πνευματικὴν του πρόοδον.

Ἐξηγούμεθα ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἀναλυτικώτερον:

Ἡ θεία Φύσις λειτουργεῖ ἐπὶ τῇ βάσει νόμων καθολικῶν, σταθερῶν καί ἀμεταβλήτων. Οἱ νόμοι οὗτοι παρουσιάζουν ἰδιάζουσιν ἔντασιν καί ἰδιάζοντα χαρακτῆρα εἰς κάθε πεδῖον τῆς Φύσεως. Ὡς παράδειγμα φέρομεν τόν νόμον τῆς κινήσεως, περί τοῦ ὁποίου ὠμιλήσαμεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω.

Ὁ νόμος οὗτος ἄλλην ἔντασιν καί χαρακτῆρα ἔχει εἰς τήν ἀπρόσωπον Φύσιν, ἄλλην, ἐντονωτέραν εἰς τήν ψυχὴν καί μᾶλλον ἐντονον εἰς τό πνεῦμα.

Ἀντιθέτως πρὸς τό ἀμετάβλητον τῶν φυσικῶν νόμων, αἱ μορφαί τῆς Φύσεως, τά πράγματα αὐτῆς, μεταβάλλονται. Καί αἱ μορ-

φαί τῆς ἀπροσώπου Φύσεως καί τὰ ἔμβια ὄντα καί ὁ ἄνθρωπος. Αἱ δέ μεταβολαί συνίστανται εἰς τήν ἐκδήλωσιν πάντοτε λανθανουσῶν ἰκανότητων τῶν μορφῶν, δηλαδή εἰς τήν συνεχῇ τούτων ἀνέλιξιν.

Ἄς ὁμιλήσωμεν διά παραδειγμάτων: Αἱ μορφαί τῆς Φύσεως διακρίνονται εἰς ἀπλᾶς καί συνθέτους. Ἀπλαῖ μορφαί εἶναι τὰ ἄτομα τῆς ἀτομικῆς οὐσίας (τά ἄτομα τῶν φιλοσόφων), ἅτινα συγκροτοῦν τās συνθέτους, ὑλικάς μορφάς καί τὰ ἐξ αὐτῶν (τῶν ἀτόμων) ψυχικά ἄτομα. Εἰς τό ἀπλοῦν αὐτῶν αἱ μορφαί αὗται ὀφείλουν τό αἶδιον αὐτῶν. Ἐκαστον ἄτομον τῆς ἀτομικῆς οὐσίας, ἐλθόν ἐκ τοῦ δυνάμει εἶναι εἰς τό ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι, διέρχεται διά πολλαπλῶν ἀνελικτικῶν καταστάσεων, ἅς ἐν συντομίᾳ ἐξέφρασεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς διά τῶν ὄρων γῆ, ὕδωρ, ἀήρ καί πῦρ (κατάστασις ἀκτινοβόλος) καί ἀποβαίνει βραδύτερον, τῇ συνδρομῇ τῆς συνεχοῦς οὐσίας, ἄτομον ψυχικόν. Τοῦτο ἀνελισσόμενον διά τῆς μακρᾶς κλίμακος τῶν ζωϊκῶν μορφῶν φθάνει εἰς τήν ἀνθρωπίνην μορφήν, ὡς καί πέραν αὐτῆς, ἀνελισσόμενον ἀπείρως εἰς ἐπίπεδα πνευματικά εἰς τόν ἄπειρον χρόνον. Εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην, ὡς ἐλέχθη, ὁ νόμος τῆς κινήσεως, οὐτινος ἡ ἐκδήλωσις φέρει τό ἄτομον ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τό ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι, ἐν ἀρχῇ, ἄτονος, ἐντείνεται κατόπιν ἐμφανίζων παραγώγους αὐτοῦ ἰκανότητος, αἵτινες χαρακτηρίζουν τās ἐκδηλώσεις αὐτοῦ εἰς τὰ μνημονευθέντα ἐπίπεδα (ψυχικόν, πνευματικόν).

Αἱ σύνθετοι μορφαί τῆς Φύσεως, ἀνελισσομένων τῶν ἀτόμων τὰ ὅποια τās συνθέτουν, τῇ συνεκτικῇ δυνάμει τῆς ἐνεργείας, ἥτις ἀποτελεῖ νόμον τῆς συνεχοῦς οὐσίας, ἀνελίσσονται καί αὐταί μέχρι ὠρισμένης καταστάσεως, ἀποσυντίθενται ὁμως κατόπιν τῇ ἐπιδράσει τοῦ νόμου τῆς ἐνεργείας, ὅστις ἀπό τινος καταστάσεως δρᾷ ἀποσυνθετικῶς, ἵνα ἐκ τῶν ἀτόμων τῆς μορφῆς συντεθῇ ἄλλη μορφή τελειότερα. Δρῶσιν δηλαδή εἰς τās συνθέτους μορφάς δύο παράγωγοι νόμοι τοῦ νόμου τῆς ἐνεργείας ἐναλλάξ, ὁ συνθετικός καί ὁ ἀποσυνθετικός, ἡ φιλότης καί τό νεῖκος κατά τήν ὁρολογίαν τοῦ Ἐμπεδοκλέους. Αἱ ἐναλλαγαί αὗται συνθέσεων καί ἀποσυνθέσεων τῶν μορφῶν εἶναι ἐκδηλοί εἰς τὰ ἔμβια ὄντα, ὅπου ὁ θάνατος διαδέχεται τήν ζωήν καί ἡ ζωή τόν θάνατον. Ἡ ἀνέλιξις τῶν συνθέτων μορφῶν δέν εἶναι συνεχῆς κατά μορφήν, ἀλλά κατά εἶδος (ζωϊκόν ἢ φυτικόν). Τοῦτο διαπιστοῦται ἀντικειμενικῶς ὑπό τῆς ἐπιστήμης, ἥτις μελετᾷ τās ἀνελίξεις τῶν διαφόρων εἰδῶν.

Ὡς ἐλέχθη, οἱ νόμοι τῆς Φύσεως εἶναι σταθεροί, ἐμφανίζοντες, διά τῶν παραγῶγων αὐτῶν νόμων, ὠρισμένων χαρακτηῖρα εἰς τὰ διάφορα ἐπίπεδα.

Οἱ φυσικοὶ νόμοι εἰς τὸ ἀνθρώπινον ἐπίπεδον ἐκφράζονται ὡς ἀρχαὶ ἀρετῆς καὶ ὡς ἀρχαὶ ἠθικῆς. Τοὺς νόμους τούτους, τὰς ἀρχὰς ταύτας, καλεῖται ὁ πεφωτισμένος ἄνθρωπος νὰ ἐφαρμόζη εἰς τὴν ζωὴν του, ὥστε ν' ἀποβοῦν οὗτοι νόμοι, ἰδιότητες τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, νὰ ἐκφράζονται δηλαδή ὡς συναισθήματα. Οὕτω ὁ φυσικός νόμος τῆς αὐτοτελείας λαμβάνει τὴν ἔννοιαν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας, ὁ τῶν ἐπιδράσεων τῆς ἀγάπης, ὁ τῆς αἰτιότητος τῆς δικαιοσύνης. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ὑπαγορεύονται ἐκ τῶν φυσικῶν νόμων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκφεύγουν τῆς ἀνθρωπίνης ὑποκειμενικότητος.

Κλείοντες τὸ λῆγον ἔτος ἔχομεν νὰ τονίσωμεν ὅτι διὰ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἔχει μεγίστην σημασίαν τὸ ἦθος. Ὁ ἐνάρετος καὶ ἠθικός βίος. Φιλοσοφία χωρὶς ἐξαγνισμόν, χωρὶς ἦθος, φιλοσοφία μέ κακίας, ἀποτελεῖ φιλολογίαν ἄσκοπον καὶ βλαβερὸν, διότι ἀποτελεῖ ὑποκρισίαν.

Ἐξαγνισμός, τὸ ὑπογραμμίζομεν καὶ πάλιν, δέν νοεῖται ἡ ἄρνησις τῶν νόμων τῆς ζωῆς, διότι τοῦτο θὰ μᾶς ἔφερεν ἐκτός τοῦ ρυθμοῦ τῆς Φύσεως, ἀλλὰ ἡ ἀποβολὴ τῶν διαφόρων κακιῶν.

Ἐτερον σημεῖον χρῆζον προσοχῆς εἶναι καὶ τοῦτο: Προβαλλόμεναι φιλοσοφικαὶ θεωρίαι καὶ διδασκαλῖαι χωρὶς ἦθος, χωρὶς ἀγάπην, ἐλευθερίαν καὶ δικαιοσύνην, εἶναι **παραπλανητικά**, συσκοτίζουν τὸν νοῦν καὶ ρυπαίνουν τὴν ψυχὴν.

Ἐνας Μύστης τοῦ αἰῶνος μας ἔγραψε σχετικῶς: «Ὁ ἔχων ἐν τῇ ψυχῇ του ἀγάπην φωτίζεται. Ὅπου ὑπάρχει ἀγάπη ἀπὸ ἐκεῖ ἐκπορεύεται καὶ τὸ φῶς τῆς γνώσεως. Ὅπου διαφημίζεται ὡς ὑπάρχον φῶς καὶ δέν ἐξωτερικεύεται ἀπὸ ἐκεῖ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, πρὸς τὴν πρόοδον αὐτῆς, ἐκεῖ δέν ὑπάρχει πράγματι φῶς, ἀλλὰ ἐστία παραπλανῶσα τὸν ἀνθρώπινον νοῦν».

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

Ἀνάμνηση από ἓνα ταξίδι

Τή γνώρισα τό περασμένο καλοκαίρι στό Λονδίνο, σέ σπίτι φιλικό. Βρισκόμαστε Ἐκείνη, δυό - τρεῖς Ἑλληνες, μιά Ἰσπανίδα, δυό Πακιστανοί, μιά Γαλλίδα...

Ἡ Μαρία ἦταν Περσίδα. Σπούδαζε Ψυχολογία σ' ἓνα βρετανικό Πανεπιστήμιο καί τέλειωνε τώρα τό διδακτορικό της. Σημιαδιακή ἡ μέρα τῆς συνάντησης: 15η Αὐγούστου.

Ἄν ἦσουν χριστιανή, θά σοῦ εὐχόμαστε τά «χρόνια πολλά», τῆς πέταξα κάποια στιγμή, χαριτολογώντας.

Χαμογέλασε. Γιά νά συμπληρώσει σέ λίγο:

— Δέχομαι τίς εὐχές! Ναί, γιορτάζω! Γιατί εἶμαι, σχεδόν, χριστιανή.

Χαλασμός τά λόγια της. Φιλιά, χειροκροτήματα... Μετά ὑψώσαμε τά ποτήρια μέ τό κόκκινο γαλλικό κρασί «στήν ὑγεία της».

Ἐκεῖνο, ὅμως, τό «σχεδόν» μέ προβλημάτιζε. Στά πρώτα χρόνια τῆς Ὑπηρεσίας μας ὑπῆρχαν οἱ κατηχούμενοι. Στά τωρινά, ἡ εἶσαι χριστιανός, ἡ δέν εἶσαι. Τό «σχεδόν» τί ἄραγε μπορούσε νά σημαίνει; Παρακάλεσα νά μοῦ τό πεῖ.

— Γεννήθηκα στό Ἰράν, σέ οἰκογένεια μουσουλμανική. Οἱ γονεῖς μου, τ' ἀδέλφια μου, ὅλοι εἶναι πιστοί στόν Προφήτη. Ἐγώ πέρασα μέχρι καί τή μέση ἐκπαίδευση κοντά σέ μιά χριστιανική Ἱεραποστολή. Ἔτσι μέ τόν καιρό γνώρισα τό Χριστιανισμό, ἀπό τήν ἐκκλησία τους, ἀπό τά βιβλία, ἀπό τίς συζητήσεις. Αἰσθάνομαι ἀληθινή χριστιανή!

Ἦταν μιά «ἐκ βαθέων» ἐξομολόγηση, πού ὅμως δέν μέ ἱκανοποιούσε. Ἐκεῖνο τό «σχεδόν»...

— Πές μου, Μαρία, γιά τό Χριστό τί πιστεύεις;

Ἕνας ὁ Θεός, εἴτε Ἀλλάχ τόν πεί, εἴτε Ἰεχωβά, εἴτε διαφορετικά. Ὁ Χριστός ἦταν Προφήτης. Προφήτης ἦταν καί ὁ Μωάμεθ. Σεβαστοί καί οἱ δύο. Γέλασε, ἐνῶ τά μεγάλα μαῦρα ἀνατολίτικα μάτια της στάζανε εἰλικρίνεια καί καλωσύνη. Νά, λοιπόν, ἐκεῖνο πού ζητοῦσα. Καί μοῦ τό ἔδινε τόσο φυσικά!

Ἀλλά, ἀκολουθώντας καί τούς δυό, δέν ἐναντιώνεσαι στή μοναδικότητα; Δέν νομίζεις ὅτι ἔτσι εἶσαι μισή - χριστιανή, μισή - μουσουλμάνη, πού σημαίνει νά μήν σ' αἰσθάνονται δική τους οὔτε οἱ μέν, οὔτε οἱ δέ; Ἔτσι δέν αὐτοφυλακίζεσαι στή μοναξιά σου;

Τό πρόσωπό της σοβάρεψε άπότομα. "Αν φοροῦσε τή φορεσιά τής πατρίδας της, θά φάνταζε άκόμη πιό μυστικοπαθής. "Όμως καί μέσα στό άπλό μαῦρο της φόρεμα, ἄν τό σύγχρονο κορίτσι μεταμορφωνόταν σέ σύμβολο ενός πελαγωγμένου, τυραννισμένου λαοῦ. Ἡ άπάντησή της δέν δεχόταν αντίλογο.

— Ναί, ἴσως, αλλά πώς νά στό πῶ; Τούς άγαπῶ καί τούς δύο.

Ἐγκαταλείποντας τά θεολογικά, μιλήσαμε λίγο γιά τήν πατρίδα της, γιά τίς σπουδές, γιά τό Λονδίνο, άκόμη καί γιά τή ζέστη τής Ἀθήνας, πού αὐτές τίς μέρες βρισκόταν στό φόρτε της.

Κάποτε σηκώθηκε, πρώτη άπό τή συντροφιά. "Ἐπρεπε νά φύγει. Εἶχε, λέει, καί διάβασμα. Μοῦ ἄπλωσε τό χέρι της διάφανο, μεταξένιο.

— Χρόνια Πολλά, Μαρία! Τῆς ξανάπα. Καί... καλή πατρίδα!

Μέ κοίταξε μέ θλίψη. Δέν ἦταν δάκρυ ἐκεῖνο στά μάτια, ἄν ἦταν θά τόβλεπα. "Ἐξω εἶχε κιόλας σουρουπώσει. Μά φάνταζε τόσο ἥρεμο, τόσο εἰρηνικό ἐκεῖνο τό βράδυ...

«Δαρείου καί Παρεισάτιδος γίνονται παῖδες δύο...». Λάθος μᾶς τόχανε διδάξει. Εἶχαν καί μιά θυγατέρα, τή Μαρία!

ΠΑΝΑΓ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ

Ἕνας άπό τούς γενικούς νόμους τής Πραγματικότητας εἶναι ἡ κίνηση, πού άπ' αὐτή πηγάζει ἡ μεταβολή.

Εἶναι αὐτό πού πολύ σοφά διατύπωσε ἐδῶ καί δυόμιση χιλιάδες χρόνια ὁ Ἡράκλειτος: «Πάντα ρεῖ». Ἀλλά αὐτή ἡ αἰώνια μεταβολή δέν εἶναι κάποιο ρεῦμα, πού τρέχει μ' ἓνα κανονικό ρυθμό μόνο, χωρίς συγκρούσεις. Γιατί ἡ πηγή, τής κίνησης καί μεταβολῆς εἶναι ΤΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ. Μέσα άπ' αὐτά ὑπάρχει ὁ συμπαντικός χῶρος μέ τίς ἄπειρες ποικιλίες του καί ἡ ζωή στόν Πλανήτη μας.

"Όμως τό πιό σημαντικό εἶναι ὅτι «τα αντίθετα εἶναι συμπληρωματικά» CONTRARIA SUNT COMPLEMENTA. Τήν ἀλήθεια αὐτῆς τής σκέψης μπορούμε νά τή βροῦμε ὅπου καί νά στρέψουμε τό βλέμμα μας:

α) Δύο αντίθετες πολιτικές παρατάξεις εἶναι συμπληρωματικές μεταξύ τους. Γιατί άποτελοῦν τό σύνολο τής πολιτικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, γιά τήν κίνηση πρὸς τήν εὐημερία καί πρόοδό του. β) Τά άν-

τίθετα στόν πνευματικό χῶρο εἶναι συμπληρωματικά μεταξύ τους γιατί δημιουργοῦν τό σύνολο κάθε πετάγματος στίς πιό καινούργιες ιδέες. γ) Στόν φυσικό κόσμο ὁ θετικός κι' ἀρνητικός ἡλεκτρισμός συμπληρώνονται μεταξύ τους, γιά νά δημιουργηθεῖ τό ἡλεκτρικό ρεύμα πού εἶναι φορέας τῆς τρίτης δύναμης (ἡλεκτρομαγνητική). Ἐχουμε πολλά ἀντίθετα σ' αὐτόν τόν χῶρο ὅπως «ὑψηλ-ἀντί ὑψηλ» πού εἶναι συμπληρωματικά γιά τήν ἁρμονία στή φύση. δ) Στά Μαθηματικά συναντᾶμε παντοῦ τά «ἀντίθετα συμπληρωματικά». Ὅπως ἔχουμε «θετικοί-ἀρνητικοί ἀριθμοί», «ἄρτιοι-περιττοί ἀριθμοί», «δύο συμμετρικά σχήματα» κ.λπ.

Ὡς τόσο γεννιέται τό ἐρώτημα: «Γιατί δύο ἀντίθετα εἶναι συμπληρωματικά;» Παρ' ὅλο πού πολλές φορές βλέπουμε νά μᾶς πολιορκοῦν τά κακά καί νά συμπιεζόμαστε ἀπό διάφορες καταστροφικές δυνάμεις, ὑπάρχει παντοῦ μία συμμετρία καί ἰσορροπία. Βλέπουμε το κακό νά ἔρχεται πάνω μας, γιατί κατεχόμαστε πάντοτε ἀπό ἀνεκπλήρωτες ἐπιθυμίες. Ἐνῶ ἡ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, πού βρισκόμαστε κι' ἐμεῖς μέσα σ' αὐτή, ἐργάζεται με νόμους συμμετρικούς καί ἰσορροπίας. Ἀλλά γιά νά πραγματοποιηθοῦν αὐτές οἱ δύο καταστάσεις πρέπει νά ἐμφανισθοῦν ΤΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ καί μέ τήν ἔνωση τους νά συμπληρώσουν τά μεταξύ τους κενά. Αὐτό, πού πολύ παραστατικά οἱ Κινέζοι μᾶς τό παρουσιάζουν με το ΓΙΝ καί τό ΓΙΑΝΓΚ, «τό φωτεινό καί τό σκοτεινό». Εἶναι τά δύο ἀντίθετα, πού ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀνεξάρτητα φυλῆς καί χρόνου αἰσθάνονται πάντοτε.

Ἡ μέρα καί ἡ νύχτα εἶναι δύο ἀντίθετα, πού ὁ καθένας μας γνωρίζει καθαρά ὅτι εἶναι συμπληρωματικό τῆς ἡμέρας σέ 24 ὥρες. Εἶναι τό ΓΙΝ καί τό ΓΙΑΝΓΚ, πού τό ἓνα μπαίνει στό ἄλλο, γιά νά ἀποτελέσουν τό πιό συμμετρικό σύνολο σ' ἀπλότητα κι' ἐνότητα. Ἡ γέννηση κι' ὁ θάνατος, εἶναι δύο ἀντίθετα, πού εἴμαστε συγγρόνως θεατές καί συμμετοχοί. Κι' ὅμως αὐτά τά δύο τελευταῖα ἀντίθετα ἀλληλοσυμπληρώνουν τή ζωή στή συνέχειά της. Εἶναι τό φωτεινό καί τό σκοτεινό, ἡ Ἀνατολή καί ἡ Δύση, τό Ζεníθ καί τό Ναδίρ, τό θερμό καί τό ψυχρό. Αὐτός ὁ ΔΥΙΣΜΟΣ στά ΑΝΤΙΘΕΤΑ πού μέ τήν συμπληρωματική τους δύναμη δίνουν τήν κίνηση, καί μεταβολή, εἶναι ἡ βάση τῆς ΥΠΑΡΞΙΑΚΗΣ ἀπεραντωνσύνης τοῦ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ.

ΑΙΜΙΛΙΑ ΙΒΟΥ

— Ἡ ὠραιότητα τῶν νεκρῶν μας —

Εἶναι ὠραῖοι οἱ νεκροί μας
μέσα στή νέα τους διάσταση μέ ἑκπληκτη ὄψη
σάν βρέφη δειλά περασμένοι.

Μές στήν ἐλευθερία τοῦ νέου τους σχήματος
καί τόν καταγιισμό στό νέο τους φῶς
πού κάνει νά πνίγεται μέσ στό σκοτάδι αὐτό
τό γήϊνο φῶς.

Μεγαλωμένοι αἰφνίδια μπρός μας, σάν ἥρωες.
Μέ τό στεφάνι ἑνός ἑπαθλου γύρω ἀπ' τό μέτωπο
σκληρά κερδισμένου
καί τό χαμόγελο πίσω ἀπ' τά χεῖλη μιᾶς γνώσης
πού ὁ πατέρας θάνατος τοὺς ἔχει μέ ὄρκο αὐστηρό
ἐμπιστευμένη.

Ὠραῖοι κι' ἐπίσημοι
στήν ἀποξένωσή τους τήν ἀγεφύρωτη κι' ἄσπλαχνη
σέ προσανατολισμούς ἄλλους στραμμένοι.
Μέ τά φορέματά τους τ' ἀχνά καί τόν πέπλο
ἀπό κλωστές λησμονιᾶς
πού ὁ μνηστήρας θάνατος - ἀβρός καί περίφροντις -
τοὺς ἔχει ὑφασμένους.

Κάποτε
σάν μιά βροχή, ἕνας ἄνεμος πύρινος
ἀναταράζει τά πρᾶα νερά τους
κι' ἀρχίζουν ξάφνου νά ψαύσουν τίς γήϊνες πληγές.
Ἄναθυμοῦνται, φλογίζονται, ὀρμοῦνε — πουλιά
τρομαγμένα ξεπέφτουν στά χωρικά ὕδατά μας.
Μᾶς εἰδοποιοῦν, μᾶς φωνάζουν, μᾶς γνέφουν...
Δέν τοὺς ἀκοῦμε, ἀπλώνουν τά χέρια, μᾶς διαπερνοῦνε,
τοὺς προσπερνοῦμε, σκοντάφτουμε πάνω τους
κι' ἀδιάφοροι πάλι σάν ξένοι χανόμαστε.

Κάποτε
 μέσ στή φελούκα τοῦ ὕπνου μας μετατοπιζόμαστε
 πλέουμε ἀνύποπτοι πάνω στά χωρικά ὕδατά τους.
 Τούς ἀνταμώνουμε, κλαῖμε - γελᾶμε μαζί τους
 κί εἴμαστε πάλι σάν πρῶτα, σάν τίποτα νά μήν ἔχει
 ἀλλάξει
 μέ τήν ἴδια ἀσύνορη ἀγάπη ἐνωμένοι.
 Γιά νά χωρίσουμε ξάφνου, βαθειά ἀπορημένοι
 μόλις συρθοῦμε πρός τήν ἀντίπερα ὄχθη.

Ἀπό τή συλλογή
 «Ὁρεῖα Κρύσταλλος καί Βασάλτης».

ΝΙΚΟΣ Φ. ΠΡΕΚΑΣ

Στά σύνορα τῆς ζωῆς

Γέρικο δένδρο, πού χυμούς
 δέν ἔχει, στά κλαδιά!
 ὁ ἄνθρωπος, ὅταν περνᾷ
 τήν τρίτη ἡλικία·
 ὅλο τό βάρος τῆς ζωῆς
 φορτώνεται ἡ καρδιά
 καί ψάχνει γιά παρηγοριά,
 στοῦ κόσμου τήν κακία!
 Πλησίασε τά σύνορα
 μέ προσοχή καί τάξη,
 χαρά δέν βρίσκει πουθενά,
 «τήν ἔχουνε... σκοτώσει»!
 Τώρα, ἡ ψυχή του ἀναζητᾷ
 φτερά, γιά νά πετάξει
 μήπως τουλάχιστον αὐτή
 προλάβει, καί... γλυτώσει!...

Ἀπό τό βιβλίο «Στά σύνορα τῆς ζωῆς»

ΚΩΣΤΑΣ ΘΑΝΑΣΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

‘Ο ‘Ηλιακός συμβολισμός διά μέσου του χρόνου

Κλύθι, μάκαρ, πανδερκές ἔχων αἰώνιον ὄμμα
Τιτάν χρυσαυγής, Ὑπερίων, οὐράνιον φῶς
αὐτοφυής, ἀκάμας, ζῶων ἡδεΐα πρόσοψι.

Μέ τούς στίχους αὐτοὺς ἀρχίζει ὁ ὕμνος πρὸς τόν “Ἥλιον τῆς Ὀρφικῆς ποίησης ἐδῶ καί περισσότερο ἀπὸ 3500 χρόνια, σύμφωνα μέ τούς ὑπολογισμούς τοῦ ἀστρονόμου Κ. Χασάπη, καί ἴσως, μόνο ἀπὸ αὐτό τόν ὕμνο, φαίνεται ὅλος ὁ συμβολισμός τοῦ γενεσιουργοῦ τῆς ζωῆς στή γῆ.

Ἡ θέση τοῦ Ἥλιου στό συμβολισμό, ἐν γένει, εἶναι ἐξέχουσα ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ τὰ πρῶτα του βήματα, διέγινωσε τῇ μεγάλῃ σπουδαιότητά τοῦ Ἥλιου στήν ἴδια του τήν ὑπαρξή.

Δύο πανάρχαια ἡλιακά σύμβολα, ἡ τελεία μέσα σέ κύκλο καί τό τετράγραμμο, ἡ περίφημη σβάστικα, ὑπάρχουν σέ πλῆθος ἀγγείων ἢ ἄλλων ἐγχαράκτων σχεδίων σέ ὁλόκληρο σχεδόν τόν ἀρχαῖο κόσμο. Ἡ τελεία μέσα σέ κύκλο εἶναι τό ἀστρονομικό καί ἀστρολογικό σύμβολο τοῦ Ἥλιου, δηλαδή τῆς ἀστείρευτης πηγῆς ἐνέργειας πού γεννάει καί συντηρεῖ τή ζωή. Συμβολίζει ἀκόμη τή γονιμότητα τῆς δύναμης γιά ἀναπαραγωγή πού ἀσταμάτητα δημιουργεῖ καινούργιους κόσμους.

Στό ἀπόκρυφο, κατὰ Θωμᾶ, Εὐαγγέλιο, στήν παράγραφο 50 λέει: «Ἄν σᾶς ρωτήσουν «Ἀπό ποῦ ἦρθατε; ἀπαντήστε «Ἦρθαμε ἀπὸ τό φῶς ὅπου τό φῶς γεννιέται τό ἴδιο μόνο του,... καί φανερώθηκε στήν εἰκόνα του». Ὁ ἴδιος μυστηριακός συμβολισμός, δηλαδή, ἀφοῦ τό φῶς εἶναι κατ’ ἐπέκταση τό ἴδιο τό πνευματικό φῶς, γιατί ὁ Ἥλιος σάν σύμβολο ἔχει τή διττή ἔννοια.

Τό σύμβολο αὐτό, τῆς τελείας σέ κύκλο, εἶναι ἀνάλογο μέ τό σύμβολο ἐνός νοητοῦ κύκλου μέ τίς ἀκτίνες γύρω-γύρω. Εἶναι τό σύμβολο τῆς ἰσχύος, τό σύμβολο, δηλαδή, πού εἶχε καί ἡ Μακεδονική δυναστεία. Μιά ζωγραφιά τῆς Παλμύρας, ἐπίσης, παρουσιάζει τό Διόνυσο μέ τό ἴδιο στέμμα τό ἀκτινωτό, τό ἴδιο τό ἔμβλημα τοῦ Ἥλιου. Δέν πρέπει νά λησμονιέται ἡ ἡλιακή σχέση-ταυτισμός τοῦ Διονύσου, ὅπως θά φανεῖ καί πιό κάτω. Τό ἴδιο ἔμβλημα-διάκριση

χρησιμοποιεῖ καί ἡ Χριστιανική Θρησκεία στεφανώνοντας τό Χριστό καί τούς ἁγίους. Παρόμοιο σύμβολο, πού ὁπωσδήποτε δέν μπορεῖ νά εἶναι τυχαῖο, ὑπάρχει σέ πῆλινο τηγανοειδές σκεῦος τῆς Πρωτοκυκλαδικῆς II περιόδου, ἀπό τή Νάξο, τοῦ 2800-2300 π.Χ. Τό σκεῦος αὐτό βρίσκεται στό Ἑθνικό Μουσεῖο στήν προθήκη 54 μέ ἀριθμό 6140Α. Ἡ τελεία στόν κύκλο, τέλος, συμβολίζει τήν ἄρρενα ἀρχή καί ὁ κύκλος τή θήλεια ἀρχή. Μέ ἄλλα λόγια ὁ συμβολισμός τῆς ἔννοιας «αὐτοφυῆς» τοῦ Ὀρφικοῦ ὕμνου.

Τό τετράγραμμο, σύμβολο ἐπίσης παγκόσμιο, ἀφοῦ ἔχει βρεθεῖ σέ πλῆθος χωρῶν, εἶναι τό καθαρό ἡλιακό σύμβολο τῆς ἰσορροπίας, τοῦ ἀναλλοίωτου καί τῆς παντοδύναμης ἰσχύος.

«Μέ χρυσή λύρα κατευθύνεις τήν ἁρμονική πορεία κοσμοκράτορα, πού κάτω ἀπό ἤχους αὐλοῦ διευθύνεις τό Σύμπαν, πού προχωρεῖς ἀνάμεσα στό πῦρ, πού περιστρέφεται σέ κύκλο, Φῶσφορε, πού παρέχεις ζωή, καρποφόρε παῖνα, ἀειθαλή, ἀμίαντε πατέρα τοῦ χρόνου, ἀθάνατε Ζεῦ».

Οἱ στίχοι αὐτοί ἀπό τόν Ὀρφικό ὕμνο τοῦ ἡλίου λένε ὅτι ἀκριβῶς συμβολίζει τό τετράγραμμο, δηλαδή τήν ἀτέλειωτη περιδινόμενη μεταβολή, αὐτό τοῦτο τό γίνεσθαι.

Τά σύμβολα αὐτά, καί τά δύο, δείχνουν τήν ἐξέχουσα, ἐξελιγμένη μονοθεϊστική ἀντίληψη τῶν πανάρχαιων κατοίκων αὐτοῦ τοῦ τόπου. Δείχνουν ὅτι ὁ Ἥλιος δέν λατρεύτηκε αὐτός ὁ ἴδιος, ἀλλά χρησιμοποιήθηκε σάν σύμβολο τῆς ἀρχῆς τῶν πάντων. Μέ ἄλλα λόγια αἰῶνες πρίν τή γέννηση τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, οἱ πρόγονοί μας εἶχαν δώσει ἀσύλληπτα δείγματα φιλοσοφικῆς σκέψης, σέ γνώσεις πού δύσκολα μπορεῖ κανεῖς νά πιστέψει ὅτι εἶχαν, ἀλλά πού τά ἴδια τά κείμενα καί ἡ χρονολόγησή τους, δέν ἀφίνουν καμιά ἀμφιβολία ὅτι τίς εἶχαν.

Ὁ Ἥλιος κοσμογονικά εἶναι ἡ ἀστείρευτη πηγή ἐνέργειας, τό ἄρρεν δημιουργικό στοιχεῖο τῶν κόσμων, ἡ ἐνεργητική ἐκδήλωση τῆς θεότητος στήν ὕλη γιά τή δημιουργία τῶν μορφικῶν κόσμων. Αὐτός ὁ κοσμογονικός συμβολισμός τοῦ Ἥλιου φαίνεται καθαρά μέσα ἀπό τήν ἀρχαία κοσμογονία καί θεογονία, ἰδιαίτερα τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ταύτιση τοῦ Ἥλιου μέ τό Δία, τόν Ἀπόλλωνα, τό Διόνυσο:

Σύ ὦ λαμπρέ Δία, Διόνυσε, πατέρα
τοῦ πόνου, πατέρα τῆς γῆς, σύ ὦ Ἥλιε
πού ἐγέννησες τά πάντα,

ἀναφέρει τό Ὀρφικό ἀποσπασμάτιο. VII.

Ἡ ἴδια ταύτιση ἀργότερα μέ τό Μίθρα, δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρά ἡ γνώση τῆς παντοδυναμίας τοῦ ὑπέρτατου ὄντος διά μέσω τοῦ Ἥλιου.

Ὁ Wemyss θεωρεῖ τὸν ἥλιο ὡς τὸ ἔμβλημα τῆς θείας ἀλήθειας, μιὰ ἀλήθεια πού περικλείει, ἀποκαλύπτει καὶ ἐκδηλώνει μιὰ ἄλλη.

Σέ ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς ὁ ἥλιος λατρεύτηκε εἴτε ὡς Θεός ἢ ὡς ἐκδήλωση τῆς θεϊκῆς δύναμης, στοὺς πῖο ἀναπτυγμένους ὅπως ὑπῆρξαν οἱ κάτοικοι τοῦ Αἰγαιακοῦ χώρου.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστιανισμός δέν ξέφυγε, ἀφοῦ βεβαίως στά μέτρα τῆς ἐποχῆς πού ἀναπτύχθηκε δέν ἦταν δυνατόν νά ξεφύγει, γι'αὐτό καὶ ἀποκαλεῖ τὸ Χριστό ὡς ἥλιον τῆς Δικαιοσύνης. Ἀκόμη, στὴν ἴδια παράγραφο 50 τοῦ κατὰ Θωμᾶ Εὐαγγελίου ἀναφέρεται: «Ἄν σὰς ρωτήσουν ποιοὶ εἴστε ἀπαντήστε»: «Εἴμαστε οἱ γιοὶ τοῦ (τοῦ φωτός δηλαδή) οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ ζωντανοῦ πατέρα». Δηλαδή τὸ φῶς κυρίαρχο σέ κάθε ὑπερβατικὴ ἐκδήλωση τῆς ζωῆς.

Ἐκεῖνο ὅμως πού εἶναι σημαντικό στὸν ἡλιακό συμβολισμό, καὶ συγχρόνως ἐκπληκτικό, εἶναι τὸ γεγονός ὅτι οἱ Ὀρφικοὶ ἤξεραν τὴν πορεία τοῦ ἥλιου στό ζωδιακὸ κύκλο καὶ γνώριζαν ὅτι στά χρόνια τους ἡ ἑαρινὴ ἰσημερία συνέβαινε ὅταν ὁ ἥλιος βρισκόταν στὸν ἀστερισμό τοῦ Ταύρου. Στὸν ὕμνο τῆς Μητέρας τῶν Θεῶν λέγουν:

«Εἶθε θεὰ ἀρχόντισσα νά ἔλθεις ἐδῶ γιὰ νά εὐχηθοῦμε σέ σένα, σεβαστὴ θεά, ἀφοῦ ζεύξεις γρήγορο ἄρμα λεόντων, πού σκοτώνουν τοὺς ταύρους...» καὶ στὸν ὕμνο τῆς Ρέας ἀναφέρεται πάλι «Σεβαστὴ Ρέα, θυγατέρα τοῦ Πρωτόγονου μέ τίς πολλὲς μορφές, σύ πού τὸ ἱερό ἄρμα σου ὁδηγεῖ τὸ λιοντάρι πού φονεύει τὸν ταῦρο».

(λίς ταυροφόνος ἱερότροχον ἄρμα κταίνει)

Εἶναι ξεκάθαρος ὁ συμβολισμός τῆς ἡλιακῆς πορείας. Σύμφωνα μέ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἀστρονόμου Κ. Χασάπη, ἡ ἑαρινὴ ἰσημερία συνέβαινε στὸν ἀστερισμό τοῦ Ταύρου στὴν περίοδο ἀπὸ τὸ 3629-1841 π.Χ. Συνεπῶς ὁ ἥλιος μέχρι τῆς ἑαρινῆς τροπῆς συνεχῶς ἀνέρχεται στὸν ὀρίζοντα καὶ περνώντας στὸν ἀστερισμό τοῦ Ταύρου διαβαίνει στό Βόρειο Ἠμισφαίριο, γιὰ νά φθάσει στὴ θερινὴ τροπὴ, στὸν ἀστερισμό τοῦ Λέοντος. Δηλαδή τὸ ἄρμα τοῦ ἥλιου στὴ θερινὴ τροπὴ σύρεται ἀπὸ τοὺς λέοντες πού σκοτώνουν τοὺς ταύρους. Ἡ ἑαρινὴ ὅμως αὐτὴ τροπὴ τοῦ ἥλιου ἀποτελεῖ στὴν οὐσία τὴ βάση ὅλης τῆς Μυστηριακῆς διδασκαλίας, ἡ ἀποθέωση τῆς ὁποίας ἐγίνε στά Ἐλευσίνια Μυστήρια. Ὁ συμβολισμός εἶναι προφανής. Ὁ χειμώνας-θάνατος κατανικᾶται ἀπὸ τὴν ἀνοιξη-ζωή, δηλαδή ἡ ἀνάσταση τοῦ Διόνυσου, τῆς Κόρης, τοῦ Μίθρα, τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀνοιξιὰτικὴ ἀνάσταση τῆς ζωῆς, ὁ φόνος τοῦ Ταύρου ἀπὸ τὸ Λέοντα τοῦ Θερινοῦ ἡλιοστασίου. Αὐτό

τό συμβολισμό χρησιμοποίησαν γιά νά δώσουν τή μυστηριακή διδασκαλία τῆς ἐναλλαγῆς τῶν ἐποχῶν καί ἐπέκεινα τῆς ὑπερβατικῆς γενεσιουργοῦ δύναμης, τοῦ Ἑλίου-γενήτορα, τοῦ Ἑλίου-Θεοῦ. Γί' αὐτό καί στόν ἀρχαῖο κόσμος τά δύο ζῶα, ταῦρος καί λέων, εἶχαν κυρίαρχη καί ἐξέχουσα θέση, καί ἰδιαίτερα ὁ ταῦρος στίς Μυστηριακές λατρεῖες τοῦ Μινωικοῦ καί Μυκηναϊκοῦ κόσμου.

Ἑλιακός βασιλεὺς — Θεός ὁ Μίνως. Σύμβολό του ὁ Ταῦρος. Ἡ μυθολογία τόν διέσωσε ὡς Μινώταυρο. Τί ἄλλο ἀπό φόρος θυσίας ἦταν οἱ νέοι καί νέες πού θυσιάζονταν στό Λαβύρινθο; Οἱ ἀνθρωποθυσίες στήν Κρήτη εἶναι γεγονός, πού μόλις πρὶν 6 χρόνια δημοσιεύτηκαν. Ἀλλά καί οἱ ἀνθρωποθυσίες στόν αἰμοβόρο Ἑλίο-Θεό τῶν Ἰνκας τοῦ Περου εἶναι ἐπίσης γεγονός. Ἀργότερα στή θέση τῶν ἀνθρώπων θυσιαζόταν ὁ ταῦρος, ὅπως θαυμάσια τό ἀποδίδει καί ὁ στίχος τῶν Λιθικῶν:

«Κι ἐφ' ὅσον ζοῦσε ὁ ἄκακος πατέρας μου πάντοτε ἔφερε ἕνα μόσχο στό βωμό».

Ἡ Ὀλόκληρη ἐποχή σηματοδεύτηκε ἀπό τό συμβολισμό τῶν κεράτων τοῦ ταύρου. Ὁ διπλός πέλεκυς, τό σύμβολο τῆς Μινωικῆς ἰσχύος, δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἡλιακό σύμβολο τῆς ἐποχῆς του. Εἶναι ἡ ἀπεικόνιση τῶν κεράτων τοῦ ταύρου, ὅπως τό ἴδιο, ἀνεστραμμένο, εἶναι καί τό γράμμα Α, πού καί σήμερα στά ἀραβικά τό ἴδιο τό γράμμα Ἀλέφ εἶναι συνώνυμο τοῦ βοός.

Ἡ θυσία τοῦ ταύρου συμβολίζει τήν ἀναγέννηση τῆς ζωῆς πού ὁ ζεῖδωρος Ἑἥλιος ἐπιτυγχάνει ἀνερχόμενες στό Βόρειο Ἡμισφαίριο.

Ἡ ἐπίδραση τῆς παρουσίας τοῦ Ἑλίου στόν Ταῦρο ἦταν βαθεῖα ριζωμένη, γιὰτί βάστηξε πολλούς αἰῶνες, περίπου δεκαοκτῶ καί ἄλλους τέσσερις περίπου, ὅταν ὁ Ἑἥλιος βρισκόταν στό κενό ἀστέρων διάστημα, μεταξύ τοῦ Ταύρου καί τοῦ Κριοῦ, ἔτσι πού ἡ παρουσία τοῦ Ἑλίου στό ἑαρινό ἡλιοστάσιο στόν ἀστερισμό τοῦ Κριοῦ δέν ἔγινε τόσο ἐμφατικά ἀντιληπτή, καί δέν ἀπόκτησε τήν ἐξέχουσα θέση τοῦ Ταύρου, στή χιλιετηρίδα τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδας. Ἀναφέρονται βεβαίως σποραδικά συμβολισμοί τοῦ Κριοῦ, ὅπως ὁ Ἑρμῆς ὁ Κριόφιλος, ὡς προστάτης τῶν ποιμένων καί ὁ Θεός Κριός τῶν Πελοποννησίων.

Ὅμως μέ τήν ἔλευση τῆς πρώτης χιλιετηρίδας μετὰ Χριστόν, δηλαδή μέ τήν ἐξέλιξη τῆς Χριστιανικῆς περιόδου, τό θρησκευτικό σύμβολο τῆς ἡλιακῆς ἰσχύος, τοῦ Ταύρου, ἀπλά ἀντικαταστάθηκε ἀπό τό σύμβολο τοῦ Ἰχθύος, πού σημάδεψε τήν ἐποχή μας. Ἦταν τοῦτο φυσικό! Ἡ χριστιανική θρησκεία εἶναι κι αὕτη μιά μυστη-

ριακή θρησκεία, ἴσως ἢ καλλίτερα σίγουρα συνέχεια τῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν τῶν προηγούμενων χιλιετιῶν καί βεβαίως εἶχε ἀνάγκη συμβόλων πού θά ἔπαιρναν τή θέση τῶν παλαιῶν. Ἀφοῦ λοιπόν περί τήν πρώτη ἑκατονταετία μ.Χ., ἡ ἑαρινή ἡμερία ἄρχισε νά γίνεται ὅταν ὁ Ἥλιος βρισκόταν, καί βρίσκεται ἀκόμη, στόν ἀστερισμό τῶν Ἰχθύων, τί ἰδανικότερο ἀπό τό νά συμβολισθεῖ ὁ «Θεός-Ἥλιος-Ταῦρος» μέ τό «Θεός-Χριστός-Ἰχθύς». Ὁ συμβολισμός εἶναι πλέον προφανής. Ὁ παντεπόπτης Θεός, συμβολίζεται καί πάλι διὰ τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου πού τώρα στήν ἐποχή τῆς ἀνάστασης τῆς ζωῆς βρίσκεται στούς Ἰχθεῖς.

Ποιός ξέρει ἄραγε τί κοσμογονική ἀλλαγὴ περιμένει τήν ἀνθρωπότητα σέ 100-200 χρόνια πού ἀρχίζει ἡ ἐποχή τοῦ Ὑδροχόου;

Γιά 5000 χρόνια, ὅσο μπορούμε πρὸς το παρόν ν' ἀνιχνεύσουμε, ὁ ἄνθρωπος στηρίζει τή Μυστηριακή του λατρεία στόν Ἥλιο, τό Φῶσφορο, τό αἰώνιον ὄμμα. Στόν Ἥλιο πού ἐκτός ἀπό τό ὑλικό φῶς συμβολίζει καί τό πνευματικό φῶς, τό Προμηθεϊκό φῶς πού ἔδωσε στήν ἀνθρωπότητα τή δυνατότητα τῆς νοητικῆς ἀνάπτυξης.

Στόν Τεκτονισμό ὁ Ἥλιος ἔχει κυρίαρχο θέση. Ὁ Ἥλιος συμβολίζει τήν ἁρμονία καί τό λόγο, ἐκφράζει τήν ἀνωτέρα πνευματική κατάσταση, εἶναι ἡ λογική πού φωτίζει τή διάνοια.

Μυστηριακά, ἀκόμη, συμβολίζει τόν ἴδιο πανάρχαιο συμβολισμό τῆς ἀναγέννησης τῆς ζωῆς, ἀφοῦ τὰ δύο ἡλιοστάσια, τό θερινό καί τό χειμερινό, πού ἔχουν ἐξέχουσα θέση στόν Τεκτονισμό αὐτὴ τή θέση ἔχουν, δηλαδή τήν ἔναρξη τῆς ἀνόδου τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου στόν ὀρίζοντα καί τήν ἔναρξη τῆς καθόδου του.

Ὁ Ἥλιος τέλος συμβολίζει τήν ἀπόλυτη ἐξουσία, εἶναι ὁ κυρίαρχος τῆς ζωῆς, μεταφορικά καί κυριολεκτικά, εἶναι, ἡ πηγὴ τοῦ πνευματικοῦ φωτός, αὐτό πού ἀναζητεῖ στή Μυσταγωγική του διαδρομὴ ὁ Τεκτονισμός.

ΠΑΝΑΓ. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ Η ΘΕΟΣΟΦΙΑ

Ἡ ἀρχαία ἐλληνική ἐσωτερική φιλοσοφία εἶχε τόν ἴδιο σκοπό μέ τή Θεοσοφία καί ἦταν ὁ ἀντίλλαλος τῶν Μυστηρίων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, τά ὁποῖα μέ εἰδικό ἀπόκρυφο τρόπο βοηθοῦσαν τίς ὠριμες ψυχές τῆς γῆς, γιά νά γίνουν κατάλληλες, νά χειραφετήσουν μέ τή σειρά τους τίς κατώτερες, στήν ἐπιτάχυνση τῆς ἐξελικτικῆς τους πορείας.

Τά Μυστήρια τῆς ἀρχαιότητος χάνονται στήν προῖστορία της καί μόνον ἀντίλλαλος αὐτῶν ἔχει διασωθεῖ ἀπό ἀκριτομύθιες, λόγῳ τῆς ἐπιβαλλομένης σιγῆς τῶν ὄσων μυήθηκαν σ' αὐτά, ὅπως τῶν Ὀρφικῶν, Καβειρίων, Ἐλευσινίων καί ἄλλων. Τά Μυστήρια, ὑπῆρξαν ἱερές θεσμοθεσίες καί λειτουργοῦσαν κατὰ θεία νομοτέλεια, τῶν ὁποίων τήν τυπική διαδικασία, γνωρίζουν οἱ ἱεροφάντες Μυσταγωγοί καί δεχόνταν πρός μύηση, ἀνθρώπους διακρινόμενους γιά τήν ἀρετή καί τό ἥθος τους, κατόπιν εἰδικῶν δοκιμασιῶν.

Ἡ μύησή τους δέ, ἦταν προοδευτική σέ βαθμούς καί ἀποκαλύπτονταν στούς μουούμενους, μέ σύμβολα καί ἀλληγορίες, ἡ Σοφία θεῶν ὄντων ἢ θεία Σοφία, προκειμένου νά ἐπιταχύνεται μέ τή Γνώση αὐτή ἐνσυνεΐδητα τό ἐξελικτικό καί μεταμορφωτικό ἔργο τῶν ψυχῶν τῆς Γῆς.

Ἐκ τῶν σωζομένων, εἶναι βέβαιο, ὅτι κατὰ τίς μύησεις καί μυητικές διδασκαλίες, ἀποκαλύπτονταν ἀλήθειες περί κοσμογονίας, ψυχογονίας, καί Θεογονίας, γιά τίς ὁποῖες ἐπεβάλλετο σιγή καί ὡς ἐκ τούτου, δέν ἔχει ἀποκαλυφθεῖ ἀπό τήν πηγὴ της καμμία ἀπό αὐτές, μόνον συμβολισμοί διεσώθησαν καί φιλοσοφικές διατυπώσεις, ἐπηρεασμένες ἀπό τίς διδασκαλίες αὐτές.

Ἡ ἐλληνική Μυθολογία, ἀποτελεῖ τή συμβολική Θεολογία καί διδαχή αὐτῶν, καί περικλείει πλῆθος λεγομένων προβλημάτων, τῶν ἐσωτερικῶν διδασκαλιῶν τῶν Μυστηρίων καί ὑπάρχει στενὴ συγγένεια αὐτῶν, μέ τό περιεχόμενο τῶν διδασκαλιῶν τῆς Ἀρχαίας, Ἑλληνικῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας, τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Πυθαγόρα καί τῶν Γνωστικῶν, κατάλληλα νά βοηθήσουν κάθε προσεκτικό καί καλόπιστο ἐρευνητή. Εἶναι δέ γεγονός, ὅτι οἱ φιλοσοφικές ἰδέες τῶν σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, ἐνεπνεύσθησαν ἀπὸ τή γνώση τῶν ἀρχαίων Μυστηρίων καί

διεπίστωσαν ιδέες καί αλήθειες, ἀμετάβλητες πού ἀποτελοῦν πηγή Σοφίας μέχρι σήμερα.

Ὁ Μεγάλος Πυθαγόρας, ὁ Ἡλιογέννητος αὐτός Φοῖβος Πυθαγόρας, ἦταν Ἰδρυτής Μυστηρίων καί μυήθηκε στά Μυστήρια τῆς τότε γνωστῆς Ἀνατολῆς, δίδασκε τήν κατ' ἀριθμό ἐξέλιξη καί τελειοποίηση ὄλων τῶν πραγμάτων, ὄχι μόνο τῆς Φύσεως ἀλλά καί τοῦ πνεύματος. Ἐπίσης δίδασκε, ὅτι δύο οὐσίες διαμόρφωσαν τοὺς κόσμους, ἡ Μονάδα καί ἡ Δυάδα, οἱ ὁποῖες κατὰ ἀριθμητική πρόοδο ἐξελίσσονται, μεταμορφώνονται καί τελειοποιοῦνται, καί εἶναι ἡ αἰτία, μέ αὐξηση τῶν ἰδιοτήτων καί δυναμιכוτήτων, τῆς ἀπό τό χάος τῆς Κοσμογονίας τοῦ Ἡσιόδου, δημιουργίας τῆς τάξεως καί τοῦ μορφωτικοῦ εἶναι τῆς Φύσεως, τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ἡ οὐσία τοῦ χάους ὅμως, δέν εἶναι ἡ ἀνυπαρξία ἢ ἀκαταστασία, ἀλλά μία κατάσταση δίφυλος, στήν ὁποία ὑπῆρχε ἐν δυνάμει ἡ ἐκδηλωθεῖσα τάξη, μέ τήν πρώτη δημιουργική αἰτία, τό Θεό Δημιουργό.

Τά σπουδαιότερα Μυστήρια τῆς Ἀρχαιότητος, ἦσαν τά Ἐλευσίνια, τά ὁποῖα ἐμφανίζονται στόν Ὑμηττό καί Ἰδρύθηκαν ἀπό τοὺς Λυκομήδες καί ὑπῆρχαν ἐκεῖ πολλοί Ναοί καί Βωμοί, κυρίως στήν περιοχή τῆς Καισαριανῆς. Μεταξύ αὐτῶν εἶναι γνωστοί ἡ Δήμητρα τῆς Ἀνισιδόρας Κόρης τῆς πρωτογόνης, τῶν Ἰσμηνίδων Νυμφῶν, Διονύσου τοῦ Ἀνθίου, Ἀπόλλωνος τοῦ Διονυσιοδότου, Ἀπόλλωνος τοῦ Δαφνηφόρου, τοῦ Κτησίου Διός καί ἄλλοι. Ἐλευσίς, λεγόταν κατὰ τήν προκλασική περίοδο, ἡ θέση τῆς Καισαριανῆς καί ἀπ' ἐκεῖ τά Ἀττικά Μυστήρια, μεταφέρθηκαν στήν Ἄγγρα καί ἀργότερα, στή σημερινή Ἐλευσίνα.

Τά Ἐλευσίνια Μυστήρια, ὅπως ἀπορρέει ἀπό τίς ὀνομασίες, τῶν Ναῶν, καί τῶν βωμῶν, ἐπετέλουν σοβαρό πνευματικό ἔργο ἀναγέννησης, παρέσχον σέ ἀγνές ψυχές τό Θεῖο Φῶς, μιᾶς ὑπερτατης Μυσταγωγίας καί ἀποτελοῦσαν τά θεμέλια, τοῦ διαφωτισμοῦ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, τά ὁποῖα ὑπέδειξαν σ' αὐτή τό δρόμο πρὸς τό φῶς τῆς σωτηρίας τῆς.

Ἀπό σωζόμενες πληροφορίες, μυήθηκαν στά Ἀττικά Μυστήρια, οἱ Ἀσκληπίος, οἱ Διόσκουροι, τέκνα τοῦ Θεοῦ Ἡφαίστου καί τῆς Καβειροῦς καί ὁ Ἡρακλῆς. Ἐξ αὐτῶν συμπεραίνεται ὅτι καί τά Καβεῖρια Μυστήρια, ἔλκουν τήν καταγωγή τους ἐκ τῶν Ἀττικῶν.

Κατά τή μύηση, ὁ Ἱεροφάντης, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς μυσουμένους ἔλεγε: «ὦ ἑρασταί τῶν Μυστηρίων, ἴστασθε ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Περσεφόνης, θά ἴδῃτε πράγματα ἐκπληκτικά, θά μάθετε ὅτι ἡ ἐνεστώσα ὑπαρξίς σας δέν εἶναι ἡ μόνη καί ἡ πραγματική. Ἡ

ἐνεστῶσα ἀποτελεῖται ἐκ συγχεομένων ὀνείρων, ἐκ κυμαινομένων καὶ ἐξαφανιζομένων κυμάτων.

Ἄλλ' ἐκεῖ πέρα ἐκτείνεται ζωὴ φωτός αἰωνίου. Εἴθε ἡ Περσεφόνη νά γίνη ἰλεως ὑμῶν, νά σᾶς διδάξῃ ἡ Ἰδία, νά ὑπερπηδήσετε τόν ποταμόν τοῦ σκότους καί νά φθάσετε μέχρι τῆς αἰωνίου Θεᾶς Δήμητρας... Ὡ μεγάλη Θεά, νά καταδιώξῃς τὰς διεφθαρμένας καρδίας καθ' ἅπαντα τόν ἀνθρώπινον βίον των ἐάν περιφρονήσουν τὰ Μυστήρια Σου, οὔτε καί εἰς αὐτό τό βασιλείο των σκιῶν νά παύσῃς τῆς καταδρομῆς.

«Χαίρετε οἱ προσελθόντες, ἵνα ἀναγεννηθῆτε μετὰ τοὺς μόχθους τῆς ζωῆς. Πίετε ἐκ τοῦ Φωτός τοῦ Ναοῦ, οἱ ἐκ τῆς νυκτός ἐξερχόμενοι Μύσται, γυναῖκες μεμυημένοι, ἀγαλλιᾶσθε οἱ δεινοπαθήσαντες.

Ὁ Ἥλιος ὃν ἐπικαλοῦμαι ἐφ' ἡμᾶς δέν εἶναι ὁ Ἥλιος τῶν θνητῶν, εἶναι τό ἅγιον φῶς τοῦ Διονύσου, ὁ Μέγας Ἥλιος τῶν μεμυημένων.

Διὰ τῆς ἀγοῦσης ὑμᾶς ἐντεῦθεν παρορμήσεως θά νικήσετε, ἐάν δέ ἐπιστεύσατε ἐκ τοὺς θεῖους λόγους ἐνίκησατε ἤδη, καθότι μετὰ τὴν ἐκτενὴ περιέληξιν τῶν σκοτεινῶν ὑπάρξεων, θά ἐξέλθῃτε τέλος τοῦ ὀδυνηροῦ κύκλου τῶν γεννήσεων καὶ ἅπαντες θά εὐρεθῆτε ἐντός τοῦ φωτός τοῦ Διονύσου. Μέννησθε τοῦ σκοποῦ ὑμῶν, Αἱ ψυχαί σας ἐρχόμεναι πρὸς τό Φῶς, θά φέρωσι ὡς κηλίδας εἶδεχθεῖς τὰ παραπτώματα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ἐάν φέρωσι τοιαῦτα παραπτώματα θά ἐπανέλθωσι πάλι εἰς τὴν Γῆν. Οἱ ἀγνοοῦντες καὶ οἱ ἰσχυροὶ ὑπάγωσιν, εἰς τόν Ἥλιον Διόνυσον».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἐξέληξις καὶ ἡ ἀποθέωσις τῆς ψυχῆς, ἦταν τό ἀντικείμενο τῶν Μυστηρίων αὐτῶν καὶ ὅπως περιεσώθη ἀπὸ τόν Ἀπουλήϊο, κατὰ τό θεῖο δρᾶμα, ἡ κόρη βρισκόμενη στόν οὐρανὸ λέγει μονολογοῦσα:

»Ἐπὶ τοῦ κυανοῦ καὶ πολυπύχου πέπλου μου διὰ ποικίλων δι' ἐλεφαντίνης βελόνης τὰς ἀναριθμήτους μορφάς τῶν ὄντων καὶ παντός πράγματος. Ἀποπεράτωσα τὴν ἱστορίαν τῶν Θεῶν. Διεποικίλλησα τό τρομερόν πολυκέφαλον καὶ χιλιόχειλον χάος. Ἐκ τούτου τὰ πάντα προῆλθον. Ἀλλὰ τίς ὁ παραγαγὼν αὐτά; Αἱ! Ὁ Πατήρ τῶν Θεῶν μοῦ τό εἶπεν.

Τὰ παρήγαγεν ὁ Ἔρως. Ὁ Ἔρως, ὁ ἀρχαιότερος καὶ ὁ νεώτερος τῶν Θεῶν. Πηγὴ ἀνεξάντλητος πάσης δημιουργίας, πάσης μεταμορφώσεως καὶ πάσης χαρᾶς.

Ὡ μεγάλη Θεέ, μόνε ἄγνωστε, μόνε ἀόρατε τῶν ἀθανάτων καὶ μόνε περιπόθητε! Ἦκουσα νά λέγουν εἰς τὰ ὀλυμπιακά Μυ-

στήρια, ὅτι ὁ Ἔρως εἶναι ὁ ὠραιότερος τῶν Θεῶν. Παρεδρεύει εἰς τοὺς ἐξελιγμούς τῶν Ἀθανάτων καὶ εἰς τὴν μίξιν τῶν πρωτίστων οὐσιῶν. Αὐτός ἄγει τοὺς θαρραλέους ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης, εἰς τὰς κορυφάς τοῦ αἰθέρος, τοὺς ἥρωας εἰς τὴν ἀθανασίαν κ.λπ.

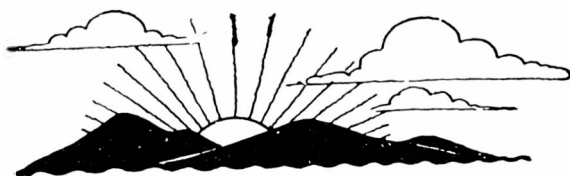
Τό μέρος τοῦτο τοῦ Θείου δράματος, διαδηλοῖ τὴν ἐσωτερικὴν γνώση τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων καὶ ὁ πέπλος ἔχει σχέση, μέ τόν πέπλο τῆς Θεᾶς τῆς Σοφίας Ἀθηνᾶς πού ἔχει ἐπίσης σχέση μέ τὴ Θεῖα Γνώση καὶ τὴν ἀποκάλυψη ἀνάλογων ἀληθειῶν.

Οἱ ἀρχαῖοι μύστες, γιόρταζαν καὶ τὴν ἀνάστασι τοῦ φονευθέντος Ἰάκχου κατὰ τὴν Ἑαρινὴ Ἰσημερίᾳ. Κατὰ τὴν ἴδια ἐποχὴ, οἱ Ἰνδοὶ γιορτάζουν τὴν ἀνάστασι τοῦ Βράχμα καὶ οἱ Χριστιανοὶ τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως βλέπουμε οἱ ἐσωτερικὲς μυσταγωγικὲς ἀλήθειες, καθορίζουν, κατὰ Θεῖα νομοτέλεια καὶ τίς συμβολικὲς γιορτές, ὄχι μόνο τῆς ἐσωτερικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικῆς λατρείας.

Ἡ Σοφία τῶν Θείων ὄντων ἡ Θεοσοφία, ὁδηγεῖ μέ τίς ἐμπνεύσεις τῆς, τοὺς δασκάλους καὶ ἀναμορφωτές τῶν ψυχῶν τῆς Γῆς, μέ διάφορα καὶ διαφορετικὰ σύμβολα, πρὸς τόν αὐτό σκοπό. Κατὰ τόν ἀδ. Ν. Παράσχην, διὰ τῶν Μυστηρίων ἐπετυχάνονταν ταχύτερα ἢ ἀπελευθέρωσι τῶν ψυχῶν, ἀπὸ τὰς ἐπιδράσεις τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄδη καὶ ἡ σύστασι τῶν Μυστηρίων, δέν εἶχε τὴν πηγὴ τῆς ἀπὸ ἀνθρώπινες ὑποστάσεις, ἀλλὰ ἰδρύθησαν κατ' ἐπιταγὴ τῆς Θεότητος, μέ σκοπὸ νὰ ὁδηγηθοῦν καὶ νὰ ἐξελιχθοῦν οἱ ψυχὲς μέχρι τὰ ὅρια τῆς ἀποθέωσης.

Εἶναι βοήθεια ἀνώτερων πνευματικῶν ὄντων, ἀπαραίτητη γιὰ τὴ δημιουργία εἰδικοῦ μέσου, ὑπαγορευμένη ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς καθολικῆς ἀλληλεπίδρασι καὶ ἀλληλεγγύης, τό ὁποῖο προσδιορίζει τὴν ἐκ τῆς εἰμαρμένης μέλλουσα πορεία τῆς ψυχῆς. Τοῦτο εἶναι ἡ γνώσι τῶν Θεοσοφικῶν, φιλοσοφικῶν καὶ μυστηριακῶν συστημάτων καὶ ὁ σκοπός τῶν διδασκαλιῶν τους.

«ΚΥΚΛΟΥ ΤΕ ΛΗΞΑΙ ΚΑΙ ΑΝΑΠΝΕΥΣΑΙ ΚΑΚΟΤΗΤΟΣ»

ΣΠΥΡΟΥ ΚΟΚΚΙΝΑΚΗ

ΕΞΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΔΟΣΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΗΣ «ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ»

Ἐξήντα χρόνια συμπληρώνονται ἀφότου ἄρχισε νά γίνεται στά ἑλληνικά ἡ ἀπόδοση τῶν κειμένων τῆς «Κοιλάδας τῶν Ρόδων». Ἐξάλλου δεκαπενταετία συμπληρώθηκε ἐφέτος, ἀπό τή χρονιά (1972) τῆς πρώτης στή χώρα μας κυκλοφορίας της. Τό ἀναγνωστικό μας κοινό — στούς κύκλους τούλάχιστον φιλαναγνωστῶν μέ ἱκανοποιητική μόρφωση καί μέ ἐσωτερική καλλιέργεια — ὑποδέχθηκαν ἐξαρχῆς τά κείμενα μέ ἐνθουσιασμό, ὡς κάποια ἀπαρχή κηρύγματος γιά τήν ἀπαλλαγὴ τῆς ἐποχῆς μας ἀπό τήν ἀφόρητη μονομέρεια τῆς τεχνοκρατίας καί γιά ἐπιστροφή στίς παραδοσιακές ἀξίες τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τοῦ 19ου αἰῶνα στήν Εὐρώπη. Ἡ ἐκτίμηση κι ἡ ὑποστήριξη τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων πρὸς τά κείμενα ἐπέτρεψαν ἐπανειλημμένες ἐκδόσεις τους μέσα σέ λίγα χρόνια (1972, 1979).

Ἐτσι, παράλληλα μέ τή θετική ἀξιολόγηση, σημειώθηκε κι ἡ ἐπιτυχία κυκλοφορίας. Ἀκοῦμε συχνά νά λένε πὼς «οἱ Ἕλληνες δέν διαβάζουν». Πολλά ἐν τούτοις ἐξαρτῶνται ἀπ' τήν ποιότητα. Ἡ ποιότητα τῶν στοχασμῶν τοῦ ξένου συγγραφέα ἐκτιμήθηκε ἀπό τοὺς κύκλους τῶν μορφωμένων φιλαναγνωστῶν μας. Εἶναι ὁμως ἄξιος πολλῆς ἀναγνώρισης κι ὁ μεταφραστής, ὁ γνωστός καθηγητής τ. Πρύτανις τῆς Παντείου Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν καί Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας κ. Γεώργιος Μ. Παπαχατζῆς — πού ἔχουμε ἀκόμα τή δυνατότητα νά τόν ἔχουμε κοντά μας, ἂν καί σέ προχωρημένη τώρα ἡλικία — γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ μεταφραστικοῦ του ἔργου ἀπό τά Γερμανικά στήν γλῶσσα μας. Προπάντων γιά τήν ὀξυδέρκειά του (ἀρχικά τό 1926) νά ἐκτιμήσει θετικά τά πρωτότυπα κείμενα (γραμμένα ἀπό τόν γερμανόφωνο κεντροευρωπαϊό ἰδιωτικό ἐκπαιδευτικό Paul Amadeus Dienach στά 1923-1924) καί νά μὴν τά ἀφήσει πρὶν ἐξήντα χρόνια νά χαθοῦν.

Χάρη στήν ἀφοσίωση πού αἰσθανόταν γιά τή μνήμη τοῦ Ντήναχ (γνώριμou του ἀπὸ τά φοιτητικά ἀκόμα χρόνια καί παλαιοῦ δασκάλου του στή γερμανικὴ γλῶσσα) κι ἐμπνεόμενος ἄλλωστε κι

από πίστη γιά τήν ἐξαιρετική ποιότητα τῶν πρωτοτύπων κειμένων, ὑποβλήθηκε ὁ καθηγητής Γ. Παπαχατζής — νεαρός δικηγόρος τότε στήν ἀρχή — σε μιά δεκατετράχρονη (1926-1940) ἐργασία μεταφράσεως, πού γινόταν παράλληλα μέ τίς ἐπαγγελματικές κι ἐπιστημονικές του ἐνασχολήσεις.

Παρουσίασε ἔτσι στά ἑλληνικά ἓνα ἐξαιρετικό κείμενο ὀκτακοσίων περίπου σελίδων μέ μορφή λογοτεχνική καί μέ τήν ἐξωτερική ὄψη κομματιῶν ταξιδιωτικῆς πεζογραφίας.

Ἡ Ἑθνική Ἑταιρία τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν τίμησε τόν μεταφραστή ἀναγορεύοντάς τον σ' ἐπίτιμο μέλος της.

Πολύ μεγαλύτερη ὅμως τιμή ἀνήκει στόν ἴδιο τόν συγγραφέα — τόν Amadeus, τόν γερμανόφωνο κεντροευρωπαϊο ἰδιωτικό ἐκπαιδευτικό — πού ὁ πόνος του γιά τή μετατροπή τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ μας σέ μίαν ἄψυχη ἤδη τεχνικοκρατία τόν κάνει στά 1923-1924 νά ὁραματίζεται γιά ἓνα μακρινό ἔστω μέλλον μίαν Ἀναγέννηση τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ καί ἓναν νέον Χρυσοῦν Αἰῶνα στήν Εὐρώπη καί στήν Οἰκουμένη.

Ὁ Ἀμαντέους τοποθετεῖ σέ πολύ μακρινά μελλοντικά χρόνια τήν ἀφήγηση. Ἡ αἰτία δέν εἶναι ἄλλη, παρά ἡ πίστη του, ὅτι ἀληθινός πολιτισμός — ἀξιος τοῦ ὀνόματος — δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἂν δέν ἐπιτευχθεῖ, συνάμα μέ τήν πρόοδο στούς ἄλλους του ποικίλους τομεῖς, καί μιά ἐξύψωση τοῦ ψυχικοῦ (τοῦ ἐσωτερικοῦ) κόσμου τοῦ ἀνθρώπου, μιά βελτίωση δηλαδή στήν ἴδια, τή φύση τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐμπειρία ὅμως χιλιετηρίδων μᾶς διδάσκει πῶς ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπου κι ὁ ψυχικός του κόσμος δέν καλλιετερεύουν παρά μέ πολύ βραδυκίνητο ρυθμό. Αἰῶνες ἀνθρωπιστικῆς παιδείας (τῆς Σωκρατικῆς ἠθικοδιδασκαλίας, τῆς πλατωνικῆς ἰδεοκρατίας καί γενικότερα τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πνεύματος) καί χριστιανικῆς διδασχῆς (μέ τό κήρυγμα τῆς πανανθρώπινης φιλαλληλίας) δέν ἔχουν κατορθώσει νά φέρουν παρά πενιχρά ἕως τώρα ἀποτελέσματα.

Ὁραματίζεται λοιπόν ὁ Πάουλ-Ἀμαντέους τήν καινούργια Ἀναγέννηση τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ στήν Εὐρώπη, σέ μιά συγκεκριμένη μελλοντική ἐποχή πού ἀπέχει δεκαετιᾶ ὀλόκληρους αἰῶνες ἀπό τή δική μας.

Δύσκολα θά μπορούσε κανεῖς νά καταλήξει ἂν τά κείμενά του θά πρέπει νά χαρακτηρισθοῦν ὡς μελλοντολογικά ἢ ὡς σχετιζόμενα μέ τόν πνευματισμό ἢ ὡς διαχρονική (ἐμπειρία) ἢ ὡς (νομιζόμενη ἐμπειρία) ἢ ὡς ἀπόρροια μιᾶς πολύ ἐπιτυχημένης ἐνόρασης. Ὁ ἴδιος ὁ Ντήναχ δέν παραδέχεται καμιά ἀπό τίς ἐξηγήσεις αὐτές. Διαβεβαιώνει ὅτι ἓνα ἀπό τά ὀπανιότερα φαινόμενα παραψυχολο-

γίας ήταν της μοίρας του γραφτό να συνδεθεί με την προσωπική του ζωή. Ἡ «ἐμπειρία», λέγει θά εἶναι τοῦ Ἀντρέα Νόρθαμ στά μακρινά ἐκεῖνα μελλοντικά χρόνια. Ἡ «ἐμπειρία» ἀνήκει στὸν Ἀντρέα Νόρθαμ (3905 μ.Χ.) καὶ τὴν ἐπομένη χρονιά. Μᾶς ἐμφανίζει δηλαδή ὁ Ντήναχ τὸν ἑαυτό του σὰν ἕναν ἀπλό «ἀντιγραφέα ἀπὸ μνήμης» κι ὑποστηρίζει ὅτι πρόκειται γιὰ τὰ ἴδια τὰ κείμενα τοῦ Ἀντρέα Νόρθαμ πού θά εἶναι ὁ ἀληθινός «αὐτόπτης», ὁ ἀρχικός τῶν κειμένων «συντάκτης» στή μακρινή κείνη μελλοντική ἐποχή. Ὁ Πάουλ Ἀμαντέους ἰσχυρίζεται καὶ πιστεύει—πὼς ἡ προσωπική του ζωή ἦταν γραφτό νὰ συνδεθεῖ με μιά μεγάλη ἀγάπη πού συνεχίσθηκε πέρα ἀπὸ τὸ θάνατο.

Δέν εἴμαστε βέβαια ὑποχρεωμένοι νὰ δώσουμε πίστη σ' αὐτὴ τὴν ἐκδοχὴ τῆς μεταψυχικῆς ἐρμηνείας, πού ὁδηγεῖ κατευθεῖαν στὶς παλαιές καὶ σεβάσμιες ἰνδικές δοξασίες γιὰ μεταβιώσεις καὶ γιὰ μετεμψύχωση. Ἐξετάζουμε τὰ κείμενα ἀπὸ μιά «θετική» καὶ προσγειωμένη ὀπτική γωνία, σύμφωνα με τὸν θετικό τρόπο σκέψης τῆς δικῆς μας «ἐπιστημονικῆς» ἐποχῆς. Κι ἀπλῶς θαυμάζει κανεὶς τὴ ζωντάνια τῶν περιγραφῶν τοῦ συνόλου περιβάλλοντος τῶν μακρινῶν ἐκείνων μελλοντικῶν καιρῶν στήν Εὐρώπη, πού θά τοὺς ζήσουν, καθὼς μᾶς λέει καὶ μᾶς διαβεβαιώνει ὁ Ντήναχ, οἱ ἀπόγονοι τῶν τωρινῶν Εὐρωπαίων.

Ἐν τούτοις ὅσοι ἀκολουθοῦμε τὴ δική μας «θετική» καὶ προσγειωμένη ἐρμηνεία (πὼς ὁ συγγραφέας τὰ «ἐβγαλε ἀπὸ τὸ νοῦ του «ὅλα ἐκεῖνα) θά πρέπει — γιὰ νὰ εἴμαστε συνεπεῖς — νὰ πιστεύουμε πὼς ἕνας πολὺ μορφωμένος ρωμαῖος τῆς ἐποχῆς τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ἢ τοῦ Σενέκα ἢ τοῦ φιλαθῆναιου αὐτοκράτορα Ἀδριανοῦ ἢ τοῦ Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ θά ἦταν δυνατό καὶ θά ἦταν πραγματοποιήσιμο νὰ εἶχε περιγράψει πρὶν δύο χιλιάδες περίπου χρόνια τὸ δικό μας Παρίσι καὶ τὸ Λονδίνο καὶ τὴ Βιέννη καὶ τὸ Βερολίνο με τὴ ζωντάνια καὶ με τόσες θαυμαστὲς λεπτομέρειες καὶ με τὴν ἀκρίβεια, καθὼς ὁ Πάουλ — Ἀμαντέους Ντήναχ ἀπεικονίζει στά κείμενά του τὸ πολιτιστικό καὶ κοινωνικό κλίμα τῆς συγκεκριμένης ἐκείνης μακρινῆς μελλοντικῆς ἐποχῆς, δίνοντας καὶ τὴν περιγραφή τῶν μεγαλουπόλεων τῆς βόρειας καὶ τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης τοῦ 3905 μ.Χ.

Ἡ «Κοιλάδα τῶν Ρόδων» ἀποτελεῖ κατὰ τὴν πεποίθησή μας ἕνα ἔργο ἐντελῶς ξεχωριστό. Τὸ περιεχόμενό της, ἡ «ὑλὴ» της, θά μπορούσε νὰ χαρακτηρισθεῖ πὼς εἶναι μιά συνταγὴ γιγαντιαίων διαστάσεων περὶ τοῦ πὼς θά ἦταν δυνατό νὰ εὐτυχίσουν οἱ ἀπόγονοι τῶν τωρινῶν Εὐρωπαίων ζώντας μίαν «ἀνώτερη» πνευματικὴ ζωὴ. Ἄλλοι εἶπαν πὼς πρόκειται γιὰ κείμενα

έφαρμοσμένης μελλοντολογικής κοινωνιολογίας καί αισιόδοξης προοπτικής στή μεταφυσική. "Άλλοι τέλος είπαν πώς είναι ένα «προορατικό διάτορο σάλπισμα άγωνίας» νά ξυπνήσουν έγκαίρως οί Εύρωπαίοι από Δύση σέ 'Ανατολή, άπ' τήν Πορτογαλία έως σχεδόν στά Ούράλια, όσο είναι άκόμα καιρός. Γιατί τούς άπειλοϋν πολλοί κίνδυνοι. Δείχνουν μιά μακαριότητα (πού μοιάζει μέ μακαριότητα παρακμής), όπως πολλά τέτοια παραδείγματα υπάρχουν στήν άρχαία καί στή νεώτερη παγκόσμια ιστορία. Τούς άπειλοϋν πολλοί κίνδυνοι από πλευράς φυλετικής, πληθυσμιακής, πολιτιστικής, δημογραφικής (ύπογεννητικότητα) κ.λπ.

"Όπως κι αν είναι, όλα τά άλλα βιβλία-έπιστημονικά, κοινωνιολογικά, ιστορικού ή πολιτικού περιεχομένου-χάνουν μοιραία ένα σημαντικό μέρος της έπικαιρότητάς τους όσο περνοϋν τά χρόνια άπ' τίς άρχικές τους εκδόσεις. Άρχινοϋν νά γίνονται «παλαιωμένα», «άνεπίκαιρα», «ξεπερασμένα». Τό αντίθετο μέ τήν «Κοιλάδα τών Ρόδων». "Όσο τά χρόνια θά περνοϋν, τόσο θά συμπλησιάζει χρονικά τό περιεχόμενο τών κειμένων της Άφήγησης πρός τίς έποχές πού άπεικονίζονται καί περιγράφονται μέσα σ' αυτά. Κι έτσι μέ τό πέρασμα τών χρονικών διαστημάτων θά αύξάνει άκόμη περισσότερο-χάρις στίς «έπαληθεύσεις» πού ήδη καί σήμερα είναι πολλές-ή έγκυρότητα των κειμένων της. Αυτό βέβαια μέ τήν προϋπόθεση ότι οί «έπαληθεύσεις» θά συνεχίζονται καί μελλοντικά. Διαφορετικά θά ποϋν οί έπόμενες μας γενεές ότι οί έως τώρα — της δικής μας έποχής — έπαληθεύσεις άποτελοϋσαν άπλές «συμπτώσεις».

Σέ ορισμένα τους σημεία τά κείμενα τοϋ Ντήναχ μās θυμίζουν τούς όραματισμούς καί τίς προσπάθειες τοϋ συμπατριώτη του Frank Buchman στο Caux (κοντά στό Montreux) γιά «ήθικό έπανοπλισμό» (réarmement moral), καί τίς πεποιθήσεις του γιά τήν τόση ανάγκη της έποχής του-εύθύς μετά τόν τερματισμό τοϋ Β' Παγκοσμίου Πολέμου -γιά έναν πανευρωπαϊκό συναγερμό μέ αυτό τόν στόχο. 'Ο Frank Buchman φοβόταν από τότε αυτά πού άργότερα συνέβηκαν πραγματικά: "Ότι δηλαδή ή άνώριμη άγγλοσαξωνική καί ιδίως υπερατλαντική κουλτούρα πρόκειται νά είσορμήσει στά έπόμενα χρόνια στήν ήπειρωτική Εύρώπη-μέ τήν αιώνόβια πολιτιστική παράδοση σέ όλους τούς τομείς τοϋ πνεύματος — συνάμα μέ τίς εκείθεν έπίμονες ύπομνήσεις ότι δύο φορές στήν πρόσφατη Ιστορία είχαν σώσει (1917 καί 1944) οί βορειαμερικανοί τούς «έλεύθερους λαούς», της Εύρώπης καί συνάμα έπίσης μέ τήν εκείθεν είσβολή πολλών μορφών οικονομικής καί τεχνικής βοήθειας.

Τό κήρυγμα τοϋ Frank Buchman καταπνίγηκε εύκολα από τίς

συνθήκες ζωής της ύλιστικής νοοτροπίας των επομένων (μετά το 1945) δεκαετηρίδων. Η κατακόρυφη πτώση που έμφάνισε το αισθητικό κοινοβίωμα στην Εύρώπη («άφηρημένες» είκαστικές τέχνες) (άσυναρτησία), ή πτώση του λυρικού λόγου, (στιχουργία άκαταλαβίστικη) ή άνυπαρξία δημιουργίας συμφωνικής μουσικής (ντίσκο και ήχοι και νέγκρικη ρυθμική και κρότοι που σέ ξεκουφαίνουν) συνδυάστηκαν μέ τις έπίμονες άμφισβητήσεις άπό τις μεταπολεμικές νεολαίες — σ' όλόκληρη τή δυτική και κεντρική Εύρώπη — των παραδοσιακών άξιων του 19ου αιώνα μέ τήν αιώνόβια πολιτιστική παράδοση κι έγκυρότητα. Η εύπρέπεια παραμερίστηκε παντού. Η κοινωνική άγωγή άποτέλεσε ένα είδος έξαιρετικά σπάνιο. Η σκέψη, ή έσωτερική περισυλλογή κι ή αύτοσυγκέντρωση άντικαταστάθηκαν άπό τή «δράση». Μιά όποιαδήποτε δράση, άρκεϊ νά εΐναι άντικοινωνική κι άδίστακτη. Η σκέψη κι ή λογική-λένε στην πλειονότητά τους οί εύρωπαϊκές νεολαίες — εΐναι «χάσιμο καιρού». Τό ίδιο κι ή αύτοσυγκράτηση. Τό παταγώδες ρόκ και τά ναρκωτικά κι οί χίπιδες κι οί χούλιγκανς κι οί πάνκς έπικράτησαν γιά καιρούς και καιρούς, όπως και παλαιότερα τά «παιδιά των λουλουδιών» κι οί τεντυμπόυδες.

Κι άκόμα άνέχεται στην παλιά άρχοντική Εύρώπη ή αισθητική κοινή συνείδηση τις άνιερές διασκευές των μεγάλων έργων του ένδόξου παρελθόντος (18ος και 19ος αιώνας στην κεντρική Εύρώπη στόν τομέα της συμφωνικής μουσικής) που γίνονται μέ άνευθυνότητα και «χωρίς καμιά αΐδω» κάτω άπ' τήν άθώα δΐθεν όνομασία «παλιές μελωδίες σέ μοντέρνες παραλλαγές».

Ένα όλόκληρο σύμπαν άπό «άξίες της ζωής» έπαθε έτσι σέ μακροχρόνια διάρκεια, ύστερα άπό τόν τερματισμό του Β.΄ παγκοσμίου πολέμου, αύτή τήν κατακόρυφη πτώση σέ κάθε τομέα του πνεύματος: Στις είκαστικές τέχνες, στή μουσική, στην άρχιτεκτονική, στην παραδοσιακή άγωγή των νέων ήλικιών, στην κοινωνική άγωγή, κι εύπρέπεια στή μεταφυσική πίστη, στόν σεβασμό πρός τήν Εκκλησία, στην πίστη, στα ιδεώδη και στις ήθικές άξίες, στην όρμη της νεανικής ψυχής πρός τό 'Ωραίο και τό 'Υψηλό, στο αισθητικό κοινοβίωμα, δηλαδή στην Ικανότητα του εύρωπαϊού άνθρώπου του 19ου αιώνα-χάρης σέ έμφυτες προδιαθέσεις και σέ μιάν Ικανοποιητική αισθητική άγωγή — νά ξεχωρίζει τί εΐναι ώραίο και τί δέν άξίζει τίποτε στην καλλιτεχνική δημιουργία κ.λπ.

Έγινε δηλαδή στόν 20ό αιώνα μας, άκριβώς τό αντίθετο άπό ό,τι εΐχε συμβεί στην άρχαιότητα ύστερα άπό τήν έπικράτηση της ρωμαϊκής κυριαρχίας σ' όλες τις παραμεσόγειες χώρες γύρω στην

άνατολική λεκάνη τοῦ *mare nostrum*. Οἱ Ρωμαῖοι εἶχαν πεῖ στούς Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης:

«Ἀπό δῶ καί πέρα βρίσκεσθε κάτω ἀπό τήν πολιτική καί τήν οἰκονομική καί τή στρατιωτική μας ἐξάρτηση. Ἡ *rax romana* εἶναι πιά θεσμός. Εὐεργετήστε μας ὅμως τώρα ἐσεῖς, δίνοντάς μας τά δικά σας πρότυπα στούς τομεῖς τοῦ πνεύματος, στούς ὁποίους ἔχετε κατέξει μιά παλαιά ἀρχοντική παράδοση: Στή φιλοσοφία, στά γράμματα, στή καλλιτεχνική δημιουργία».

Τώρα ἐγινε τό ἀντίθετο ἀκριβῶς: Παραλληλόδρομα πρὸς τήν ὑπερατλαντική πολιτική ἐπιρροή καί οἰκονομική ἐξάρτηση σέ βάρος τῆς δυτικῆς καί κεντρικῆς Εὐρώπης, ξεχύθηκε ἀσυλλόγιστα πρὸς τά ἐδῶ κι ἡ ἀνώριμη ἀμερικάνικη κουλτούρα σέ ὅλες σχεδόν τίς σφαῖρες τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῶν Εὐρωπαίων:

Στά παιδαγωγικά πειράματα, στούς ρυθμούς τῶν χορῶν, στήν παραμέληση κάθε εὐπρέπειας, στήν ἔλλειψη κοινωνικῆς ἀγωγῆς τῶν νέων, στή διάκριση τῶν ναρκωτικῶν μεταξύ «βαρύτερων» καί «ἐλαφρότερων», στή χαλάρωση τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν, στό ἰδεολογικό «χάσμα των γενεῶν», στήν αἰσθητική συνειδηση, στήν ἀντικατάσταση τῆς ἐκλεκτῆς μουσικῆς μέ ἐκκωφαντικούς κρότους κ.λπ.

Ἡ στράτευση τῶν συνειδήσεων, πού εἶχε κηρύξει τό 1945 ὁ Buchman στήν Ἑλβετία γιά «ἠθικό ἐπανοπλισμό», δέν εἶχε ἐπιτυχία. Ἐπесе στό κενό. Ὁ Ντήναχ (1886-1924) δέν ἔζησε ἀρκετά γιά νά ἰδεῖ τόν Β΄ παγκόσμιο πόλεμο καί τή συνακόλουθη θλιβερή καθίζηση τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῶν δυτικοευρωπαίων ὕστερα ἀπό τόν τερματισμό αὐτοῦ τοῦ πολέμου. Ἐπρόβλεψε ὅμως πρὸς τά ποῦ βασίζει ἡ ἱστορική πορεία σέ θέματα πνευματικοῦ πολιτισμοῦ στή γηραιά μας ἡπειρο μέ τή χιλιόχρονη ἀρχοντική τῆς πολιτιστικῆς παράδοση. Τό ἴδιο ὅπως κι ὁ σύγχρονός του OSWALD Spengler («*Der Untergang des Abendlandes*», τόμοι 2, Μόναχο, καί Βερολίνο, 1918 — 1922). Κατ' ἀντίθεση ὅμως πρὸς αὐτόν τόν τελευταῖο, τόν Spengler, ὁ Ντήναχ ὁραματίζεται μέ πίστη καί μέ συγκινητική ὁρμή ψυχῆς τή Νέα Ἀναγέννηση καί τό ἐπακόλουθο ἄνθισμα ἐνός νέου μεγάλου πολιτισμοῦ στήν Εὐρώπη καί στήν οἰκουμένη.

Ἐξάλλου ἡ τοποθέτηση τῶν κειμένων τῆς Ἀφήγησῆς (κι ἐν γένει τῆς πλοκῆς τοῦ ἔργου) σέ πολύ μακρινά μελλοντικά χρονικά διαστήματα ὀφείλεται στή δίψα τῆς ψυχῆς τοῦ συγγραφέα νά συμπεριλάβει στό νέο αὐτό μεσουράνημα πολιτιστικῆς ἀκμῆς τῆς μελλοντικῆς ἐκείνης ἐποχῆς καί μιά πρωτόγνωρη — στά πλαίσια τῆς πορείας τῆς ἱστορίας — βελτίωση στή φύση τοῦ ἀνθρώπου. Μέ

άλλες λέξεις νά συμπεριλάβει καί τόν ψυχικό (τόν «έσωτερικό») έκπολιτισμό.

Πιστεύει ὁ Πάουλ Ἀμαντέους πώς ὁ *homo sapiens* δέν ἀποτελεῖ τήν ἀνώτατη δυνατή βαθμίδα στήν κλίμακα βιολογικῆς ἐξελίξεως καί ἐφικτῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως.

Καί μᾶς λέγει ὅτι οἱ μελλοντικοί ἄνθρωποι στήν Εὐρώπη θά προσπαθήσουν νά ἐπιτύχουν μιά σύντημη στή μακραίωνη ἐξελικτική βιολογική καί πνευματική πορεία κι ἕνα κέρδος μυριόχρονων διαστημάτων ὡς πρός τή διαδικασία ἐξελίξεως «πρός τά ὑψηλότερα». Αὐτή ἡ ἐπιδίωξη θά μείνει βέβαια ἀνεκπλήρωτο ὄνειρο. Ἐν τούτοις ὅμως ἐν τῷ μεταξύ θά ἔχουν ἐπιτύχει τούλάχιστον-στά βιολογικά πλαίσια τῆς ἴδιας *species* — ἕναν πολύ ἀνώτερο κοινό ψυχολογικό τύπο ἀνθρώπου, καθὼς γράφει ὁ Ἀμαντέους. Κι αὐτό τό ἐπίτευγμα θά ὀφείλεται ὄχι στήν τεχνολογία οὔτε στούς ἠλεκτρονικούς ἐγκεφάλους, ἀλλά στούς μεγάλους ἐνυρτικούς καί στούς διδασκάλους τοῦ Γένους καί στούς πνευματικούς ἡγέτες. Τά μέσα πού θά διαθέσει τό Ἰνστιτούτο Αἰδερσεν γιά ἕνα τέτοιο θαυμάσιο ἐπίτευγμα θά εἶναι καθαρῶς πνευματικά καί θά ἔχουν ὡς χαρακτηριστικά τους τό κάλεσμα σέ μιάν ἀνώτερη πνευματική («έσωτερική») ζωή, τήν αὐτοαγωγή, τήν έσωτερική μύηση καί συνακόλουθα τόν ψυχικό, τόν «έσωτερικό» έκπολιτισμό.

Ὁ νέος αὐτός κι ἀνώτερος κοινός ψυχολογικός τύπος ἀνθρώπου θαρθεῖ, καθὼς λέει ὁ Ντήναχ, νά ἀντικαταστατήσῃ τούς ψυχολογικούς τύπους τῶν παλαιότερων ἐποχῶν. Ὁ *troende*, ὁ *homo occidentalis novus*, θά κυριαρχήσῃ (ἀριθμητικά) στήν οἰκουμένη, ἐρχόμενος (ἀπό τά 986 καί πέρα τῆς «νέας χρονολογίας») νά διαδεχθεῖ τούς παλαιότερους κοινούς ψυχολογικούς ἀνθρώπινους τύπους, τούς γνωστούς μας ἀπό τήν ἱστορία: Τόν «ἄτρομο καί ἄψογο» ἱππότη τοῦ Μεσαίωνα, τόν πανέτοιμο γιά συμπαράσταση σέ δίκαιους ἀγῶνες ὑπέρ τῶν ἀδυνάτων, τόν πεισιθάνατο κι ὑπερϋαίσθητο ψυχολογικό τύπο τῆς χρονικῆς περιόδου τοῦ ρομαντισμοῦ (ἀπό τά 1830 μ.Χ. καί πέρα), τόν *gentleman* τῆς βρετανικῆς μητρόπολης τοῦ 19ου αἰῶνα καί τόν «οἰκονομικό ἄνθρωπο» (*homo oeconomicus*) τοῦ 20οῦ μας αἰῶνα καί τῶν ἐπομένων.

Τό πιό ἀξιοσημεῖωτο εἶναι πώς ὁ Ἀμαντέους δέν περιορίζεται σέ ἀπλές καταφάσεις καί «διαβεβαιώσεις».

Αὐτό πού ἔχει βαρύτητα εἶναι πώς δίνει καί «ζωντανή» τήν εἰκόνα τοῦ ἐν λόγῳ νέου κοινοῦ ψυχολογικοῦ ἀνθρώπινου τύπου κι ἀπεικονίζει ἐπίσης κι ὁλόκληρο τό πολιτιστικό καί κοινωνικό κλίμα τῆς συγκεκριμένης ἐκείνης μακρινῆς μελλοντικῆς ἐποχῆς. Δίνει «ζωντανές» τίς ἀντιδράσεις τοῦ νέου αὐτοῦ ψυχολογικοῦ ἀνθρώ-

πινου τύπου στά πλαίσια της σύγχρονης του (3905 μ.Χ.) κοινωνικής διαβίωσης. Χάρης σ' αυτό τό τελευταίο χαρακτηριστικό τους, τά κείμενα αποτελούν μιά σπάνια στά χρόνια μας περίπτωση βιβλίου πού τό περιεχόμενό του αποπνέει τόση αισιοδοξία γιά τίς μελλοντικές εξελίξεις τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Γι' αὐτό καί τό ἔχουν ἐκτιμήσει τόσο πολύ οἱ προικισμένοι μέ ἱκανοποιητική μόρφωση καί μέ ἀξιόλογη ἐσωτερική καλλιέργεια φιλαναγνώστες.

Ὑποσημείωση (γιά τή βιβλιογραφία) στή μελέτη-του κ. Σπυρ. Κοκκινάκη.

(*) **Βιβλιογραφία:** Ἀνδρέα Α. Παπανδρέου, Μελλοντολογικές ἐνοράσεις γιά τήν ἐξελικτική πορεία τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ («Ἰλισός ἔτος 21ον τεῦχ. 120, Νοέμ.-Δεκ. 1976). Δημ. Γιάκου, Ἕνα βιβλίο ἐνόρασης καί προφητείας («Νέα Ἑστία» 15 Ἰουλ. 1980, σελ. 1031 ἐπ.) Γεωργ. Κ. Πουρναροπούλου, ἐπικ. καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Νεώτερα προφητικά κείμενα, 1984, Δημ. Λαζογεώργου-Ἑλληνικοῦ, Ἡ Κοιλιάδα τῶν Ρόδων, 1984 (καί τά δύο εἶναι ἀνάτυπα ἀπό τό περιοδικό «Παρνασσός» τοῦ φερώνυμου Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τόμ. 23 καί 26), Τέρπου Πειλίδη (Σοφιστή), Γιάννη Χατζίνη, Ἀνδρ. Καραντώνη, Γ. Βαλέτα, Μπάμπη Κλάρα, Ἀναστ. Ζούμπου (βιβλιοκριτικές ἐργασίες). (Βλ. στη σελ. 749 ὑποσημ. τῆς «Κοιλιάδας τῶν Ρόδων» στήν ἔκδοση τοῦ 1979). Μαρίνας Σουκαρά Ἀληθινή εἰκόνα τῆς μελλοντικῆς δυτικῆς Εὐρώπης (περιοδικό «Σπουδαί» τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς Πειραιῶς, τόμ. 20, τεῦχος 2) (καί στόν «Παρνασσό» τόμ. 11 ἀριθ 1) (καί στή σελ. 749-758 τῆς «Κοιλιάδας τῶν Ρόδων» στήν ἔκδοση τοῦ 1979). Σταύρου Βασαρδάνη, Σκέψεις γιά τήν «Κοιλιάδα τῶν Ρόδων» τοῦ Πάουλ Ντήναχ (ἀνάτυπο ἀπό τό περιοδικό «Παρνασσός», τόμ. 27 ἔτους 1985), τοῦ ἰδίου, στό Τεκτονικό Δελτίο μέ τόν τίτλο «Πυθαγόρας» τόμ. 2ος 1984, σελ. 9 κ.λπ., τοῦ ἰδίου στό περιοδικό «Ἰλισός» (Κωστή Μελισσαροπούλου) 1986 σελ. 42-50 κ.λπ., Γεωργ. Παπαχατζῆ, στά προορατικά κείμενα τοῦ Ντήναχ (συγκριτική μελέτη γιά τόν καθένα ἀπό τούς δύο μελλοντολόγους στή «Φιλολογική Πρωτοχρονιά» τοῦ Ἀριστ. Μαυρίδη 1986.

ΛΟΥΛΑ Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

ΙΔΙΟΙΣ ΟΜΜΑΣΙΝ

«Ἰδίοις ὄμμασι» ἔμαθα τόν κόσμον.
Ἡ ψυχὴ μου δέν εἶναι ἄβγαλτο χελιδόνι
νά πετάει ἀλαφιασμένο,
πάνω ἀπ' τίς ἐρειπωμένες στέγες,
γυρεύοντας τήν πρωτινὴ φωλιά του.
Πέταξα τὰ ροῦχα μου στούς πέντε ἀνέμους,
ἔρριξα τὰ μάτια μου στίς θάλασσες
κι ἔμαθα πιά νά βηματίζω
μέσα στίς θύελλες φωνάζοντας,
ἀκόμα καί στά συντρίμμια τῶν βαποριῶν
τήν ἱστορία τους.
Τί ἄλλο ἀπό ναυάγια, ἀπό μαῦρες ἐρμηνεῖες.
«Ἰδίοις ὄμμασι» Κύριε, Ναί!
εἶδα τήν ἐποχὴ τῶν ἐπαίσχυντων καιρῶν.
Μοῦ φτάνει. Χόρτασα. Ἄς ξεκινήσω πιά
ἀπ' τήν πολιτεία τῆς Βαβέλ.

Κωστή Μελισσαροπούλου

Τό Βιβλίον τῆς Σοφίας

Μ Η Τ Ι Σ

Γ' έκδοση ἀναθεωρημένη 1986

ΠΕΡΙΕΧΕΙ 1360 ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

Ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν 400 (Θαλῆς, Πιπτακός, Βίας, Σόλων, Περίανδρος, Κλεόβουλος, Χίλων), Πυθαγόρεια, Ἡρακλείτου, Δημοκρίτου, Πινδάρου, Τραγικῶν (Αἰσχύλου, Σοφοκλή, Εὐριπίδου), Ἀντισθένης, Διογένης, Ἰσοκράτους, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, Δημοσθένους, Πύρρωνος, Μενάνδρου, Ἐπικούρου, Πλουτάρχου, Ἐπικτήτου, Μάρκου Αὐρηλίου, Πλωτίνου, Πρόκλου καί πολλῶν ἄλλων.

Ξένων: 530 Ἀνατολικῶν (Λάο-Τσέ, Κομφουκίου, Βούδδα), Ἑρμητικά, Κοινῆς Διαθήκης, Ἰνδικῶν, Σασαδῆ, Ἐράσμου, Θερβάντες, Σαίξπηρ, Καρτεσιῦ, Σπινόζα, Βολταίρου, Ρουσσώ, Κάντ, Τζέφφερσον, Γκαίτε, Σοπενχάουερ, Καρλάυλ, Ἰγκερσαλ, Ρενάν, Ίψεν, Τολοτόϊ, Μπλαβάσκυ, Συρέ, Νίτσε, Φλαμμариών, Μπέζαντ, Μπερζόν, Ταγκόρ, Βιβεκανάντα, Μαίτερλικ, Καρέλ, Σβάϊτσερ, Τσβάιχ, Σρί Ράμ, Κρισναμούρτι καί ἄλλων.

Νεοελλήνων: 430 Κοραῆ, Ρήγα Φεραίου, Δημ. Γαλανοῦ, Θ. Καίρη, Διον. Σολωμοῦ, Ἀ. Λασκαράτου, Ἐμ. Ροΐδου, Πλ. Δρακούλη, Σπ. Νάγου, Ἀντ. Ἀδριανοπούλου, Π. Γιωτοπούλου, Ν. Καρβούνη, Ν. Καζαντζάκη, Κ. Βάρναλη, Ἰω. Βασιλῆ, Θρ. Βλησιδῆ, Ν. Λούβαρι, Φ. Πολίτη, Δ. Ἰωαννίδη, Κ. Κιτρινιάρη, Ἰω. Θεοδωρακοπούλου, Ε. Παπανοῦτσου, Ἰ. Μ. Παναγιωτοπούλου, Π. Κανελλοπούλου καί ἄλλων.

Χαρτόδετον Δρχ. 600

Δεμένον δρχ. 800

Ἐκυκλοφόρησε σ' ἓναν κομψὸ τόμο

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀρχαιοελληνικά

Ἐπιλογές ἀπὸ τὰ Ὀμηρικά Ἔπη

Ἐπιλογή ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα

Ἐπιλογή ἀπὸ τὴν Ὀδύσσεια

Μεταφράσεις

Πυθαγόρεια Χρυσᾶ Ἔπη

Θουκυδίδου Γερικλέους Ἐπιτάφιος

Περιληπτικές Ἀφηγήσεις

Πλάτωνος Συμπόσιον ἢ περὶ Ἔρωτος

Πλάτωνος Φαῖδρος ἢ περὶ Καλοῦ

Πλάτωνος Ἀξιοχος ἢ περὶ Θανάτου

Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους

Πλάτωνος Φαιδων ἢ περὶ Ψυχῆς

Ὁ Πλάτων γιὰ τὴν Παιδεία <Νόμοι–Πολιτεία>

Ὁ καταποντισμὸς τῆς Ἀτλαντίδος <Τίμαιος>

Πλουτάρχου Ἑπτὰ Σοφῶν Συμπόσιον

Τιμᾶται Δρχ. 400

Τὸ περιοδικὸ ἐλευθέρας σκέψεως

“ΙΛΙΣΟΣ”

Χαρ. Τρικούπη 26, α΄ ὁδός, Κωδ. 106 79 Τηλ. 362.0702
Ὑπαι 10-1 πλὴν Σαββάτου

Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ ἔτος 1956 Διευθυντῆς Κωστῆς Μελισσαρόπουλος

Οἱ τόμοι 1956 - 1970 ἔχουν ἐξαντληθεῖ.

Ἔχουν ὅμως ἐκδοθῇ ἐπιλογαὶ Περιεχ. τόμων, ὡς ἐξῆς:

Α΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1956 - 1958

Β΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1959 - 1961

Γ΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τετραετίας 1962 - 1965

Ἐκαστος τόμος ἐπιλογῆς, δεμένος δρχ. 600

Δ΄ Τόμος ἐπιλογῆς πενταετίας 1966 - 1970 δεμένος δρχ. 600

» » » » » χαρτόδετος δρχ. 400

*Συνιστῶμεν εἰς ὅσους ἀγαποῦν τὸ ἔργον τοῦ ΙΛΙΣΟΥ νὰ ἀγορά-
σουν τοὺς τόμους τῶν Ἐπιλογῶν, εἴτε ἔχουν εἴτε δὲν ἔχουν τοὺς
τόμους τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, διότι μὲ τὶς ἐπιλογὰς θὰ ἔχουν εὐχρηστέα καὶ
συγκεντρωμένη πολὺτιμη πνευματικὴ τροφή.*

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1965, 1971-1985 ἕκαστος δρχ. 300.

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1986-7 ἕκαστος δρχ. 500

Τόμος ἔτους 1981 σελίδες 336

» » **1982 » 400**

» » **1983 » 456**

» » **1984 » 434**

» » **1985 » 408**

» » **1986 » 408**

» » **1987 » 424**

Για αναγγελία της εκδόσεως να στέλνετε ένα αντίτυπο. Για βιβλιοκρισία, χωρίς να δεσμεύεται το περιοδικό, δύο αντίτυπα, από τα οποία το ένα απευθείας στον κριτικό του Ιλισού κ. Νίκο Α. Τέντα, Παλαιών Πατρών Γερμανού 46, Θεσσαλονίκη 546 22.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΝΙΚΟΣ Α. ΤΕΝΤΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΚΥΠΡΟΥ: «ΔΩΡΗ- ΜΑ ΣΤΟΝ ΚΥΠΡΟ ΧΡΥΣΑΝΘΗ». Μελετήματα

«Ελλάδα» φώναξε στα στήθια, «Ελλάδα,
μέτρο κι ευπρέπεια κι αισθήματα γενναία,
Ελλάδα-Ελλάδα πάντα νέα κι ωραία».

Στο προλογικό του σημείωμα ο Νίκος Παναγιώτου επισημαίνει: «Ελληνοκεντρικός — και σ' αυτό συμφωνούν όλοι οι μελετητές του έργου του — ο Χρυσάνθης συντηρεί, καλλιεργεί και προβάλλει αξίες που μας κρατούν όρθιους σ' αυτό τ' ακροθαλάσσι». Η Ελλάδα, κι η μικρή Ελλάδα, η Κύπρος, μόνιμη έγνοια του. Έγνοια κι αγώνας με εθνική συνέπεια ο πνευματικός του μόχθος, ο οποίος απариθμεί περισσότερες από 30 ποιητικές συλλογές, οκτώ τόμους πεζού λόγου, 20 τόμους παιδικής λογοτεχνίας, θέατρο κι αξιομνημόνευτο ιατρικό και διδακτικό έργο.

Αυτό πειράται να προσεγγίσει το «Δώρημα» με μελέτες μαθητών του και ολιγάριθμες συμβολές εκτιμητών, ανάμεσα στις οποίες και οι εργασίες των Φρίξου Βραχά, Νίκου Κρανιδιώτη, Μιχαλάκη Μαραθευτή και Κ. Προύση.

Όλοι τους συμφωνούν πως ο χρυσορράας ποιητής της Κύπρου, έχει μία ρωμαλέα λυρική φαντασία με την οποία υφαίνει μίαν αέναη, ποικίλη και υψηλού επιπέδου παραγωγή. Ειδικά η «ιστορία γίνεται στα χέρια του ένα λυρικό σύμβολο και ένας πλατύς ηθικός νόμος». Ο υψιπετής ποιητής Κύπρος Χρυσάνθης δημιουργεί με πνεύμα και ήθος ελληνικό.

Όλες οι εργασίες, των μαθητών, του όπως των Ι. Βαρελά, Σωτηρούλας Ιωαννίδου, Α. Μητσιδή, Γ. Προδρόμου, Κίκας Ολυμπίου και Ν. Σπανού — οι μη αναφερόμενες διόλου δεν υστερούν σε πρωτοτυπία και αξία — κύρια σπουδή έχουν την επαινετή πατριδολατρεία του ποιητή, ο οποίος αρνήθηκε «να δεχτεί ότι οι συμπατριώτες του ήταν άνθρωποι χωρίς εθνική ταυτότητα, ελληνόφωνοι, χωρίς ιστορική και εθνική συνέχεια, όπως διακήρυσσαν οι Βρεττανοί κατακτητές». Η απομνημειωμένη μαρτυρία πλαταίνει την ιστορική και εθνική μνήμη:

Στην άσπρην εκκλησούλα είναι το φως μέσας της κι όξω.

Έξω απ' τα μέρη της Ελλάδας παύει ο κόσμος

Έξω απ' τη θάλασσα του Αιγαίου παύει ο Έρωτας.

Έξω απ' τους βράχους μας το σχήμα παύει

Τα μάτια μας κοιτάνε με τα μάτια των θεών.

Κι ο πρώτος Θεός του Κύπρου Χρυσάνθη είναι η Λευτεριά. Σ' αυτήν κυρίως, αφιερώνει τις «μέρες με πολύ αντρισμό».

Η ποίησή του Κύπρου Χρυσάνθη είναι πλατύρροη. Πανεθνική και πανανθρώπινη. Με ύφος γεμάτο ευγένεια και δωρικότητα, αξιοζήλευτη τεχνική ευχέρεια και νοηματική αρτιότητα, προσδίδει στα απτά πράγματα την λαμπρή κι αθάνατη μεταφυσική τους υπόσταση.

Ο λογοτέχνης Κύπρος Χρυσάνθης είναι μια ώριμη και πανελεύθερη πνευματική συνείδηση. Αυτήν θεωρούν οι άξιοι δημιουργοί του «Δωρήματος» για να αναθερμάνουν, σ' ένα «Χρυσάνθειο» φωτεινό και παναρμόνιο ύφος, τον προσωπικό τους τόνο. Κι αναγκαστικά αναβαπτίζονται στη βαθιά του ελληνικότητα:

Ο στίχος δίχα Ελλάδα δεν αξίζει!...

ΜΙΝΑΣ ΠΕΤΡΟΥ — ΒΕΝΕΤΣΑΝΟΥ: «Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ» Ποιήματα

Οι Ποιητές είναι λίγοι

οι Έρωτες αμέτρητοι!

Αφορισμός αστήρικτος. Όταν καθημερινά, στην Ελλάδα, κυκλοφορεί και μια ποιητική συλλογή, και κάθε μήνα εγγράφεται στα πολυάριθμα λογοτεχνικά σωματεία και ένα νέο μέλος, επειδή προχειροτύπωσε τρία ολιγοσέλιδα βιβλιαράκια στιχοπλοκής, αντιλαμβάνεται κανείς γιατί την «ποίηση» διαβάζουν μόνο όσοι πήραν

ταυτότητα «λογοτέχνη». Συνεπώς οι ποιητές είναι αμέτρητοι. Μάλιστα σε εποχές παρόμοιας πνευματικής και ηθικής παρακμής λιγοστεύουν οι ήρωες, για να δυναστεύουν «λαθραία βήματα την ανάσα της πατρίδος». Κρίμα. Γιατί μονάχα, με τον λιγοστός ώριμους-ποιητές και ήρωες — το ελληνικό θάμπος σπάζει τις πέτρες της βαρβαρότητας.

Οι στίχοι της Μίνας Πετ.-Βεν., προσπαθούν να συνθέσουν μία συναυλία μικρών αγγέλων, την ώρα που μυριάδες ξύλινοι σταυροί χαρακώνουν το πρόσωπο της γης και η ραδιενέργεια απλώνεται θάνατος με την ανάσα της βροχής:

Αύριο που θα καίγονται πάλι
 οι όμορφες μνήμες στης επιβίωσης
 το βωμό, δυσπιστώντας για παρόν
 και για μέλλον, θάχεις προσθέσει άλλη
 μιά χάνδρα ενοχής στο κομπολόι των ωρών.
 Αύριο, στο πλήγωμα ενός δειλινού
 θα μετριέται περισσότερο η μοναξιά σου.

Για να υπάρξει ανθρώπινο αύριο γράφει η ποιήτρια. Και όσο θα διαρκούν οι εκρήξεις των ανοιξιάτικων ανθών, οι έρωτες θα «συντηρούν» την ποίηση, χωρίς αυτή να συντηρεί τους δημιουργούς της....

ΑΠΟΣΤ. Ε. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ: «ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ». Έρευνα.

Αν και η έρευνα έχει τον προσδιοριστικό υπότιτλο «όπως το σκέπτονταν και το συζητούσαν οι ηγέτες του», η κριτική θεώρηση των διατυπωθεισών απόψεων και η σύνδεσή τους με τους τελευταίους χρόνους του Βυζαντίου της προσδίδουν εύρος ιστορικό, ερειδόμενο, πρωτίστως, σε μian τεκμηρίωση αβίαστη. Έτσι το τελικό συμπέρασμα είναι σύνθεση αξιόπιστων κι αμάχητων μαρτυριών.

Απαρχή το ριζοσπαστικό πρόγραμμα του Πλήθωνα Γεμιστού. Τρεις ήταν οι κατευθυντήριες αρχές του:

α. Αναζωογόνηση της ελληνικής κοινωνίας και πολιτείας με πρό-

τυπα τα αρχαία ελληνικά θέσμια, κυρίως τα σπαρτιατικά.

- β. Κοινωνική Δικαιοσύνη, η οποία συνεπάγεται την κατάπαυση της καταδυνάστευσης του λαού από τους άρχοντες και μεγάλες αλλαγές στη δομή της κοινωνίας και του κράτους».
- γ. Αναδιοργάνωση των στρατιωτικών δυνάμεων και αδιάλλακτη αντίσταση εναντίον των εχθρών.

Δεν εισακούστηκε. Η δουλεία κατέστη αναπόφευκτη. Οι πρώτες αντιδράσεις είναι απογοητευτικές. Δύο στοιχεία συνθέτουν τον βαθμό της απόγνωσης:

- α. Η δυσπιστία των Ελλήνων προς τις δικές τους πολεμικές δυνάμεις και η προσδοκία της θετικής ξένης βοήθειας και
- β. Η ελπίδα των κληρικών για απολύτρωση με τρόπο θαυμαστό, δηλ. με θεία επέμβαση.

Με την πάροδο του χρόνου αναζητήθηκαν τα αίτια της σκλαβιάς κι αποδόθηκαν ευθύνες στους προγόνους μας βυζαντινούς, γιατί δεν έδωσαν τη δέουσα σημασία στον κίνδυνο των Τούρκων, ούτε έγκαιρα τους αντιμετώπισαν.

Κυρίως, όμως συνειδητοποιήθηκε η αλήθεια πως με μian πανεθνική αντίσταση θα αναστηθεί το Γένος.

Ο Ανώνυμος της «Ελληνικής Νομαρχίας» θεωρεί την ενεργητική αντίσταση «αρχή της νίκης». Τις επαναστατικές ιδέες του Ρήγα και του Ανώνυμου εγκολπώνεται αργότερα η Φιλική Εταιρεία με μεγαλύτερη ευρύτητα: η ελευθερία έπρεπε να στηριχθεί όχι μόνο στην Επανάσταση των Ελλήνων αλλά και στην αφύπνιση των εθνοτήτων και την δημιουργία των βαλκανικών κρατών. Αντίθετα η Φιλόμουσος Εταιρεία, προσδοκούσε ανίδρυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, με τη μόρφωση κυρίως του συνεχώς μειούμενου Ελληνισμού. Επικράτησαν οι ιδέες των Φιλικών. Η κραυγή του Κολοκοτρώνη «Προσευχή και Πέτρες!» ήταν κραυγή αισιοδοξίας και μήνυμα νίκης. Η νίκη έφερε την ανεξαρτησία με την σύσταση ενός μικρού κράτους. Άξιζε η τόση θυσία; Η γνώμη του πρώτου Κυβερνήτη και μέλους της Φιλόμουσος είναι αντίθετη. Η ιστορική κρίση: «.....ο δρόμος που ακολουθήθηκε ήταν το αποτέλεσμα της αναπόφευκτης ροής του ιστορικού γίνεσθαι. Το 1821 επιτάχυνε τη διαδικασία μιας αργής εξέλιξης, έδωσε γοργό ρυθμό όχι μόνο στην πορεία προς τη χειραφέτηση των λαών της Βαλκανικής αλλά και προς την επικράτηση των νέων ανθρωπιστικών και φιλελεύθερων ιδεών που τις είχε καταπνίξει η Ιερή Συμμαχία», προσεγγίζει την αλήθεια.

Ο ιστορικός μας Απ. Βακαλόπουλος πείθει με το εδραίο επιχείρημα και την πληρότητα του λόγου. Η γνώμη του πως η Ελληνική Επανάσταση ξανάδωσε στον άνθρωπο τα βασικά του δικαιώ-

ματα σηματοδοτεί και τον σύγχρονο δρόμο των πεπρωμένων μας που οδηγεί, στη τιμή, το καθήκον και την αξιοπρέπεια. Χωρίς τη διακονία του τρίπτυχου των αρετών αυτών η σκλαβιά του θα είναι πάλι μακριά....

ΣΤΑΥΡΟΥ ΒΑΣΑΡΔΑΝΗ: «ΣΚΕΨΕΙΣ» Δοκίμια.

Ποιά μπορεί να είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία του Homo Occidentalis Novus δηλ. του δυτικοευρωπαίου του ερχόμενου αιώνα; Το φιλέρευνο πνεύμα του Στ. Βασ., δίνει το στίγμα με τις ερειδόμενες στην επιστημονική και ιστορική πραγματικότητα. «Σκέψεις»:

- Γινόμαστε ελεύθεροι με την βίωση της Αγάπης.
- Χωρίς καλές σκέψεις δεν μπορούμε να κάνουμε καλές πράξεις.
- Το Πνεύμα ρυθμίζει την εξέλιξη της Ύλης και
- Οι ιδέες παραδίδονται μόνον στους ευαίσθητους και τους ελεύθερους.

Και ο Σταύρος Βασαρδάνης είναι ευαίσθητος και ελεύθερος: άγιος πρόγονος του μελλοντικού προτύπου της Ευρώπης και του Δημοκρατικού Κόσμου. Ο λόγος του, άλλωστε, είναι σύμφωνος με τη διδασκαλία του Κρισναμούρτι: «Χωρίς αγάπη η επιστημονική πρόοδος μπορεί να οδηγήσει στην καταστροφή» και την κραυγή του Αϊνστάϊν: «Πρέπει να προειδοποιήσουμε τους ανθρώπους. Η επιστήμη γίνεται εγκληματική». Ακόμη ξέρει να επισημαίνει το καίριο: Στον Μεσσαίωνα εμποδίστηκε η ελεύθερη κυκλοφορία των Ιδεών από τους Πάπες ή τους «Ελέω Θεού» μονάρχες. Οι σύγχρονες Υπερδυνάμεις, με το μονοπώλειο της υψηλής πληροφορικής, κυοφορούν έναν νέο Μεσσαίωνα «που μας πλησιάζει έρποντας ύπουλα από το Μέλλον!».

Είναι όμως ο πρόγονος του Homo Occidentalis Novus αισιόδοξος, γιατί ξέρει να σκέπτεται και να ενεργεί σωστά. Δεν ανήκει στον «μαζικοποιημένο» λαό που καίει τους «αιρετικούς» τους οποίους το σύστημα δημιουργεί. Έχει συνειδητοποιήσει πως «πολιτισμός σημαίνει πρόοδος στις σχέσεις ανθρώπου προς άνθρωπο. Δηλ. καλλιέργεια, ανθρωπισμού».

Είναι ποικίλοι οι προβληματισμοί του Στ. Βασαρ. Επίκαιροι. Ουσιώδεις. Και υπεύθυνη η αντιμετώπισή τους, με λόγο καθαρό και βέβαιο. Η καλλιέργεια συμβαδίζει με τη γνήσια έμπνευση. Έτσι η σκέψη του ολοκληρώνεται πάντα σ' έναν αποδεκτό φιλοσοφικό αφορισμό: «Γνώμη μας, λοιπόν, είναι ότι: Τέχνη είναι η δόνηση

της ανθρώπινης ψυχής από την αρμονία της Φύσης, και η ακτινοβολία της στους ανθρώπους σαν Ελευθερία. Ο Σπόρος της Τέχνης πέφτει μέσ' τη ζωή από ψηλά και γίνεται «λόγος» και ελευθερία και ακτινοβολεί την Ομορφιά».

Από ψηλά έρχεται η φώτιση. Δεν είναι μυθομανής στοχαστής του απίθανου ο Σταύρος Βασαρδάνης.

Ένας εσωτεριστής είναι που τα πάντα αποσυμβολίζει με τον Ορθό λόγο: «Αυτό που περιμένουμε να ρθει απ' έξω, δεν θα 'ρθει ποτέ. Είναι μέσα μας!». Το ανήσυχο είναι πνεύμα το οποίο ξέρει να εναρμονίζεται με τον Παγκόσμιο Ρυθμό και τον Ηθικό Νόμο.

Γι' αυτό και οι φιλάλληλες «Σκέψεις» του δεν υψώνουν τείχη για τους αδύνατους. Αντίθετα τους ενδυναμώνει με τη λογική της Αγάπης. Άλλωστε «είναι τόσο ανθρώπινο να σκέπτεται κανείς...».

ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: «ΤΡΙΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ» Ποιήματα

Τώρα η αυγή χαράζει έρημη
κι η νύχτα φτάνει ανεμόδαρτη
Θα γίνω όνειρο ναρθώ στον ύπνο σου
για να σου πω:
— Κρατήσου!

Ο ποιητής επικαλείται το πνεύμα του αδελφού του Μιχαλάκη, ο οποίος ηρωποιήθηκε στο Αργυρόκαστρο με εθνική μανία, για να δώσει αντρικές ημέρες στον ελληνισμό της Κύπρου. Ακλόνητα πιστεύει πως τα ρίγη, των κυμάτων πλάθουν και Θεές ειρηνοφόρες αλλά και πορφυρόποδες παρθένες ελευθερίας. Είναι αυτές που κοινωνούν στην οδύνη των βυζαντινών ναών για να υψώσουν την αντρειωσύνη σημαία των καιρών:

Ο παιάν για την πατρίδα την ακατάλυτη
ποτέ να μην σας απολείψει

Μόνο με λόγο πάτριο, λόγο ελληνικό οι ήρωες διαθλούν το ηλιοβόλι, για να φτάσει η ψυχή-σπαθί στα ουράνια φωτιά να πάρει από την αστραπή της δικαιοσύνης. Για να ροδίσει η ανάσταση χρειάζεται τιμή και καριοφύλι. Μάρτυρες και ήρωες. Μα πρώτα μνήμη εθνική:

...η ιστορία αγρυπνάει
το φως το αρχαίο ν' ανάψει
σύμβολο νέο
της σταυρωμένης πατρίδας

Ο ηρωϊκός λόγος του Β. Κρ. καρπίζει στη γη του Σουλίου, σε κάθε ελληνίδα, γη με υπερηφάνεια και ελευθεροφροσύνη. Είναι η πατρίδα το αιώνιο σύμβολο της φυλής. Και το θεοφόρο αστέρι του Κυπριακού προσανατολισμού!

Δ.Β. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ: «ΙΕΡΑ ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ» Ποιήματα

Α, πως πληθαίνει η μυστική γαλήνη εντός μου, παίρνει τη θεία λάμψη, άφθαρτη, κι η νιά ψυχή μου, κι είναι από το φέγγος του Θεού η ελπίδα μου πλασμένη.

Το φέγγος της χαραυγής των ουρανών είναι η απαρχή της δημιουργίας, καθώς ο λόγος της σοφίας γαλήνη ξεχύνεται στο συνορο του κόσμου, για να πάρει η ψυχή τον ρυθμό θείας μελωδίας.

Ο Δ.Β. Παν. δένει τον στοχασμό και το όνειρο, —κάλλος δίδυμο— με την προσευχή.

Η φλόγινη πνοή του πνεύματός του ζωογονείται από αστροδήγητο Νου, για να υλοποιήσει με λόγο παναρμόνιο το τάμα των ουρανών.

Πράγματι είναι οι στίχοι του καλοδουλεμένοι, торνεμένοι με λυγεράδα απaráμιλλη. Η παραδοσιακή γραφή τους, γοργοκυλά με τη λέξη, με τη μαγεία της συνταιρισμένης, στη παγκόσμια αρμονία, μουσικής. Έτσι το κάθε κρυφόφλογο λουλούδι ευωδιά απλώνεται στο ανθόγεννο λιβάδι με το πυρόβλεμμα του ήλιου. Η στιγμή της χωματόπλαστης ομορφιάς μεστώνει το όνειρο με ωκεάνιο φθόγγο:

.....και νάμε

του χρόνου εγώ και της Μορφής ο νικητής, κι ως λάμπει στο κορφοβούνι αψηλά ο ήλιος, φτερουγίζει, από της Χάρης τον κρουνό, φωτόχυτη η ψυχή μου.

Είναι η μυστική ανάβαση της ηλιογέννητης ψυχής πορόμοια με το λευκοπερίστερο του λόγου, σε ομίχλες φωτερές.

Και εντός μας πυρός κρουνός όταν η έμπνευση αγγελοδηγείται!

Ο Δ. Παναγόπουλος, ακόμη και με τις λεκτικές του ακρότητες, (φτορά, προσευκή), παραμένει σε αστρική κορφή, με λόγο υψωμένο στον αληθινό Ποιητή.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΠ. ΚΥΡΙΑΚΗ

Περὶ τοῦ πῶς Βιωτέον*

Φίλιππος. Λοιπόν, Θεόδωρε, πῶς δέον νά διάγωμεν κατὰ τόν βίον ἡμῶν; Ποίαν στάσιν νά τηρῶμεν; Νομίζω, ὅτι δέν ὠλοκλήρωσες τήν ἀποψίν σου.

Θεόδωρος. Ἡ ἀπάντησις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τί ἀκριβῶς εἴμεθα. Ἐχω εἶπει, ὅτι, κατὰ τήν γνώμην μου, **ὑπάρχει μόνον ἡ Ὑπαρξις καί ὅτι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, δέν εἴμεθα ἄτομα, πρόσωπα αὐτοτελῆ καί ἀνεξάρτητα, ἀλλ' ἀπλᾶ ἄνθρωπιοι** ὑπάρξεις, ὄργανα ταύτης, **ἐστίαί συνειδήσεως**, ἥτοι αἰσθητήρια ὄργανα ταύτης δι' ὧν Αὕτη λαμβάνει συνείδησιν ἑαυτῆς κατὰ τήν διάρκειαν τῆς Δημιουργίας-Ἐξελίξεως, κατὰ τόν παρόντα κύκλον ἐκδηλώσεώς της. Κατά βάσιν ὡς ὑπάρξεις, εἴμεθα ἀσήμαντοι, ὅμως εἴμεθα ἀδαιρέτως ἡ Ὑπαρξις. Ἐχομεν, ἐξ ἄλλου, ἱκανότητα διὰ σκέψιν καί νοημοσύνην, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ ἐξελίξεως ἡμῶν καί τοῦ ἔργου, ὃ ἔχει ἀνατεθῆ εἰς ἕκαστον ἐξ ἡμῶν. Ἐχω ἤδη ἐξηγήσει τήν φύσιν τοῦ «Ἐγώ», ὡς καί τόν τρόπον λειτουργίας τοῦ Νοῦ, ἰδίᾳ, ὅταν συνταυτίζεται πρὸς μίαν ἢ πλείονας ἰδιότητας αὐτοῦ, ἥτοι τοῦ «Ἐγώ». Ἀνέπτυξα ἐπίσης τήν γνώμην μου περὶ τοῦ Καλοῦ, τοῦ Κακοῦ, τοῦ θανάτου, ὡς καί περὶ τῶν συναφῶν συνεπειῶν. Ὡς εἶπον καί προηγουμένως, συμφωνῶ, μέ ὅσα συνοπτικῶς εἶπεν ἡ Θεανώ.

Χ. Γνωρίζω ὅτι θά ἔλθῃ καί δι' ἐμέ ὁ θάνατος, ὅστις δέν εἶναι ἄλλο, παρά τό ὄριον τοῦ βίου, συνεπεῖα παύσεως τῶν λειτουργιῶν τῆς ἀναπνοῆς καί τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος. Θά ἀδρανῆσῃ δέ ὀριστικῶς καί ὁ ἐγκέφαλος. Ναί, ἔρπομεν σιωπηλοί, πρὸς τοὺς τάφους, ἀφοῦ ἔχομεν λάβει πρό πολλοῦ χρόνου τήν σχετικὴν πρόσκλησιν. Ἡ νόσος ἢ ὁ χρόνος, σβήνουν «τό φέγγος ἐκ βλεφάρων». «Ἐκ γαίης βλαστῶν, πάλιν γαῖα θά γίνω». «Ἐγὼ δέ θανῶν, λέγει ὁ Θεόγονις, γαῖα μέλαινα ἔσομαι». Λόγῳ ὅμως τῆς φύσεως ἡμῶν, ὡς ἀπλῶν ἐστιῶν συνειδήσεως τῆς **Ὑπάρξεως καί τοῦ ὅτι, κατὰ βάσιν, εἴμεθα τό πᾶν, ἀφοῦ εἴμεθα ἀδαιρέτως αὕτη, διατί νά ἔχωμεν φόβον διὰ τόν θάνατον;** Ἀντιθέτως ἡ τοιαύτη ἰδιότης ἡμῶν, δέον νά παρέχῃ εἰς ἡμᾶς μεγάλην χαράν, δοθέντος ὅτι, ὡς ἔχω εἶπει, διὰ τοῦ θανάτου, οὐδέν ἀπόλλυται, ἀλλ' ἀπλῶς ἐκλείπει

* Ἀπόσπασμα ἀπὸ τῆ φιλοσοφικῆς μελέτης: «περὶ τοῦ ὄντος, τοῦ κακοῦ καί τοῦ θανάτου».

μία μορφή Ζωῆς, **ἀντί τῆς ὁποίας, δημιουργοῦνται ἄλλαι.** Ἀλλά μέχρι τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου, ἐφ' ὅσον εὐρέθην ἐδῶ εἰς τὴν Γῆν, δέον νά ζήσω καί θέλω νά ζήσω. Ἀλλά καί ἂν μή εἶναι βάσιμος ἡ γνώμη μου περί τῆς Ὑπάρξεως καί τῆς φύσεως ἡμῶν ὡς ἐστιῶν συνειδήσεως ταύτης, καί πάλιν, ἐφ' ὅσον εἴμεθα διαβατικάι ὑπάρξεις, προσωριναί, δέν δυνάμεθα δέ νά μεταβάλωμεν τὴν πραγματικότητα ταύτην, διατί νά ἔχωμεν ἄγχος, φόβον, ἀγωνίαν; Οὔτε ὁ κυνισμός ἀλλάσσει τὰ πράγματα, προδίδει δέ, ὅτι δέν κατηνοήθη ἡ φύσις τοῦ «Ἐγῶ», ὅπερ οὕτω περισώζεται καί διαρκῶς διαμαρτύρεται, ἐρωτᾷ, ἀγωνιᾷ. Ὡς παραδεχθῶμεν τὴν πραγματικότητα. Ὁ Πλοῦτος καί ἡ δύναμις, φεύγουν ὡς ὄνειρον, ὁ βίος παύει, ἡ Ζωή διαβαίνει ὡς κύμα. Τά «χρήματα», λέγει ὁ Σόλων, ἄλλος ἄλλοτε ἔχει. Δέον, λοιπόν, νά ζῶμεν, ἄνευ ματαιοδοξίας καί νά μή μακαρίζωμεν οὐδένα πρό τοῦ τέλους, ὡς εἶπεν ὁ Σόλων. Διά τόν αὐτόν λόγον καί ὁ Πλάτων συνιστᾷ, ὅπως μή τιμῶνται, δι' ἀγαλμάτων καί ἄλλων τιμῶν, οἱ πολῖται πρό τοῦ θανάτου, διότι δυνατόν ν' ἀμαυρώσωσι, μέχρι τότε τὴν καλὴν τῶν συμπεριφορᾶν. Σημειωτέον, ὅτι καί ὁ Σωκράτης, ὅστις, ὡς πολεμιστής, ἐξετέλεσεν ἀδραγαθήματα, διέσωσεν ἐκ βεβαίου θανάτου, τραυματίαν, τόν Ἀλκιβιάδην, μετά τοῦ ὀπλισμοῦ του, δέν ἐδέχθη προσφερθέντα εἰς αὐτόν παράσημα. Καί ὡς πρὸς μέν τό ὅτι ὑπάρχει Θεός, ὡς εἶπον ἤδη κατ' ἐπανάληψιν, οὐδεμίαν ἔχω ἀμφιβολίαν· ἀφοῦ δι' ἐμέ ἡ ὑπαρξίς τοῦ Θεοῦ, εἶναι προφανής, αὐταπόδεικτος. Ἐξ ἄλλου, ὡς πρὸς τὴν Ὑπαρξιν, ὡς εἶπον ἐπίσης, πρόκειται περί ἀπόψεως, ἥν, δι' οὓς λόγους ἐξέθεσα, θεωρῶ ὡς τὴν πλέον πιθανήν, ἐν σχέσει ἰδιαίτέρως ὡς πρὸς τὴν Κοσμογένεσιν, τὴν Δημιουργίαν καί τὴν ἐξέλιξιν τοῦ σύμπαντος, ἄρα καί τῆς ἐν τῇ Γῇ βιοσφαίρας, ἥτοι καί τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς πρὸς δέ τὴν κατάστασιν τῆς μακαριότητος — Ἀγάπης — ἥτις ἐπιφαίνεται, ἐκ τοῦ ἡσυχίου Νοῦ, ὑπὸ τὴν προεκτεθεισάν ἔννοιαν, ὡς ὁμοίως ἔχω εἶπει, εἶναι αὕτη δι' ἐμέ πραγματικότης καί ἐξ ἰδίας ἐμπειρίας, ἣν δύναται πᾶς τις, πλήν τῶν ἡλιθίων, νά βιώσῃ, κατὰ τὰ προεκτεθέντα. Δέν πρόκειται, δηλαδή, περί μεθοδεύσεως, τοῦ Νοῦ, ὡς «Ἐγῶ», ἀφοῦ, ἐφ' ὅσον χρόνον διαρκεῖ ἡ μακαριότης, — bliss — ἀγάπη, οὗτος (Νοῦς ὡς «Ἐγῶ») δέν λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην, ὥστε νά ὑποτεθῇ ὅτι αὕτη ἐπιτυγχάνεται ὑπ' αὐτοῦ. Ἄλλως τε, οὐδ' εἶναι δυνατόν νά ἔλθῃ εἰς τό εἶναι **ἡ διαληφθεῖσα μακαριότης καί νά συνυπάρξῃ μετά τοῦ Νοῦ, λειτουργοῦντος ὡς «Ἐγῶ»,** ἀφοῦ, ὡς πολλάκις εἶπον, οὗτος, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην, δημιουργεῖ δυσαρμονίαν, **φόβον**, ἀγωνίαν, ἄγχος, ἀνησυχίαν.

ΧΙ. Ἐν τέλει, προσθέτω, ὅτι ὡς καί προηγουμένως, εἶπον, ἔάν

ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἀτομικότης, θά ἦτο ἀδιανόητος ἡ ὑπαρξίς Κακοῦ, ὑπὸ τὴν καθιερωμένην ἔννοιαν, ἀφοῦ ὁ Θεός, εἶναι ἐξ ὀρισμοῦ παντοδύναμος, πάνσοφος, πανάγαθος καὶ ἐπομένως, δέν θά ἦτο δυνατόν νά ἐπιτραπῇ ἡ ὑπαρξίς τούτου (Κακοῦ), ἔτι δέ, οὐδέ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ θανάτου. Ἄλλως, ἡ δέν θά ὑπῆρχε Θεός, ὅπερ ὁμῶς ἔχομεν ἤδη ἀποκρούσει, πλὴν τοῦ Φιλίππου, ἡ Οὕτος, δέν θά εἶχε τὰς διαληφθεῖσας ιδιότητες, ἀλλά θά ἦτο σκληροκάριος, ὅπερ ἐπίσης ἔχομεν ἀρνηθῇ.

Ὅσα εἶπον, εὐθύς, προηγουμένως, ἔχουν ὡς προϋπόθεσιν ὅτι δέν εἶναι βάσιμος ἡ ἀποφίς περὶ τῆς Ὑπάρξεως καὶ τῆς ιδιότητος ἡμῶν ὡς ὀργάνων τῆς καὶ ἐστιῶν συνειδήσεως ταύτης. Ἄς συμφιλιωθῶμεν, λοιπόν, μέ τό γεγονός τοῦ θανάτου.

Ἄς ἔλθῃ ὡς ἔρχεται ἡ βροχή, ἡ θύελλα, ὁ ἄνεμος, ὡς ἔρχονται αἱ ἐποχαὶ τοῦ ἔτους, ὡς ἔρχεται ἡ ἡμέρα, ἡ νύξ, ὁ ὕπνος, ἀνεπαισθήτως καὶ κλείει τὰ βλέφαρα καὶ οὕτω πίπτει ἡ αὐλαία τοῦ βίου. Καί κατόπιν τίποτε! Εἶναι μόνον σιωπή.

Σιωπή, ἐν σχέσει πρὸς τὴν μορφήν Ζωῆς, τὴν ἐστίαν συνειδήσεως, ἥτις ὡς τοιαύτη, ἐξέλιπε. Νά θαυμάζωμεν, λοιπόν, τὴν ἀρμονίαν τοῦ Κόσμου καὶ νά σιωπῶμεν.

XII. — Ἡ Φύσις εἶναι πολὺ ὠραία. Ὅσα βλέπομεν καὶ ὅσα γίνονται εἰς τὴν Ζωήν, εἶναι ἐνδιαφέροντα. «Δέν τὸλπιζα, νᾶν ἡ Ζωὴ μέγα καλὸ καὶ πρῶτον», λέγει ὁ Διον. Σολωμός.

Ἡ Ζωή, ἀνά πᾶσαν στιγμὴν, καλεῖ ἡμᾶς εἰς ἐκπληξιν καὶ ἐκστασιν, ἐάν ἔχωμεν εὐαισθησίαν. Εἶναι ἀδύνατον νά περιγράψωμεν τὰς διαρκῶς ἀνανεουμένας ὁψεις τῆς πολλαπλότητος.

XIII. — Δέον, λοιπόν, νά ζῶμεν ἐν πληρότητι, ὡς πράττει ἡ Θεανῶ, ἔτι δέ καὶ ἐντατικῶς, διότι ἐκάστη στιγμή, ἔχει τὴν μοναδικότητά της ὡς πρὸς τὸ κάλλος. Ἐκάστη στιγμή, ἔχει σημασίαν διὰ τὴν καθολικὴν ἐξέλιξιν, εἶναι ἀνεπανάληπτος.

Τό νά ζῇ τις, σημαίνει δρᾶσιν. Ἄς χαρῶμεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν. Ἰσως αὐτό νά ἡννόει καὶ ὁ Ἰησοῦς διὰ τῆς φράσεως, «μὴ μεριμνᾶτε διὰ τὴν αὔριον». Ἄς ἴδωμεν ὅλον τό μεγαλεῖον τῆς Ζωῆς εἰς ἐκάστην στιγμὴν, χωρὶς νά ζητῶμεν ἡδονὴν διὰ τῆς σκέψεως, ἵνα ἔχῃ διάρκειαν διὰ τῆς μνήμης. Τό ἄνθος, ὑπάρχει, ζῇ. Δέν ἐρωτᾷ. Ἐπιβάλλει τὴν παρουσίαν του εἰς τό περιβάλλον καὶ διακοσμεῖ αὐτό. Ἄς ζῶμεν ἐκάστην στιγμὴν, ὡς ἐάν εἶναι ἡ τελευταία τοῦ βίου ἡμῶν, χωρὶς τὴν παρεμβολὴν τῆς σκέψεως, διότι αὕτη φέρει τὴν ἰδέαν τοῦ ἀντιθέτου καὶ ἐντεῦθεν ἐπιφαίνεται φόβος καὶ δὴ ἐκείνος ἐκ τοῦ θανάτου. Μόνον τό παρόν ὑπάρχει δι' ἡμᾶς. Τό πλεόν ἐνδιαφέρον ταξίδιον, εἶναι τό πραγματοποιούμενον εἰς τό ἐσωτερικόν ἡμῶν, πρὸς αὐτογνωσίαν. Δέον νά ζῶμεν μέ εὐγένειαν, εὐαι-

σθησίαν, ὥστε νά εἴμεθα ὑπέρτεροι τῶν ἐπιγείων τιμῶν, καί ἀγαθῶν, μέ περιωρισμένas ἀνάγκas, ἐν βαθεῖα δέ θρησκευτικότητι, ὡς ἐβίωσαν πλεῖστοι τῶν φιλοσόφων καί τῶν μεγάλων ἐπιστημόνων, πάντοτε ἔτοιμοι, ἐνώπιον τῶν διαφόρων τροπῶν τῆς μοίρας. Ὅταν δ' ἔχωμεν θλίψιν, νά λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐνδεχομένως, θά ἦτο δυνατόν νά ἦτο χεῖρων ἡ κατάστασις ἡμῶν. Εἰς σπουδαῖος παράγων διά τήν ἀφύπνισιν τῆς εὐαισθησίας καί συνεπῶς καί τῆς νοημοσύνης εἶναι ἡ ἐργασία. Ἐργάζομαι ἀπό τοῦ ἔκτου ἔτους τῆς ἡλικίας μου. Εἰργάσθην ἐπί πολλά ἔτη εἰς ξένας χεῖρας, ὡς γνωρίζετε καί κατέμαθον, ἐξ ἰδίας ἐμπειρίας, τήν ἀξίαν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἐκ τοῦ μόχθου· ἐκ τούτου κατανοῶ καί ἐπιδεικνύω βαθεῖαν συμπάθειαν γενικῶς διά τόν ἐργαζόμενον, φρονῶ δέ, ὅτι ἡ μεγάλη οἰκονομική ἄνεσις, φέρει νωθρότητα εἰς τό σῶμα καί τόν νοῦν, ὡς καί ἀναισθησίαν ἐνώπιον τῆς Ζωῆς. Δέον ὅπωςδῆποτε ν' ἀποφεύγωμεν τήν μαλαθοκότητα· δέον νά ἐκτελῶμεν δυσχερῆ ἔργα μέ αἴσθημα εὐθύνης. Ὁ Ντοστογιέφσκι ἐπίστευεν, ὅτι εἴμεθα ὅλοι ὑπεύθυνοι δι' ὅλα, ἔχομεν εὐθύνην καί διά τήν εὐθύνην τοῦ ἄλλου καί ὅτι αὐτός ἦτο ὁ πλεόν ὑπεύθυνος.

Ταῦτα ἐθεώρει, λόγῳ τῆς ἐξυψωμένης εὐαισθησίας του. Ἐχω συνείδησιν τοῦ ὅτι ὅλα τα ἔμβια ὄντα, εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν ἀλληλεξαρτήσεως. Ἡ σχέσις αὕτη ἰσχύει ἔτι πλεόν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων.

XIV. — Ἀλλ' ὡς λέγει ὁ **Πυθαγόρας**, «λεωφόρους μή βαδί-
ζειν», νά μή παρασυρῶμεθα ἐκ τῆς γνώμης τῶν ἀδαῶν, νά μή
συμφυρῶμεθα, δηλαδή, μέ τούς πολλούς, ἤτοι τόν ὄχλον, διότι
οὗτος εἶναι ἄξεστος, ἀπαίδευτος· «φαῦλος γάρ κριτής παντός κα-
λοῦ πράγματος ὁ ὄχλος». «Οἱ μέν φαῦλοι πολλοί καί οὐδενός ἄξιοι.
Οἱ δέ σπουδαῖοι καί παντός ἄξιοι ὀλίγοι.

Κατά τον **Krishnamurti**, «ἡ μάζα, δέν ἐπραγματοποίησε τίποτε
τό σημαντικό· μόνον οἱ ὀλίγοι ἔκαμον κάτι». Καί κατά τόν **S. Kier-
kegaard**, ἡ ἀλήθεια, εἶναι εἰς τήν μειοψηφίαν, ἡ δέ πλειοψηφία,
στερεῖται γνώμης, δρᾷ ἀνευθύνως, κατά τό πλεῖστον. Εἶναι εὐκο-
λον νά ζῇ τις συμφῶνως πρός τάς ἀντιλήψεις τῶν ἄλλων ἐν τῇ
κοινωνίᾳ, ὅμως εἶναι δύσκολον νά διατηρήσωμεν, ὡς πρέπει, τήν
ἐλευθερίαν ἡμῶν. Κατά τόν **C.G. Jung**, ὁ ὄχλος εἶναι ἀνεύθυνος·
ἀντιθέτως ὅστις ζῇ μέ αἴσθημα εὐθύνης, ἔχει συνείδησιν τῶν κα-
θηκόντων του ἔναντι τῶν ἄλλων καί γενικώτερον, ἔναντι τῆς κοι-
νωνίας. Ὁ Ἡράκλειτος, ἀπηλπίσθη ἐκ τῆς χυδαιότητος καί τῆς εὐ-
τελείας τοῦ ὄχλου, δι' ὃν λόγον, ἀπεσύρθη τῆς κοινωνικῆς Ζωῆς
καί κατέφυγεν εἰς τά ὄρη. Ἦτο δ' ὄχλολοῖδος. Λόγῳ τῆς τοιαύ-
της ποιότητος τοῦ ὄχλου, ἔλεγεν, «εἷς ἐμοί, μύριοι, ἐάν εἶναι οὗτος

ἄριστος». Ὁ αὐτός, ὡς ἄνω, **S. Kierkegaard**, δὲ βλεπε κίνδυνον διὰ τὰ κράτη, εἰς ἃ, λόγῳ τοῦ ὄχλου, ἀπειλεῖται ἡ Δημοκρατία. Οἱ ἀποτελοῦντες, τόν ὄχλον, οἷον οἱ μετέχοντες εἰς τὰς διαφόρους κινητοποιήσεις τῆς ἀνθρωπομάζης, διὰ συνθημάτων τῶν δημαγωγῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν Μαρξιστῶν-Κομμουνιστῶν, ἐξαφανίζονται ὡς ἀνθρώπινοι ὑπάρξεις, γίνονται ἀγέλη, ἣτις φανατίζεται, ἐκχυδαίζεται σκληρύνεται καὶ ἀποκτηνοῦται, δι' ἐμπνεύσεως εἰς αὐτὴν μίσους, ἐμπαθείας, μοχθηρίας, ὡς καὶ δι' ὑποσχέσεων διὰ παροχὴν ἀμοιβῶν, δι' ἐκμεταλλεύσεως καὶ τῆς ἀνωριμότητος, τοῦ ἀξέστου, καὶ τῆς ἀπαιδευσίας τούτων. Ἡ τοιαύτη ἀγέλη, δὲν ἔχει πλέον, αὐτοσυνειδησίαν, οὐδ' εὐαίσθησίαν καὶ ἐκτελεῖ, ὡς μᾶζα ἀπρόσωπος, πειθηνίως, τυφλῶς, μετὰ φανατισμοῦ δέ καὶ ἀγριότητος, τὰς σχετικὰς ἐντολὰς τῶν ἐκάστοτε ἀρχηγῶν, ἥτοι πάσης φύσεως πράξεις βίας καὶ ἐγκλήματα ἄνευ ἰδίας, ὑφ' ἐκάστου τῶν μετεχόντων τοῦ ὄχλου προσώπων, σκέψεως, ὡς καὶ ἀποφάσεως. Ἡ τοιαύτη δραστηριοποιήσις τῆς ἀνθρωπίνης ἀγέλης, ὑποβοηθεῖται παραλλήλως καὶ διὰ τῆς, ὑπὸ τῶν διαληφθέντων δημαγωγῶν, ἐνεργοποιήσεως καὶ τοῦ εἰσέτι πρωτογόνου καὶ ἀνεξελέκτου ἐνστίκτου τῶν ἀποτελούντων ταύτην.

Καὶ τό μεμονωμένον μέλος τῆς ἀνθρωπίνης ταύτης ἀγέλης, ὃ ἐκτελεῖ ἐγκλήματα, συνήθως ἀνθρωποκτονίας, ἀνατινάξεις, ἐμπρησμούς καὶ τὰ ὅμοια, δρᾷ ὡς νὰ ἐνήργει ἐν τῷ ὄχλῳ, διότι τελεῖ ὑπὸ τὴν στυγνὴν ἐπιρροὴν καὶ ἐποπτείαν τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς ἐν ἄβουλῳ καὶ τυφλῷ ὄργανῳ, ὡς μία μηχανή. Ἀνωτέρα ποιότης Ζωῆς, καὶ πνευματικότης, δὲν συμβιβάζονται μέ τόν ὄχλον. Ὁ ὄχλος ἔχει δύναμιν, οὐχὶ ὅμως νοῦν καὶ λογικὴν βούλησιν. Ἐάν ὅμως ἐν μέλος ἐκ τοῦ ὄχλου, κατανοήσῃ τὴν τοιαύτην κατάστασίν του, ἐκφεύγει τῆς Μάζης, μεταμορφοῦται. Κατὰ τόν Λένιν, ὁ λαός, ὁ ὄχλος, εἶναι λίπασμα τῆς Ἱστορίας· πολλοὶ ἐδοξάσθησαν παρ' ἀξίαν, ἐκ τῆς ἀμαθείας καὶ ἡλιθιότητος τοῦ ὄχλου. Ὁ ὄχλος, στερεῖται γνώμης, ταύτην ἀναπληροῦν δημοσιογράφοι, οἵτινες, καθιστάμενοι ὄργανα σκοτεινῶν συμφερόντων καὶ ἀδιστάκτων δημαγωγῶν, πολιτικῶν καὶ ἄλλων προσομοίων, ἐξωθοῦν τόν ὄχλον, διὰ παραπλανήσεώς του, εἰς διαφόρους καταστροφικὰς ἐκδηλώσεις, ἐξόχως ἐπιζημίας ἐνίστε, ἰδίᾳ δι' ἑαυτόν. Πλεῖστοι ὅσοι κακοήθεις πολιτικοί, εἶναι οἱ κύριοι ὑπαίτιοι τῆς τοιαύτης ἀθλιότητος τοῦ ὄχλου, διότι, ὄχι μόνον δὲν ἐνδιαφέρθησαν, ἵνα, τὰ κατ' ἰδίαν ἄτομα, ἀποκτήσωσι νοημοσύνην, ἀνεξαρτησίαν γνώμης, καὶ συνειδήσιν εὐθύνης, ἀλλ' ἀντιθέτως, προσεπάθησαν, ἐξ ἰδιοτελείας, νὰ παραμείνωσι πνευματικῶς ἀκαλλιέργητα, ἵνα εὐχερέστερον ἐκμεταλλεύωνται ταῦτα, κατὰ τὰς ἐκλογάς, πρὸς εὐκόλον ψηφοθηρίαν.

Ἔχει παρατηρηθῇ, ὅτι ὁ ὄχλος φθείρει τὴν Δημοκρατίαν καὶ ἄγει εἰς τὴν Τυραννίαν.

Κατὰ τοὺς **Σωκράτην καὶ Πλάτωνα**, ὁ ὄχλος, εἶναι γελοῖος, ἀφιλόσοφος, πλήρης ἐρεβώδους ἀμαθείας. Εἶναι ἐπίσης ἀχάριστος, ἀψίκорος, σκληρός, φθονερός, ἀπαίδευτος, φλύαρος, βίαιος, μαινόμενος, συγκεντρούμενος ἐκ πάσης γωνίας. Οὗτοι, οὐδέποτε ἀπέβλεψαν πρὸς τὸν ὄχλον, ἀλλ' ἀπηυθύνθησαν πρὸς ὠρισμένους συγκεκριμένους ἀνθρώπους, οἵτινες εἶχον ἐνδιαφέρον καὶ συνειδήσιν, εὐθύνης. Εἶναι δυστυχῆς ἡ Πολιτεία, εἰς ἣν δεσπάζει ὁ ὄχλος· ἐπικρατεῖ πάσης φύσεως διαφθορά. Ἐπίσης, μέγα ἀτύχημα διὰ τὴν Πολιτείαν εἶναι τὸ νὰ ἐπηρεάζωνται τὰ Δικαστήρια ὑπὸ τοῦ ὄχλου. Ὡς εἰκός, εἰς τοῦτο συμβάλλει καὶ ἡ ἀναξιοπρέπεια, ἡ ἑλλειψις σθένους καὶ προσωπικότητος, ἐκ μέρους τῶν Δικαστῶν. Δικαστὴς φοβούμενος ἢ ἐπηρεαζόμενος, ὀθενδήποτε καὶ ὑφ' οἰουδήποτε, δέν εἶναι ἀληθὴς Δικαστὴς· εἶναι ὁ πλέον ἐπικίνδυνος ἐγκληματίας· καταπροδίδει τὴν Πολιτείαν, ἥτις ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τό ὕψιστον τῶν λειτουργημάτων. Πρέπει νὰ εἶναι ἀναίσθητος καὶ παχύδερμον τρισάθλιον, ἐάν παρὰ ταῦτα, ὁ τοιοῦτος δικαστὴς ἐξακολουθῇ νὰ κατέχη τὴν θέσιν του. Καὶ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ὁ ὄχλος, οὐδέποτε εἶναι σοφός, διότι καθοδηγεῖται ὑπὸ τοῦ ἐνστίκτου καὶ τοῦ συναισθήματος· ὁ ὄχλος κρίνει συμφῶνως πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα μόνον αἰσθάνεται, πειθαρχεῖ δέ, οὐχὶ ἐκ σεβασμοῦ, ἀλλ' ἐκ φόβου· ἀπέχει τοῦ Κακοῦ, οὐχὶ, διότι τοῦτο εἶναι ἀτιμωτικόν, ἀλλὰ λόγῳ τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπειλουμένης ποινῆς· ζῇ παραδεδομένος εἰς τὰ πάθη του καὶ ἐπιδιώκει ἡδονὴν σύμφωνον πρὸς ταῦτα, εἶναι δέ ἀνίκανος νὰ κρίνῃ. Ὁ «mass man» (μαζάνθρωπος-ἄνθρωπος τοῦ ὄχλου), ἔχει συλλογικὰς ἐκδηλώσεις, ἤτοι συγκινήσεις, ἀντιδράσεις χειρονομίας, ἀπόλλυται δέ πλήρως εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ ὄχλου, ὅστις ἔχει ὁμαδικὴν ψυχὴν. Δέν ὑπάρχει πλέον μισητὴ τυραννία ἀπὸ ἐκείνην τοῦ ὄχλου (ὄχλοκρατία). Περὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ ὄχλου, εἶναι ἐνδιαφέρον τὸ σχετικόν βιβλίον τοῦ Γουστ. Λέ Μπόν.

XV. — Πάντως, τὰ πράγματα, ἅτινα ἀγαπῶμεν, ἀποδεικνύουν τί ἀκριβῶς εἴμεθα καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἐνδιαφερόντων ἡμῶν, ὅταν δέ ἐξαρτώμεθα ἐκ πραγμάτων ἐξωτερικῶν, οἷον ἐκ διακοσμήσεων, ἐνδυμασιῶν, τοῦτο εἶναι σαφὴς ἐνδειξις τοῦ κενοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου ἡμῶν. Ὅταν οἰαδήποτε πρᾶξις ἡμῶν, ὑποκινῆται ὑπὸ τοῦ «Ἐγώ», ἐκφράζει αὐτό καὶ μόνον. Ἡ συμπεριφορὰ ἡμῶν ἐν τῷ βίῳ εἶναι ἓν εἶδος κατόπτρου· ἐν τῇ κοινωνίᾳ, περὶ τοῦ χαρακτῆρος ἡμῶν, τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον, καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ζῶμεν εἰς διάφορα ἐπίπεδα συνειδήσεως. Ἐάν τερπώμεθα, ἐκ τῶν

έκδηλώσεων ώρισμένου ανθρώπου, τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁμοιάζομεν μετ' αὐτοῦ.

XVI. — Ἐξ ἄλλου, δέν πρέπει νά ὑπερτιμῶμεν τήν ἀξίαν τῆς σκέψεως, διότι αὕτη, βοηθεῖ μόνον διά τά πρακτικά θέματα τῆς Ζωῆς, καί οὐχί πρὸς κατανόησιν. Ὁ **S. Kierkegaard**, ἐξομολογούμενος, ἐξέφρασε τήν λύπην του, διότι, ὡς λέγει, «Δέν ἔζησα· ἡ Ζωή μου ἤρχισε μέ τήν σκέψιν, ἔζησα διανοητικῶς ἐν σιωπῇ θανάτου μέ θλίψιν»! Συνεχῶς ἀνεδιπλοῦτο εἰς ἑαυτόν. Πάντως, ἕκαστος, ἔχει ἰδίαν στάσιν ἐναντι τῆς Ζωῆς συνειδητῶς ἢ μή.

XVII. — Γενικώτερον, κατὰ τήν γνώμην μου, δέον νά λεχθῶσι καί τά ἐξῆς. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει μόνον ἡ Ὑπαρξις καί ἡμεῖς εἴμεθα ἀπλαῖ **ἐστίαί συνειδήσεως** ταύτης καί οὐχί ἀτομικότητες, ἕκαστος, δέ, εἶναι μέρος τῶν ἄλλων, δέον νά ζῶμεν ἀπροσώπως, ἀφοῦ δέν ὑπάρχει χωριστικότης, ἐν πλήρει αὐτοεγκαταλείψει εἰς χεῖράς Της, μετ' ἐμπιστοσύνης καί νά συρρέωμεν μέ τήν Ζωήν. Ἐπομένως, ἀφοῦ ὅλα εἶναι Ἐν, ἡ Ὑπαρξις, συνέπεται, ὅτι **εἴμεθα ἀδελφοί καί ἐκ τούτου, δέον νά διάγωμεν ἐν ἀγάπῃ πρὸς ὅλους καί ὅλα· οὐδέποτε πρέπει νά δεχθῶμεν κάτι, ἐάν ὑπάρχῃ καί πιθανότης μόνον ν' ἀπολέσωμεν ὅ,τι εἶναι ἐν ἡμῖν θεῖον**. Ἐτέρωθεν, κατὰ τόν Χριστιανισμόν ἡ στάσις τοῦ πιστοῦ, προσδιορίζεται ἐκ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, τῶν προφητῶν, τοῦ Ἰησοῦ, τῶν Ἀποστόλων καί τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τό σημεῖον τοῦτο, θεωρῶ, καθήκον, ὅπως τονίσω, ὅτι ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἰησοῦ, ἀποτελεῖ, λόγω τῆς ποιότητος τῆς διδασκαλίας του καί τῶν ἐκ ταύτης εὐεργετικῶν βελτιώσεων τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ὁλόκληρου τῆς ἀνθρωπότητος, μέγα ἱστορικόν γεγονός. Κατά τόν Προφήτην Μιχαῖαν, ὁ πιστός δέον νά πράττῃ τό δίκαιον, ν' ἀγαπᾷ τό ἔλεος καί νά περιπατῇ ταπεινῶς μετὰ τοῦ Θεοῦ. Κατά δέ τόν Ἐκκλησιαστήν, ὁ πιστός δέον νά φοβῆται τόν Θεόν καί νά ἐκτελῇ τās ἐντολάς Του.

ΑΙΔ. ΖΑΝΟΣ ΓΟΥΓΟΥΤΑΣ (DETROIT, MICH.)

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ

Σύμφωνα μέ τήν 'Επιστημονικήν ὁμολογίαν Φυσικοχημικές ουσίες συνθέτουν τήν 'Υπαρξη τοῦ ἀνθρώπου ὡς τό πνεῦμα καί ἡ ψυχή πρέπει νά τās κατευθύνουν.

Καί βλέπομεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι τοῦ Δημιουργικοῦ πνεύματος Μωϋσῆς, Σωκράτης, Βούδδας, Χριστός, Μωάμεθ, Μάρξ κ.ά. ἄνοιξαν διαφόρους δρόμους πρὸς εὐτυχίαν τοῦ Συνόλου.

Ἐπῆρξαν ἐποχές στήν 'Ιστορία τοῦ ἀνθρώπου ὅπου οἱ πολλοὶ ἦσαν ΝΟΥΜΕΡΑ κι οἱ ΟΛΙΓΟΙ «ΑΦΕΝΤΑΔΕΣ» καί ἔμποροι στά Σκλαβοπάζαρα χωρίς καμιὰ πίκρα!

Μάλιστα μέ ποῖο λίγα χρήματα ἀγόραζες ἓναν «ΔΟΥΛΟΝ», παρά μιά προβατίνα!!!

Αἱ τρομερές καί ἀπάνθρωπες αὐτές ἀδικίες ἀρνητικῶς ἐβοήθησαν νά βρεθοῦν οἱ σπάστες αὐτῶν τῶν ἀλυσσίδων!

Καί οὕτω ἐγίναν ἐλεύθεροι ἄνθρωποι χάρις στοὺς ΟΛΙΓΟΥΣ πού συμπονοῦσαν τόν ἀδικημένον ἄνθρωπον.

Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος;

Ἀσφαλῶς εἶναι ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΒΡΗ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟΥ! Ἀκολουθώντας τόν ΧΡΙΣΤΟΝ.

Ἀλλιῶς θά χαθῇ μέσα στό σκοτεινὸ ΔΑΣΟΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΑΥΤΟΥ ΤΟΥ.

Μάλιστα σήμερα ὅπου αἱ διάφορες ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΕΣ ΦΩΝΕΣ αὐξάνουν τās θρησκευτικὰς του ἀμφιβολίας καί χρειάζεται ΠΕΙΣΤΙΚΗΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΝ ΔΙΑΦΩΤΗΣΙΝ ΓΙΑ ΝΑ ΒΡΗ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΝ ΤΟΥ ΩΣ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

ΚΑΙ ΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΝΑ ΑΚΟΥΜΕ ΤΗΝ ΦΩΝΗΝ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ ΤΟΥ ΠΟΥ ΜΑΣ ΛΕΕΙ ΠΟΛΛΑ!!

Νά ΜΗΝ λησμονοῦμε δέ ὅτι σήμερα μέσα στήν ΕΚΚΛΗΣΙΑ δέν εἰσέρχεται ΜΟΝΟΝ Η ΠΙΣΤΙΣ ΑΛΛΑ ΚΑΙ Η ΓΝΩΣΙΣ... ΜΕ ΠΟΛΛΑΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.

Μία επιστολή

Άγαπητέ κ. Μελισσαρόπουλε,

Στό τελευταίο τεύχος του «ΙΛΙΣΟΥ» —Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου '87— από κάποιο λάθος ή παρανόηση, αναγράφηκε τό ὄνομά μου —τό ἀσήμαντο καί ταπεινό— ἐπάνω ἀπό τά ἀποσπάσματα τοῦ μεγάλου Ταγκόρ, πού εἶχα ἐπιλέξει καί σᾶς εἶχα στείλει γιά τόν ΙΛΙΣΟ.

Ἐπειδή ἡ δική μου συνεισφορά περιορίζεται **μόνον στήν ἐπιλογή** τῶν κειμένων ἀπό τά ἀντίστοιχα βιβλία τοῦ Ταγκόρ καί ἡ ἀναγραφή τοῦ ὀνόματός μου θά μπορούσε νά ὀδηγήσει σέ παρεξηγήσεις, θά σᾶς εἶμαι εὐγνώμων ἐάν θελήσετε στό ἐπόμενο τεύχος νά διευκρινίσετε τό λάθος. Τό πολύ-πολύ νά γραφόταν στό τέλος «Ἐπιλογή Αἴμ. Ἰβου».

Μέ τούς φιλικούς μου χαιρετισμούς
Αἴμ. Ἰβου

21-1-88

ΙΤΑΛΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΜΕ ΧΡΥΣΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟ ΣΤΗ ΝΑΝΑ ΚΟΝΤΟΥ

Ἡ ποιήτρια Νανά Κοντοῦ ἔλαβε βραβεῖο ἀπό τήν Παγκόσμια Ἀκαδημία τῆς Ρώμης «Μπόγκαρτ» μέ δίπλωμα καί χρυσό Μετάλλιο γιά τήν ποιητική της συλλογή «Ἐρωτικό Κάντο» μετάφραση τοῦ Ἰταλοῦ ποιητῆ Μάριο Ροζάριο Κάντι, ἔκδοση τοῦ Οὐρέλιο Πρέτε Ρώμη. Ἡ ποιήτρια εἶχε λάβει πρόσκλησηνὰ παραστεῖ στήν τελετή τῆς ἀπονομῆς τοῦ Βραβείου. Οἱ βραβεύσεις καί οἱ μεταφράσεις τοῦ ἔργου τῆς Κοντοῦ ἀπό τό ἐξωτερικό ἀποτελοῦν ἀναγνώριση τοῦ ἔργου της.

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τά Γραφεία τοῦ «Ἰλισοῦ», Χαρ. Τρι-
κούπη 26, α' ὁροφος Κωδ. 106 79, εἶ-
ναι ἀνοικτά καθημερινῶς πλὴν Σαββά-
του 10 - 1
Τηλ. Γραφείων 3620.702

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν, ἀποστέλλετε μέ τα-
χυδρομικὴν ἢ τραπεζικὴν ἐπιταγὴν εἰς
τὴν διεύθυνσιν: «Κωστὴν Μελισσαρό-
πουλον, Χαρ. Τρικούπη 26, α' ὁροφος
Κωδ. 106 79, Ἀθήνας». Ἀποστολαί
μέ τραπεζικὰς ἐντολάς μᾶς δυσκό-
λευουν πολὺ.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέ-
ρω συνδρομητάς μας, ἐπεστράφησαν
ἀπὸ τό Ταχυδρομεῖον μέ τὴν σημείω-
σιν: «μετώκησε» ἢ «ἀγνωστος». Παρα-
καλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νά
τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νά μᾶς δώσουν
τάς διευθύνσεις των:

ΑΘΗΝΩΝ

Μάνια Λιβητικοῦ
Γεωργ. Ἰβου, Πειραιᾶ
ΕΠΑΡΧΙΩΝ
Ἦλ. Δρίβας, Βόλος
Ἐλ. Δήμου, Λάρισα
Ἀπ. Σαμαρᾶς, Μυτιλήνη
Φωτ. Ρωμαῖος, Ρόδος
Σακ. Ψαρόμπαρ, Ρόδος
Εὐ. Ἀλεξανδρῆ-Γούδα, Σέρραι

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ (Μέ τή σειρά λήψεως)

Διονύσης Κουλεντιανός: Τσιριγώτικοι
καῦμοι (Διηγήματα). Κορυδαλλός
1987.

Τίτος Θεοκτίστου: Εἰσαγωγή στόν Ἀ'
Συμβολικό βαθμό: Γιά τήν κατάρτι-
ση τοῦ εἰσαγμένου Μαθητῆ. Θεσ-
σαλονίκη 1986.

Κωνστ. Τριανταφύλλου: Πενήντα χρό-
νια σύνεδρος. Δύο χρονικά Ἑλλη-
νικῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Δαυλός: Ἡ ἐτησία ἀνθολογία τῶν ἑκα-
τό. Ἀνέκδοτα ποιήματα 1987.

Τάκης Ν. Δημόπουλος (Ἄγγελος) Ποιή-
ματα 1939-1945. Ἀνάπλι 1987.

Ἐφη Αἰλιανοῦ: Τό βλέμμα τῆς Μέδου-
σας (Ποιήματα). Ἀθήνα 1987.

Ζωή Καπέλλου: Νοσταλγικές στιγμές
(Ποίηση). Ἐκδ. Νικολαΐδη.

Νίκος Μαυροκέφαλος: Κραυγές γιά Εἰ-
ρήνη (Ποιήματα). Ἐκδ. Ἰωνία.

Ἐζρα Πάουντ: Πανόραμα ἀπὸ τό Κάν-
τος. Μετάφρ. Ρόης Παπαγγέλου
(Ποίηση).

Ζάχος Σαμολαδάς: Πανανθρώπινη Ἑ-
νωση καί κοινωνικό πρόβλημα.
Θεσσαλονίκη 1986.

Νίκος Βολοβίνης: Ἦθελα νά ζήσω.
Ἀθήνα 1988.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἠπειρωτική Ἑστία. Διευθ. Δ. Κόκκινος
(Ἰούλ.-Σεπτ.)

Φίλοι Φυλακισμένων.(Ἰούλ.-Σεπτ.)
Παλμός, Ροταριανός Ὅμιλος Χανίων.

βρος
όπουλος
φύλλου
ύς
ης
τσουρίδης
άκις
άκης
τῆς
ββας
ίτης
ούλης
άκης
αγιώτου,
τηλ. 474815
άσης

ΑΣ

1988

Πρός τό Περιοδικό «ΙΛΙΣΟΣ»

Χαρ. Τρικούπη 26

Ἀθήνας 106 79

Παρακαλῶ, ἀποστείλατε τά σημειούμενα βιβλία ἀξίας:

α) κάτω δρχ. 2000 μέ ἀπλοῦν δέμα, διά τά ὅποια ἀποστέλλω
τό ἀντίτιμον ἐκ δρχ.

β) ἄνω δρχ. 2000 μέ δέμα ἐπὶ ἀντικαταβολῇ ἐκ δρχ.
(ὑπογραφή)

Ὀνοματεπώνυμον

Διεύθυνσις

Βιβλία		Δρχ.
H.P. Blavatsky	Τό Κλειδί τῆς Θεοσοφίας	600
Besant-Leadbeater	Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	500
Irv. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις	300
A. Besant	Ὁ Ἑσωτερικὸς Χριστιανισμός	600
Vivekananda	Κάρμα - Γιόγκα	200
ΒΕΝΕΤΟΥ-Ἰλαρίωνος	Φῶς στήν Ἀτραπό	150
Krishnamurti	Στά πόδια τοῦ Διδασκάλου	150
Ἀντ. Ἀδριανοπούλου	Ἀνθρωπος καί Ζωή	600
»	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες Φιλόσοφοι	700
»	Οἱ νόμοι τῆς Ζωῆς	400
Κ. Μελισσαροπούλου	Ὁ Ἰησοῦς	300
»	Ἐκλογαί ἀπό τόν Κρισναμοῦρτι	400
»	Ἀποκρυφισμός-Μυστικισμός	500
»	ἄδ. 300 δεμ.	500
»	Εἰσαγωγή στή Θεοσοφία	700
»	ἄδ. 500 δεμ.	700
»	ΜΗΤΙΣ (βιβλίον σοφίας)	800
»	ἄδ. 600 δεμ.	800
»	Τά βήματα τῆς Φιλοσοφίας Α΄ δεμ.	500
»	Τά βήματα τῆς Φιλοσοφίας Β΄ ἄδ.	300
»	Μεγάλες Πράξεις καί ἐγκλήματα στήν Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων	400
»	Ἀρχαιοελληνικά	400
ΙΛΙΣΟΣ, Ἐπιλογή ἐτῶν 1956-57-58		600
ΙΛΙΣΟΣ, Ἐπιλογή ἐτῶν 1959-60-61		600
ΙΛΙΣΟΣ, Ἐπιλογή ἐτῶν 1962-65		600
ΙΛΙΣΟΣ, Ἐπιλογή ἐτῶν 1966-70	ἄδ. 400 δεμ.	600
Σύνολον		

Βιβλία Κρισμαουῖρτι
εἰς Βιβλιοπωλεῖον Καστανιώτου
Ὁδὸς Ζωοδόχου Πηγῆς

ΙΛΙΣΟΣ

Συνδρομή 1988 δρχ. 1.000
Ὅσοι δέν μποροῦν νά πληρῶνουν δρχ. 1.000,
ᾶς στέλνουν δρχ. 800 μόνον
Ἐξωτερικοῦ Δρχ. 1.500, ἀεροπορικῶς Δρχ. 2.000

Ἐγγράψατε νέους συνδρομητάς

«Ἐπιλογαί» ΙΛΙΣΟΥ

Α΄ Τριετίας 1956–1957–1958

Β΄ Τριετίας 1959–1960–1961

Γ΄ Τετραετίας 1962–1965

ἐκάστη δεμένη πρὸς δρχ. 600

Δ΄ Πενταετίας 1966–1970

Χαρτόδετη δρχ. 400, δεμένη δρχ. 600

Αἱ συνδρομαὶ ἢ ἀντίτιμον βιβλίων νά ἀποστέλλωνται μέ ταχυδρομικὴν ἢ
τραπεζικὴν ἐπιταγὴν -ὄχι μέ ἐντολήν- ἐπ' ὀνόματι Κωστῆ Μελίσσαροπούλου
Χαρ. Τρικοῦπη 26, α' ὄροφος Κωδ. 106 79, Τηλ. 3620-702

Ἡ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ

ΣΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ» Α.Β.Ε.Ε.

Τηλ. 9217513 - 9214820

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Εύρετήριο περιεχομένων τετραετίας 1984-1987	1
Ἄντ. Ἀδριανόπουλος: Εὐτυχία	10
Δημ. Ἰωαννίδης: Ἡ Κάθαρσις	11
Διον. Κουλεντιανός: Ἀνάμνηση ἀπὸ ἓνα ταξίδι	19
Παν. Βλαχόπουλος: Τὰ ἀντίθετα	20
Αἴμ. Ἰβου: Ἡ ὠραιότητα τῶν νεκρῶν μας	22
Κώστας Θανασουλόπουλος: Ὁ Ἡλιακός συμβολισμός διὰ μέ- σου τοῦ χρόνου	24
Παν. Ἀναγνώστου: Τὰ ἀρχαῖα μυστήρια καὶ ἡ Θεοσοφία	29
Σπύρου Κοκκινάκη: Ἐξήντα χρόνια ἀπὸ τὴν ἀπόδοση στὰ ἑλλη- νικά τῶν κειμένων τῆς «Κοιλάδας τῶν Ρόδων»	33
Νίκος Τέντας: Τὰ Νέα Βιβλία	45
Δημ. Κυριάκη: Περὶ τοῦ πῶς Βιωτέον	52
Αἰδ. Ζᾶνος Γουγουτᾶς: Ἡ φωνὴ τῆς σιωπῆς	59
Μεταξὺ μας	61

Στά προσεχῇ τεύχη

Κωστῆς Μελισσαρόπουλος: Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς
Αἴμ. Ἰβου: Ὁ Μέγας Διάκοσμος
Γεώργ. Μ. Παπαχατζῆς: Ἡ Κοιλάδα τῶν Ρόδων
Κώστας Θανασουλόπουλος: Ἡ Ἀθανασία τῆς Ψυχῆς